Anul XXIV
9
(983)
Sîmbătă
28 februarie
1981
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

TARANII

REFLEX

Pînă acum, cei ce dețin locul central, de primă mărime, extrem de fin și nuanțat — ca însuși sufletul lor — în întreaga noastră literatură, cei ce dețin o milenară experiență istorică de fapt, sufletul însuși, vulcanic, al acestela și impăcarea, echilibrul în natură, limbajul cu atîtea meandre și reliefuri cosmice, pline de suplețe, ale acesteia, ca o geologie de spirit în care îi descoperim și îi vom redescoperi cît veacul, mereu — țăranii.

Țăranii — o talpă a cerului și a mersului sigur, pe jos, prin toate viltorile și prin toate dezamăgirile și toate arcurile de triumf ale istoriei, păstrători de cuvînt și frumusețe, păstrători și apărători de țară mai ales, purtători de destin. Țăranii care au știut și știu totul și care, mai înainte de-a citi și a scrie, au învățat lumea cum să privească și să asculte, cum să cînte, să picteze și să înțeleagă, alcătuind, ca o străfulgerare prin veacuri, și primul cod estetic al existenței, și primul ei cod moral. Prin țărani existențialismul se duce cu secole și secole în urmă, atingînd și credință și exercițiu de muncă, și putere de jertfă și aventură și cuvînt. Nu numai din revoltă sau din voință fierbinte de împlinire, ci și dintr-o lege și-o dialectică a existenței înseși, ei și-au produs și marele aliat de mai tîrziu — muncitorimea — formînd laolaltă și pentru totdeauna o familie de luptă, revoluționară a țării, chiar dacă de multe ori au trebuit să-și treacă dramatic și peste ființă și peste obiceiuri și peste propriul lor grad de rudenie cu ei înșiși și cu toți ceilalți, cu toate înțelegerile sau neînțelegerile din jur. Și care, în sfîrșit, pot privi azi fața pămîntului cu aceeași lumină cu care ar putea privi și privesc la față un om. S-au schimbat în înfățișare, în comportament, s-au schimbat în fizionomia muncii, a gîndirii și creației, a așezării și-a așezărilor lor, cît se vor fi schimbat și se vor schimba și în suflet nu încape poate în nici o evidență, în nici un tratat. Decît poate la modul cum ei înșiși se concep, și societatea însăși înregistrează aceasta, cu o înțelegere și mai adîncă și mai clară a prezentului și viitorului, trăind la modul său dialectic, revoluționar criteriile și exigențele propriei sale evoluții, în toate articulațiile și trăsăturile sale.

De altfel, ființa țăranului ne traversează. În toate orașele și în toată industria noastră este și o emblemă a muncii de țăran. Revoluția agrară, în accepțiunea ei teoretică și practică fundamentată de secretarul general al partidului la recentul forum al țărănimii, conferă acestei largi categorii sociale o actualitate de fond, permanentă, cu implicații și răspunderi care țin de întreaga societate. Este un mare demers care, în motivarea sa politică și socială, va fi în măsură să întregească termenii înșiși ai acelei noi calități despre care vorbim și ale cărei temeiuri, ale cărei pîrghii le deținem, ca o nouă operă, ca o nouă creație, în varianta unei noi munci, și țăranii.

A. I. Zăinescu

FRAȚII SAU FIII DUMNEAVOASTRĂ

Ion Lăncrănjan

Îngăduiți-mi să aduc în această importantă adunare, alcătuită în cea mai mare parte din țărani, alcătuită, de fapt, numai din țărani, fiindcă noi toți am fost și sîntem țărani, idee asupra căreia voi reveni — îngăduiți-mi, așadar, să aduc un cuvînt de laudă puterii pămîntului din România de ieri, din Romania de azi și de mîine, țară pe care am iubit-o și o iubesc fără nici o reținere, mai mult și mai puternic decît îmi iubesc viața, ca și dumneavoastră, dealtfel. Înțeleg prin puterea pămîntului capacitatea aceea a lui, aproape miraculoasă, de a rodi, de a da omului pîine și poame, de a-l ajuta să traiască, în măsura în care el însuși — omul care a lucrat pămîntul — e darnic cu el, darnic prin iubire, darnic prin muncă. Lauda mea se adresează deci omului, țăranului de ieri și de azi, țăranului dintotdeauna, celui care a ținut țara pe umerii lui, celui care a înflorit prin munca lui pămîntul acestei țări, celui care a fost stîlp și întemeietor de țară. Lauda mea îl are în vedere pe părintele și străbunul nostru, al tuturor, care a contribuit din plin la nașterea și afirmarea în lume a poporului român, la plămădirea limbii românești, pe care a înmlădiat-o și a îmbogățit-o în fel și chip de-a lungul sutelor de ani, lăsînd-o deschisă, totodată, celor mai neașteptate scăpărări, celor mai vii și mai tulburătoare dezghiocări de înțelesuri, învățînd-o să plîngă, punînd-o să și rîdă, cînd era de rîs, cununînd-o cu tunetul blestemului, înfrățind-o cu lumina curată a zorilor, legînd-o în chip firesc de pămîntul de care el însuși era legat, cu care era frate, pe care îl muncea de dimineață pînă seara, de primăvara pînă toamna.

Problema care se pune pentru noi, cei de azi, pentru scriitor, dar și pentru activistul de partid, pentru tractorist, dar și pentru inginerul agronom, pentru toți cei ce ne aflăm acum în această sală — și nu numai pentru noi — e ce și cît am păstrat din felul de a fi al străbunului nostru. Nu e vorba, bineînțeles, să ne întoarnăm la carul cu boi, la plug și la roțile. Nici n-am putea, dealtfel, să ne întoarnăm, chiar dacă am vrea. Important e însă să chibzuim mai mult asupra oricărei măsuri care se referă la acest domeniu complex și gingaș. Să avem grijă însă să nu distrugem prin modernizare ceea ce e tradiție și specific într-un loc sau altul, ceea ce s-a făurit în sute de ani, cu trudă și cu suferință de multe ori. Să aplicăm legea sistematizării satelor, să nu transformăm însă această lege în măciucă pentru ceea ce a fost și este bun și frumos într-un loc sau altul și justificat din punct de vedere economic.

Se înțelege de la sine că literaturii îi revine în acest proces amplu de reevaluare a trecutului și de sprijinire a prezentului îndatoriri multe și mari. Aș dori să vă spun, în spiritul discuțiilor din această sală, că literatura de azi, din România socialistă, s-a achitat cu cinste și cu spirit de răspundere de aceste îndatoriri, fiind alături de popor prin tot ce a avut și are mai bun. Mulți dintre scriitorii de azi ai țării sînt frații sau fiii dumneavoastră, fiind copii de țărani și de muncitori care n-ar fi ajuns niciodată ce sînt dacă în România nu s-ar fi făurit ceea ce se făurește, o nouă orînduire, o viață nouă. Literatura noastră a demonstrat, prin cărți, nu prin făgăduieli, că actualitatea socialistă, realitățile de azi ale țării sînt izvor nesecat de inspirație, aceasta fiind, după socotința mea, cea mai de seamă izbîndă a ei, adică a noastră. Scriitorii, cei mai buni dintre ei, au infirmat prin fapte de necontestat prorocirile mercenarilor de la Europa liberă și ale altora, arătîndu-le totodată oamenilor de bine de aici și din afară, pentru că noi am scris și scriem pentru oamenii de bine, nu pentru nemernici, că potențele creatoare ale poporului român sînt inepuizabile. Există, bineînțeles, și în domeniul literaturii deficiențe și greșeli, mai mult în viața literară de fapt, decît în literatură. Nu voi intra însă în amănunte, mai ales că m-am referit la aceste probleme cu alte prilejuri, în cadrul unor dezbateri din cadrul obștil. Voi aborda problema, dimpotrivă, dintr-un punct de vedere mai general. Poate că chiar parabolic, comparînd Uniunea scriitorilor cu o cooperativă agricolă de producție care nu merge prea bine, a cărei activitate poate și trebuie să sufere, în orice caz, îmbunătățiri substanțiale. Sînt, desigur, multe probleme și în acest domeniu care ar necesita o cercetare mai amănunțită, n-am ieșit însă la această tribună pentru a mă jelui, am ieșit, din contră, pentru a vă spune că literatura de astăzi din România stă cu fața către bucuriile și durerile

Continuare în pag. a 7-a

Gheorghe Ionescu : „Peisaj"

țara de mîine

Fără îndoială, trăim un eveniment bogat în semnificații, ne aflăm în fața unui vast plan, centrat pe remarcabila cuvîntare a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în care e angajată nu numai țărănimea, nu numai omul locuitor în mediul rural, ci, practic, întreaga țară. Cred, înainte de toate, că a vedea lucrurile în acest fel complex, cum o face secretarul general al partidului, înseamnă a le privi de pe pozițiile unui patriotism profund, de la înțelegerea că problema țărănească este a țării, a României de azi nu numai sub aspect economic, deși accentele puse pe eficiență în agricultură, pe lichidarea decalajelor, pe nevoia unui impuls care să rezolve datoriile de a asigura belșugul de produse agricole, au un caracter imediat, dar și sub unul etic, moral, de configurație profesională, adresat generațiilor viitoare. Se prefigurează aici o operă socială, și secretarul general al partidului o numește, foarte emoționant și de neuitat, **noua revoluție agrară în România**, o operă care implică firesc literatura, scriitorul. Îndemnul adresat în cuvintare scriitorilor de a reda „munca și eforturile oamenilor muncii din agricultură pentru asigurarea pîinii poporului" sînt generoase îndemnuri adresate literaturii din această viață complexă, plină de întrebări, încercări, experiențe, izbînzi, erori, viață de încordare și de transformare, fără precedent pentru satul nostru, literatura să-și asigure o recoltă a ei de artă, „piinea" ei de opere de valoare. În cuvintare este cuprins un nuanțat program de revoluționare sub aspect tehnic, științific, cultural, al gospodăririi pămîntului, apelor, pădurilor, dar și unul de administrare

Platon Pardău

Continuare în pag. a 6-a

Cartea nescrisă a satului

Oricît de paradoxal ni s-ar părea titlul de mai sus va trebui să recunoaștem că, totuși, cartea românească s-a născut la sat, și numai o sociologie marginală, cu specialiști de catedră, a căror principii o luau înaintea vieții, a putut să susțină, din ignoranță, contrariul. Căci dacă e adevărat că istoria a existat și înainte de a fi scrisă, și nimeni nu se poate îndoi de acest adevăr, atunci același fenomen s-a petrecut și în spațiul lăuntric al unei culturi, care s-a perpetuat în marile motive ale vieții și ale creației. Și dacă e tot atît de adevărat că istoria începe de acolo de unde se termină documentul scris, e logic și firesc atunci să acceptăm preeminența unei culturi orale asupra celei scrise. Față de alte popoare care din temere în fața veșniciei și-au zidit ființa spirituală în frizele reci ale pietrei ; față de neamurile care se considerau „alese" cu cît erau mai robite literei scrise, de la care n-au putut să se abată, noi am fost înainte mergătorii și statornicii oameni ai creației orale, dăruită larg lumii celei mari și cuprinzînd-o în toate ale ei. Și numai popoarele sedentare au acest destin, căci necunoscînd foamea de spațiu și, deci, de cuceriri, holcotind rătăcirile fără noimă ale altora printre alții, după principiul lax și pragmatic, „Ubi bene, ibi patria", care-ți permite să trăiești numai în timp, așadar, numai aceste popoare înrădăcinate adînc într-un pămînt pot crea cu adevărat și pe potriva ființei lor. Așa am lucrat noi ca popor de nu se știe cînd sau deodată cu lumea, creînd, nu neapărat după litera cărții scrise, ci după vocabula sufletului, cea mai integrală și mai autentică civilizație și cultură nescrisă, transpusă în eposul poporan, promovînd un adevărat cult al na-

Vasile Vetișanu

Continuare în pag. a 7-a

● În acest număr: ● **Dezbaterile «Luceafărului»**. Romanul românesc la începutul deceniului 9. **REALISM ȘI DIVERSITATE TEMATICĂ** ● „Deceniul abordării realiste" de **Gabriel Gafița** ● „Autori cu mare încredere în faptul de viață" de **Dumitru Dinulescu** ● „Aspirăm la o artă ca sărbătoare a spiritului" de **Marius Tupan** ● „Vă mai amintiți de **Eclipsa de soare ?**" de **Viorel Știrbu** ● Cronica literară : ● M. Ungheanu despre **„Dragostea și revoluția"** de **Dinu Săraru** ● V. F. Mihăescu despre **„Aventura continuă"** de **George Albolu** ● Sultana Craid despre **„Biografii de război"** de **Radu Theodoru** ● Proză de Stelian Tăbăraș și ● Ioan Prigoreanu ● Poezii de ● Marcela Mariana Milcu ● Vasile Andronache ● Dumitru D. Ifrim ● Debut : Vasile Rusescu

FONDUL PRINCIPAL AL CULTURII ROMÂNE

Un precursor

AUGUST TREBONIU LAURIAN

Se împlinește, în ioia sărbătoriii acesteia, un secol de la încetarea din viață a lui August Treboniu Laurian, fiul parohului Pavel Trifan din Fofeldea, județul Sibiu. Ce nume a purtat în copilărie nu se știe cu precizie. La români se obicinuiește un nume și un prenume. Deci Ioan Trifan. Dar în matricola clasei întîia a gimnaziului romano-catolic din Sibiu întîlnim „August Johannes filius Pauli...", ceea ce ne îndreptățește să credem că „August" i-a fost atribuit chiar de la naștere. Mai tîrziu, renunțînd la Ioan și la Trifan și-a confecționat, după moda vremii, un nume cît mai latin : August Treboniu Laurian.

În anul nașterii lui, trei din cei patru corifei ai Școlii Ardelene erau încă în viață : Gh. Șincai, Budai Deleanu și Petru Maior. Ideile filologice ale acestora vor fi preluate, în perioada următoare, de August Treboniu Laurian și Timotei Cipariu care le vor propaga cu asiduitate pînă la exagerări neacceptabile.

Școala elementară a urmat-o în satul natal, a continuat la gimnaziul catolic din Sibiu, la liceul călugărilor piariști din Cluj și la Viena, unde a urmat politehnica (fizică, matematică și inginerie) și universitatea (filozofie, filologie și istorie).

Începînd cu anul 1840, Laurian se impune ca un remarcabil om de știință. Urmînd îndemnuri lăuntrice, dar și dintre acelea care i-au venit de la Ion Eliade Rădulescu și Petrache Poenaru, tipărește la Viena o lucrare de certă valoare științifică „Tentament Criticum" (încercare critică asupra originii, derivării formei limbii românești vorbită în amîndouă părțile Daciei numită popular valahica).

Corneliu Albu

Continuare în pag. a 2-a

Premiile revistei „Luceafărul" pe anul 1980

● POEZIE ● **Ioana Bălan** ● **Ioana Dinulescu** ● **Adrian Alui Gheorghe** ● **Voicu Olari** ● **Elena Ștefoi** ● PROZĂ ● **Dorin Măran** ● **Adrian Pintea** ● **Sorin Preda** ● CRITICĂ ● **C. Tuchilă.**

ESEU

FANTASTICUL, DIMENSIUNE A „PROZEI SCURTE" ROMÂNEȘTI (III)

O dată cu apariția următoarei generații de mari prozatori — aceea care se afirmă în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea —, problema fantasticului în nuvelistica românească solicită unghiuri de percepție sensibil înnoite în raport cu etapele anterioare. În fond, acum apare cu totul legitimă întrebare cu privire la existența narațiunii fantastice distincte, plenar structurante, capabilă a impune genului o definiție relativ autonomă, purtînd însemnele unor diferențieri revelatoare, comparativ cu definiția „standard" intrată în uzul general al teoriei literare.

Curios este că, aparent, lucrurile nu se schimbă prea mult. Se observă, de pildă, că deschiderea instinctivă spre fantastic și, drept urmare, prezența acestui ca efect al procesului de contaminare spontană, constituie și acum o realitate de netăgăduit. Aproape fără excepție, marile narațiuni „scurte" fățiș îndatorate tematicii de riguroasă extracție realistă în ordine social-morală, etnic-istorică, politică etc. recurg la „serviciile" lui. Spre a exemplifica, iată, ne gîndim că în capodopere nuvelistice profund realiste precum **O făclie de Paște** de I. L. Caragiale, **Moara cu noroc** de Ioan Slavici, **Moș Nichifor Coțcarul** de Ion Creangă „imixtiunea" fantasticului capătă forme de manifestare cu adevărat pregnante. În toate cele trei cazuri, atenția este reținută de faptul că fantasticul slujește unei complexe game de intenții. Depășind vizibil funcția de „imgredient" al figurației imaginar-fantasticizante (expresie a impulsului oarecum subconștient către identificarea sursei „miraculoase" care declanșează drastica, divinimanenta sancționare a actului antiuman), de data aceasta fantasticul se impune ca element constituient al însăși cunoașterii artistice. Organicitatea modului său de implicare rezidă în dinamismul cu care animă, polivalent, subtextul structurilor narative. În egală măsură, element de atmosferă descriptiv-epică și de potențare din unghi „abisal" a analizei psihologice, fantasticul este chemat să delimiteze un anume „climat", un anume cimp de gravitație intens dramatică.

Revenind la exemplele înainte invocate, să ne amintim, pe scurt, cum anume se petrec faptele. **Visul lui Leiba Zibal din O făclie de Paște**, invadat de prezența nebunului care, scăpat de la ospiciu, atentează cu sălbăticia-i specifică la viața eroului și a familiei sale („Nebunul dă un ocol cu ochii și-și oprește privirile care ard spre ușa lui Zibal ! scîrșnește din dinți, se repede țintă pe cele trei trepte, și-ntr-o clipă, apucînd în palma dreaptă capul copilului, în cea stîngă pe al Surei, le izbește pe unul de altul cu atîta putere că le confundă ca pe niște ouă moi..."), corelat cu apariția neașteptată a doi studenți, unul în filozofie, altul în medicină, care, comentînd un fioros act de omucidere, fac „exegeza" cazului glosînd pe marginea psihologiei și fizionomiei ucigașului, exponent al unui tipic „caz de reversie", apelînd, doct, la autoritatea unor Darwin, Haeckel și Lombroso („De aceea criminalul propriu-zis, luat ca tip, are brațele peste măsură lungi și picioarele prea scurte, fruntea îngustă și occipitalul tare dezvoltat ; chipul lui e de o caracteristică asprime și bestialitate, bătătoare la ochii deprinși : e un rudiment de om" etc.), toate aceste grefate pe fondul de acută și maladivă surescitare a minții personajului, potențează cum nu se poate mai adecvat psihologismul de un tragism lugubru al nuvelei. Fac din ea un cutremurător „studiu" cu privire la ceea ce s-ar putea numi reversul demențial și criminal al fricii paroxistice de amenințarea morții prin ucidere. O nuvelă caracteristică prin sublimitatea ei tragică pecum **Moara cu noroc** nu-și poate nici ea reprima apetitul pentru fantasticul de aceeași natură, cu precizarea că la Slavici surprinde mai ales descrierea stărilor de frică interioară, de frică metafizică, pricinuite de stranietatea condițiilor de timp și loc în a căror ambianță personajul este constrîns de mina destinului să-și pună în practică prerogativele justițiare. Ne referim, desigur, la episodul nocturn în care jandarmul Pîntea și ajutorul său Lae îi urmăresc pe ucigașii femeii necunoscute din trăsură ce trecuse

Nicolae Ciobanu

Continuare în pag. a 6-a

RESPIRĂRI

De dor

Către Kati

Nimic nu este mai frumos pe puțina noastră viață
decît femeia cea gravidă demine
sau decît femeia cea îndrăgostită de tatăl meu
care se gîndește la nașterea mea ca la o bucurie
iar nu ca la un chin sălbatec.
Mama mea m-a născut din dragoste de tatăl meu
din lipsă de fotografii de epocă
și ca să-l poată ține minte
căci trupurile noastre pieritoare nu au ținere de minte
ci numai soldați morți prin războaie.
Mi-aduc aminte că pe cînd eram copil
de dor de taică-meu plecat în războaie
maică-mea imediat de după lacrimi și de după ploaie
mă-nvăța curcubeul cum se-ndoaie
și v-aș spune ce mi-a zis ea
dar maică-mea m-a mai învățat că oricui să-i cer ceva
dacă-l învăț curcubeul cum se-ndoaie
de de după lacrimi și de după ploaie.
Hei, dați ceva, dă cineva ceva !

Nichita Stănescu

JURNAL DE POET

«Viața Românească»

de Ioan Alexandru

Recitesc cuvîntul Către cetitori din primul număr al Vieții Românești parcă scris astăzi. Problema acestui cuvînt aproape catehetic pentru cultura noastră este legată de pericolul cosmopolitismului, de sciziunea apărută în societatea românească la începutul secolului între „clasele de sus care atau în aer fără atingere cu poporul de jos care în țara noastră ei singur este o clasă pozitivă și a păstrat mai curat sufletul românesc". Clasele de sus se hrăneau exclusiv cu literatură și cultură străină, fiind în acest fel absorbite de ea. Neavînd legătura intimă asimilatoare a valorilor spirituale ale poporului român, devin prozeliți ai străinilor.

Viața Românească va propune o altă cale, cea a asimilării de către intelectualitatea românească a geniului autohton dar și a valorilor culturii europene universale.

Se cerea scriitorului român un dublu efort de a se cufunda în tradiția autohtonă dar și în cea universală. În virtutea acestui imperativ vor apare clasicii dintre cele două războaie, care au răscolit tot ce avea mai prețios trecutul nostru, dar au pătruns pe calea muncii în sanctuarele culturii universale de unde au adus perle prin traduceri și asimilări care au dat culturii române personalități de rang european în poezie, artă și știință.

Dacă acel început de revistă nouă ne spune nouă, celor de astăzi, ceva măreț și foarte actual, atunci aceasta ține de uriașa muncă ce ne așteaptă pe fiecare dintre noi care punem mîna pe condei cu gîndul de-a fi de folos poporului nostru de-a ne cufunda în adîncurile bimilenare ale neamului și, în egală măsură, în virtutea puterii dobîndite de acasă să asimilăm tot ce-i de preț în cultura și spiritualitatea mondială. Altă cale nu există.

De șapte decenii și jumătate acesta este un imperativ al culturii române la care aderăm din inimă cu fiecare generație jertfitoare și trudnicare în acest spațiu sfînt al părinților noștri.

Prospețimea unei metafore

Cîte daruri mai potrivite le-am putea face mamelor, iubitelor, surorilor sau fiicelor noastre de mărțișor, decît „vorbele vîntului" pe care le-a ascultat îndelung, le-a bolborosit în sine Romulus Cojocaru și ni le-a oferit sub formă de versuri, exact în momentul (urmare a unei stări limită) cînd era gata, gata s-o șteargă în paradis : „O fluvii — fecioare albe, cîmpii / Arbori și inimi /.../ Vă aștept / Cuvinte înfășurate pe inimi / Din inimi — cuvinte bolnave de dragoste / Care nu au fost spuse niciodată".

Acest poet coborît în oraș de curentii care împing norii profetului Ilie, poartă o barbă atît de incilcită încît parcă din ea purced furtunile iar ochii săi exprimă într-un asemenea grad mirarea, de-ți vine să crezi că nu-i închide nici noaptea de teamă să nu se piardă minunea, lumea. Urmare a acestei candori, universul apropiat are aură de eden : „Erați pe cîmpuri, / Prin miriști / Desculți ca niște zei desculți / Și-aveați sori în brațe, creșteau / Turmele ca iarba, creștea iarba însăși / În urma turmelor (ca

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 7-a

Însemnări despre proză (IV)

ROMANUL REALIST. În sfera mai largă a „mimesisului" — din care de-alungul „bilantului" unui an de proză (început ca ecou al mesei rotunde a rev. **Luceafărul** și devenit replică „avant la lettre" la o serie de negații inversunate dintr-o revistă săptămînală ale unui tînăr, din păcate, „confrate" vizînd valoarea literaturii române contemporane), am scris deja despre **Marin Preda (I) romanul politic (II), romanul istoric și social (III)** — un loc dintre cele mai importante este ocupat de ceea ce printr-o convenție literară s-a numit, pe bună drep-

Dan Alexandru Condeescu

Continuare în pag. a 7-a

cronica literară

DINU SĂRARU: «Dragostea și revoluția»

Memorabil ni s-a părut în surprinzătoarea carte de debut a lui Dinu Săraru, **Niște țărani**, personajul Pătru cel Scurt, peste care critica literară, familiarizată de exegeză cu celălalt tip de țăran, Năiță Lucean care-și avea un precedent și un corespondent aproximativ în Ilie Moromete, a trecut fără a insista prea mult. Personajul acesta, singularizat prin infirmități vizibile și invizibile, are în carte condiția celui ce moare înainte de vreme, deci implicit nedrept, tocmai atunci cînd părea a fi început să se realizeze. Rădăcinile folclorice ale acestui tip de erou sînt adînci, iar semnificația existenței și sfîrșitului lui Petru cel Scurt ies din cadrele strict realiste ale cărții fiind raportabile la un plan mitic. Personajul, care nu întîmplător poartă un semn — Pătru fiind „scurt", constituie în geologia romanului figura cu cea mai adîncă ancorare în substratul semnificativ al cărții. Deși părea a fi fixat în contemplarea unui univers al înțelepciunii și umorului milenar, cel țărănesc, Dinu Săraru a trecut odată cu romanul **Clipa** cu dezinvoltură și disponibilitate la examinarea unui mediu nou, cel orășenesc, urmărind tot un erou de extracție țărănească, pe activistul ajuns acum prim secretar de regiune Dumitru Dumitru. Nostalgia cadrului epic originar este însă puternică în **Clipa** unde episoadele cele mai puternice sînt tot cele legate de experiența satului. **Dragostea și revoluția**, cel de al treilea roman al lui Dinu Săraru, tinde către o sinteză a celor două formule anterioare : orizontul rural și cel urban cu problematica specifică fiecăruia își găsesc echilibrat locul în aceeași construcție epică de savantă alăturare.

Ca în vechile picturi spaniole unde într-un colț trebuia să apară și chipul artistului, **Dragostea și revoluția** conține între numeroasele personaje un scriitor în dialog cu un înalt activist de partid. „Toți trebuie descriși și totul, insistase agresiv scriitorul, sau așa i se păru lui Anghel Tocsobie, care continua iritat să apese pe acel minuscul buton ce trebuia să declanșeze mecanismul electronic. Și trebuie descrise toate dramele și trebuie descrise toate rangurile fără nici un fel de tabuuri". Replica încrustată undeva în paginile cărții (p. 282—83) poate fi considerată deviza întregului roman. **Dragostea și revoluția** este o carte care se războiește în chip deliberat cu tabuurile și programul atît de vizibil scos din cutele romanului îi dictează și aspectul particular. Orice polemică presupune un plan de abordare, de învăluire, de atac, de retragere, de armistițiu, o mișcare care are reguli precise. Romanul lui Dinu Săraru **Dragostea și revoluția** imoune prin tactul cu care autorul lui impacă o materie epică demnă de tot interesul cu necesitățile pe care i le impune războiul său cu „tabuurile".

Romanul are trei centre gravitaționale : restaurarea conacului Rudenilor, relicvă locală a unui neam de indiscutabilă imoortanță pentru istoria Țării Românești, care aduce aici pe arhitecta Alexandra Terenția Rudeanu, în chip de consultant, și-l ajută pe prim secretarul Dumitru Dumitru să redescopere pe primul său tovarăș de revoluție Ghiță Praz; cazul directorului Combinatului inginerul Cernat, aflat în divorț cu soția, care are drept urmare deplasarea de la centru a unui înalt activist. Anghel Tocsobie, în vederea destituirii directorului și a stabilirii unei anchete de partid ; boala și moartea lui Ghiță Praz, la a cărui înmormîntare va participa fostul coautor al incendierii conacului rudenilor, prim secretarul Dumitru Dumitru. În fundal, cap de pod pentru volumul următor, se desfășoară drama secretarului cu organizatoricul, Manui Pătanu, a cărui fiică, pînă atunci sfioasă și lipsită de inițiativă, pleacă într-o excursie în Iugoslavia și de aici în Italia pentru a nu se mai întoarce. Faptele nu năpădesc însă agresiv pagina ci sînt distribuite atent cu un dozaj studiat de către autor, abil minuitor al alternării de planuri temporale și spațiale, fiecare episod avînd o funcționalitate precisă, un rost bine determinat în economia cărții. Știința țăieturii regizorale, vizibilă încă din **Clipa**, atinge aici treapta unei compoziții rafinate, în care un sertar temporal îl conține pe altul, pentru ca și cel de al doilea să aibă o deschidere neașteptată în altă direcție. Ceea ce ar fi putut fi un stufos roman frescă este în **Dragostea și revoluția** un roman concentrat care a distilat epicul de materia parazitară, de indisciplina unei arborescente care refuză foarfecele grădinarului. Caracterul polemic al romanului **Dragostea și revoluția** își pune pecetea chiar și pe compoziția cărții.

Practic în carte se confruntă cîteva personaje și cîteva mentalități, iar suita de planuri care își urmează unul altuia alcătuiesc comentariul cîtorva situații și idei centrale ale cărții. Este etapa în care Revoluția se confruntă cu Dragostea și această etapă aduce față-n față, dar mai ales în fața cititorului, pe Tudor Cernat care nu înțelege ca de dragul unor norme rigide să-și sacrifice viața intimă și divorțează indiferent de consecințele gestului său ; pe Anghel Tocsobie, cel venit de la „centru", activist din „cea mai înaltă ierarhie" după cum ne spune cartea, incapabil să-și trăiască viața intimă de teama de a nu-și strica dosarul ; pe Dumitru Dumitru care reprezintă și el Revoluția ca și ceilalți doi, dar cu o altă înțelegere a faptelor și o altă conduită. Practic Anghel Tocsobie este confruntat din două direcții. Inginerul Cernat, ajuns director nu se sfiește să-și asume destinul, să-și trăiască dragostea, să riște pentru libertatea lui interioară. Înaltul activist Anghel Tocsobie, deși atras de Alexandra Terenția Rudeanu și încurajat de aceasta, nu depășește pragul unor raporturi adolescente și prelungite. Antiteza este sporită și de „rolurile" pe care cei doi le au în roman : Cernat care a făcut unul din cele mai productive combinate din țară, dar nu se conformează moralei comune, este judecat practic de tovarășul Tocsobie de la centru a cărui biografie rămîne seacă la mai toate capitolele. Romanul ascunde după cîte se vede simetrii inverse, o adevărată geometrie secretă. Planul Revoluției este cel al confruntării românești dintre Dumitru Dumitru și Anghel Tocsobie. Dumitru Dumitru este un practician al revoluției, Anghel Tocsobie un teoretician al ei. Primul fapt revoluționar al lui Dumitru Dumitru este incendierea unui conac. Primul gest de opțiune politică al lui Anghel Tocsobie este părăsirea unui șantier naval chinuitor pentru înscrierea la o școală de cadre de partid. Alexandra Terenția Rudeanu face în roman interesanta disociere din care reiese că Dumitru Dumitru, fiul de țăran de la Cornul Caprei, face istorie, pe cînd Anghel Tocsobie, copilul din orfelinat, face politică. Confruntarea propusă de roman este adîncă și nu se oprește la limitele curente. Atît Tudor Cernat cît și Dumitru Dumitru, practicieni ai Revoluției, se desoart în atitudine și concepție de Anghel Tocsobie, înalt activist de partid, și practic îndrumător al lor. Starea de tensiune inevitabilă, care e sugerată de aceste diferențieri se face vizibilă și în paginile cărții. Într-un dialog, în care teoria sau vidul personal nu-l mai ajută, Anghel Tocsobie îl întrerupe brutal pe Dumitru Dumitru cu întrebări care rănesc sensibilitatea Alexandrei Terenția Rudeanu al treilea interlocutor, dar peste care Dumitru Dumitru trece imoasibil. Conform devizei care refuză tabuurile și rangurile, Dinu Săraru întreprinde un portret necruțător lui Anghel Tocsobie, activist din „cea mai înaltă ierarhie". Anghel Tocsobie, cu arta lui de „a ști să stea în prezidii", de a afișa o superioritate continuă, de a-și folosi actoricește, elegant, brațele, de a-și calcula fiecare mișcare atît în planul cotidian cît și în cel mare al existenței, cu teroarea de a-și complica avantajoasa lui biografie de copil din orfelinat, trecut printr-o școală de cadre și de aici direct într-o funcție importantă în partid, este portretul memorabil din romanul **Dragostea și Revoluția.** Întrebarea secretă a cărții ar fi următoarea : Revoluția este Anghel Tocsobie sau Dumitru Dumitru ? Îngemănarea Dragostei cu Revoluția se cuvine s-o reprezinte Anghel Tocsobie sau Tudor Cernat ? **Dragostea și Revoluția** este o carte despre felul cum se umanizează revoluția întorcîndu-se către dragoste și către trecut.

Lungi episoade rememorative evocă prezența Rudenilor în viața județului, insistînd pe mărirea și decăderea istorică a unor familii cu mari merite în slujba țării. În cutare pagină naratorul observă cu humor cum o urmașă directă a unui membru al guvernului provizoriu de la 1848 a ajuns în socialism să confecționeze și să vîndă plase pe care le folosește întreg tîrgul fără a ști cine le face.

De o mare densitate sînt paginile întoarcerii lui Dumitru Dumitru în lumea țărănească. El asistă la înmormîntarea lui Ghiță Praz și descrie aparenta lipsă de ceremonie a înmormîntărilor sub care se ascunde însă un respect străvechi față de situație și de ritualurile mostenite. Rătăcit între țăranii care-și conduc mortul la groapă așa cum făceau de sute de ani în indiferență de noile așezări sociale și politice, Dumitru Dumitru nu se poate opri să nu raporteze această lume, care-și maschează pudoarea sub o falsă zarvă, la lumea pe care abia a părăsit-o : lumea lui Tocsobie, a lui Pătanu, Cernat și ceilalți. Legătura cu această lume, din care simte că face parte indiferent de cariera lui revoluționară, îi dă putere să reziste și să cîștige moral în fața lui Tocsobie care-l bruschează cu întrebări deplasate într-un moment de intimitate. Din cînd în cînd activiștii ar trebui să la parte la îngropăciunea unui țăran, spune finalmente Dumitru Dumitru țărănului de la centru care are arta de a sta în prezidii.

Știința prozatorului de a vedea și auzi viața așa cum puțini o pot surprinde și imortaliza într-o pagină scrisă a rămas intactă și în acest roman. **Dragostea și Revoluția,** în care mai important însă ni se pare tactul autorului de a pune probleme dintre cele mai acute, stilul colocvial al cărții, persuadarea continuă a cititorului către aspecte și probleme majore ale actualității noastre sociale și politice.

M. Ungheanu

GEORGE ALBOIU: «Aventura continuă»

O caracteristică esențială a poeziei lui George Alboiu, observată și cu un alt prilej, este capacitatea poetului de a crea amenințătoare viziuni abstracte, cu mijloacele unui limbaj de extremă concretețe. Din acest punct de vedere, mitologia sa lirică se aseamănă, ca principiu al construcției, cu cea din poezia lui Ion Gheorghe și este, raportată la sensul general de mișcare al liricii contemporane, acut modernă. Dar dacă versurile lui Ion Gheorghe nu-și refuză, ci chiar vizează o filozofie a duratei, o metafizică a existentului, George Alboiu încearcă doar o descriptie a ipostazelor realului, proclamînd programatic despărțirea de reflexivitate : „C-un cîine lîngă mine care-a murit de mult / și cu un cer / deasupra capului / am doi prieteni care stau de pază / De la-nceputul secolului proza curge pe străzi / și trotuare / cariază cimentul și oxidează aurul / De exemplu : după ce-mi pierii hainele de acel praf stelar / vetust / azi la prînz mai Platon și Aristotel / haideți la o ciorbă de burtă" **(Proza curge pe străzi).** Mă văd obligat să precizez că versurile citate din recentul volum **Aventura continuă.** Ed. Eminescu 1980, nu sînt un manifest teoretic, care ne îndeamnă să preferăm ciorba de burtă gîndirii lui Platon și Aristotel, ci poezie, avînd sensul unei opțiuni nete pentru concret, pentru viața netrucată. Precizarea se adresează celor predispuși să descopere peste tot atentate la moștenirea culturală universală.

Exoresii ale acestei obsesii a firescului sînt numeroase în **Aventura continuă,** ele traducînd nostalgia normalității, într-un secol sofisticat și hipertehnicizat : „În ziua de 23 iulie două mii și ceva / între două gări pe cîmpie / toți călătorii trenului 0987654321 / au trag alarma / S-au dat jos și / femei, bătrîni, copii, adolescenți / s-au zbenguit prin porumburi / Nu se știe de ce". **(Anunț din ziarul Timpul).** În replică la acest ton alb, constatativ, acuzînd un deficit sentimental al epocii, se așează o poezie senzuală, frenetică, mustind de viață ca un bob de strugure, strivit de cerul gurii ars de sete. Este amintirea unui timp plin, iremediabil trecut, dar nealterat în memorie : „În Dunăre unde e rahul racilor" doar la un pas de mal / te țiuci ca-n put, / Tai fluviu-n două cu tot pieptul / și te ții / să nu te fure apa. / Bagi mîna-n găuri pin-la umăr / și-atingi cu degete zburlite / racul înarmat. / El stă proptit cu coada-n fundul gropii / și-așteaptă să te tragă înăuntru. / Care apucă primul este cel mai puternic / Să-i vezi noaptea / la răsăritul somnului, / Cum ies din Dunăre deandaratelea pe cîmp, / cum încurcă ierburile / cu picioare multe / Pînă dimineața ocolind pămîntul / ajung pe malul celălalt / cînd soarele marele măturător / îi împinge cu razele-n apă" **(La raci în secolul XIX). Aventura continuă** (titlu semnificativ) este tocmai căutarea neîncetată a acestor stări neînseriabile și neînseriabile, pentru a le elogia ca esență inalienabilă a ființei umane. De aici, pe de o parte, o poezie a trăirii fruste, viguroasă ca o strîngere bărbătească de mîini, o poezie al cărui energetism aminteste versurile lui Ioanid Romanescu : „Nevastă, / adu o ceapă de pe balcon, / pune-o pe masă / să-i dau cu pumnul / să tresară din somn / toate grădinile / Acum cînd ninge către seară și tot orașul se purifică / (albul acela care place păcătuiul) / să înfigem dinții în miresmele verii / căutînd, fără succes, conceptul acesta / în proaspăt apărutul Dicționar filozofic" **(Conceptul).** Pe de altă parte, acestei poezii a afirmației îi răspunde contrapunctic, într-un dialog dramatic, o lirică interogativă, din care nu lipsesc izbucnirile vitaliste, dominatoare fiind însă neliniștea abstractă, fără obiect și de aceea tiranică : „Căci jos printre ierburi / o pasăre rară / în cuibu-i cloceste / trei goluri de ceară / și țipătul ei / ne întreabă spre seară" **(Enigmă).** Diagrama acestui sentiment o aflăm trasată în cele zece poeme intitulate **Metoda cirtiței,** așezate de-a lungul întregului volum. Cirtița este simbolul transparent al forării în subteranele ființei, dincolo de solul cimpiei (prezentă tutelară, și aici, ca în întreaga creație a lui George Alboiu) de unde se eliberează stări confuze, imagini stranii, fragmentate, spaime nestiute : „Sarea este osul mării, apa este carnea ei. Sînt zece ani de cînd înecata a fost trasă la mal dar amintirea ei face ochiuri și anafoare, degetele ei s-au risipit odată cu roua și apa seacă în flecare an ca mîna bătrînului prinsă în menghina unei zile uitate". Poza anxios-meditativă nu-l prinde însă pe George Alboiu, versurile suferă aici de prozaism și afectare, iar vreo imagine sclipitoare iscată pe neașteptate nu reușește să tragă după sine întregul poem. George Alboiu rămîne poetul stărilor nete, pasionale, cu tuse energice, în culorile violente ale tablourilor lui Van Gogh. Ca în acest fragment dintr-un superb poem de dragoste, mărturisită cu o tandrețe nemotivată : „Ne ducem, tot ne ducem pe cîmp fără oprire / păsurile vibrează în mușchii de taur / în urmă ne rămîne cîmpia tăvălită / și-o dirâ se-ndoiește adîncă de balaur / / Stîlm către prăpăstii ce stau mereu în floare / grădina lor se varsă pe ceafa mea senin / și tie-ți cade-n gene o nouă dezmierdare / uităm unde ne ducem și că sîntem străini / / Ziua și noaptea cerul m-apasă pe spinare / pe tine te apasă cîmpia către stele / și față-n față ducem, în spate, tu pămîntul / eu cerul și ne pierdem în golul dintre ele" **(Cele două principii).**

O temă aparte a poeziei lui George Alboiu din **Aventura continuă** este constituită din poemele care circumscriu **o ars poetica.** Aici, limbajul este aluziv și deseori ironic : „Va veni vremea / cînd poezia mea se va deschide ca o magnolie trufașă deasupra iernii / Va veni vremea sigur va veni vremea / dar acum / o muscă bîzîie prin toată casa / noaptea a trecut și-ar vrea să iasă / din nou prin gunoaie. / În loc să crăp fereastra / fac doar un semn cu pixul / și musca intră bîzîind / direct în poezie" **(Ironie cu muscă).** Dincolo de ironie, se afirmă de fapt aici credința că realul și poezia sînt vase comunicante, echilibrate de voința demiurgică a poetului. Așa fiind, cuvintele nu apar în starea de gratie romantică, ci sînt pîndite febril și ipostaziate în mișcare, la capătul unei lupte dure care este nașterea poeziei : „Ca eschimosul / stau nemișcat ceasuri întregi / lîngă copcă / pîndind cuvîntul / care vine de sub gheturile oceanului social / să respire / Bratul, harponul, așteptarea și lovitura : / abia după ce l-am izbit / îmi pot desclești fălcile" **(Ars poetica).** Cum am văzut deja, poetul dă cele mai valoroase lucruri atunci cînd rămîne consecvent cu acest mod de a înțelege poezia. Cînd îl preocupă stările lirimare, cuvintele se dovedesc insuficiente iar rezultatele sînt mediocre.

Aventura continuă nu aduce modificări substantiale în definirea liricii lui George Alboiu. Ceea ce se poate observa este dispariția aproape totală a tentelor manieriste, obținută prin renunțarea la repetarea obsesivă, dar și obositoare a cîtorva toposuri, ce amenințau să devină loc comun în volumele anterioare. Ne aflăm acum în fața unei cărți valoroase de poezie, a unui limbaj poetic original, de factură expresionistă. Poezia lui George Alboiu își are, încă de la debut, matca sa fermă trasată, fiecare nou volum adîncind-o, iar nu lărgind-o.

Valentin F. Mihăescu

RADU THEODORU: «Biografie de război»

Biografie de război, romanul lui Radu Theodoru poartă tripla marcă a experienței existențiale directe, a literaturii cu subiect militar semnate de autor, și pe aceea a documentelor istorice parcurse în cadrul unei documentări laborioase.

Toate acestea topite într-o narațiune bine construită cu simțul deja verificat al dozării elementelor în proporții care să asigure succesul. Totuși, această nouă carte a lui Radu Theodoru este mai mult decît obișnuitele sale producții de profesionist al unui nivel de consum care presupune simplificarea problematicii pentru a-i conferi accesibilitate. Fără a dobîndi profunzime psihologică, personajele beneficiază de trăiri diversificate și nu se mai încadrează exact în tipologii morale net opuse. De altfel, pentru multe dintre personaje, dominantele psihologice nici nu au timp să se nuanteze, ele oferind scurte și uneori tragice „biografii de război". Pentru că războiul este realitatea generatoare de tensiune, virtejul care antrenează și mai apoi implică existența tuturor personajelor. Războiul, privit din perspective diverse, de fapt ultimele acte ale dramei ; apropierea deznodămîntului imprimă narațiunii un ritm care se accelerează progresiv, un suspans al evenimentului istoric capital, o tensiune care nu mai este aceea a romanului de aventură, ci a literaturii despre război care asociază documentul cu experiența personală.

Există mai multe niveluri ale narațiunii, cărora le corespund grade diferite de concentrare a tensiunii epice, marcîndu-se însă convergența planurilor spre finalul romanului. Registrul major este cel care se naște din cercetarea documentelor de război, din reluarea mentală a filmului evenimentelor, înserindu-se experiența directă. Rezultatul este o restituire a climatului general în preajma insurecției de la 23 August, realizată printr-o desfășurare ca revelație în fața unei conștiințe neutre. Ignoranța personajului care trăiește această revelație reprezintă pretextul prezentării expozitive, care nu alunecă din fericire în didacticism, pentru că are autenticitate, nerv, caracter oral. Într-o asemenea modalitate generalul Florescu, ulterior participant la insurecție, îi rezumă succint și exact, fără patos inutil, lui Radu Nanu Vornicu, situația politică și strategică a Europei și a României, explicînd rapid jocul de forțe, scamatoriile economice, marasmul ideologic : „nu știi ce este acela **clearing,** am să-ți explic, nu tine de cavalerie, dar știu. **Herr Doktor** Clodius are idei foarte exacte asupra exploatării continentului. Unele matematic economice, altele matematic rasiale. Toate resursele materiale ale Europei, zice **Herr Doktor,** trebuie integrate cadrului economic german, în cel tîrziu patru ani. Pricepi ?

— Vag !

— Ai să înțelegi... retrospectiv. Superioritatea poporului german îi asigură, prin natura acestei superiorități, dreptul la toate beneficiile, în vreme ce restul popoarelor europene vor avea un nivel de viață proporțional cu serviciile aduse noii ordini. Asta nu este **clearing,** asta este rasism pur, după cum urmează : Germania va avea monopolul industriei grele, pe cel al armamentului, deci beneficiile cele mai mari, deci nivelul de viață cel mai ridicat, va controla industriile, tehnica, cercetarea științifică a tuturor țărilor cucerite, care vor fi în general furnizoare de materii prime, produse agricole și mînă de lucru... Mă urmărești ?".

Cam în aceiași termeni, ca voce din „off", naratorul situează începuturile înrolării lui Radu Vornicu în contextul evenimentelor celor două fronturi.

În același registru se desfășoară preliminariile insurecției ; filele de calendar se succed cu viteză crescîndă spre final, acțiunea își accelerează ritmul, privirea cuprinde scene paralele, secvențe diverse, care vor releva mai apoi o convergență a semnificațiilor istorice. Tensiunea acțiunilor „de cabinet" este dublată de emoția scenelor de luptă aeriană, aici spunîndu-și cuvîntul experiența umană a scriitorului. Imaginile cumulate și dinamismul compoziției fac din aceste secvențe momente de reală încordare, specifică literaturii de război despre care vorbeam.

Un alt nivel al romanului este acela al povestirilor cu subiect militar evocînd viața escadrilei, existența cotidiană a aviatorilor militari și condiția lor care conciliază eroicul cu umanul, tragicul cu umorul. Este un teritoriu care recheamă amintirea lui Saint Exupery, dar și memoria tinereții autorului.

Momentele de tensiune alternează cu secvențele destinse ale petrecerilor de la Leibu și ale aventurilor galante, ale asteptărilor dintre alarme, umplute de tinerești invenții. Cotidianul este colorat cu scene comice ale ceremonialului „O kivivi !" sau cu prelegeri ironice ca aceea consacrată aparatului de zbor „Zigoto".

Un al treilea nivel este cel al cotidianului „civil" populat de femei emancipate, snoabe și fatale, cu episoade erotice, latura cu caracter de consum net. Recepții la ambasade, plimbări sub urmărire la Șosea, puțină melodramă apartin acestui ultim nivel al cărții, ca element de succes sigur. Prozatorul are însă abilitatea de a nu face din personajul Ellei o victimă a Gestapoului și de a lăsa în suspensie istoria sentimentală. Episodul are de altfel funcționalitate în compoziția epică.

Știința dozării echilibrează deci jocul celor trei planuri, alternînd tensiunea tragică și elementul agreabil. Axul narațiunii susține ferm construcția. Acest ax este reprezentat de experiența sublocotenentului de aviatie Radu Nanu Vornicu, „apolitic" prin conditia sa de militar, ignorînd, din acelasi motiv, tot ce nu se referă direct la actiunile de luptă, limitîndu-se la datoria rezumată la îndeplinirea ordinelor.

Evenimentele dovedesc însă că această atitudine, de altfel confortabilă, nu mai este posibilă. Sublocotenentul este implicat fără voia lui într-o actiune de mare amploare, ale cărei semnificatii i se vor revela treptat. Personajul este definit precis de autor și se conformează la începutul rolului său : „În general sublocotenenții de aviatie sînt băieți simpatici, care știu aprecia, poate ca nimeni altii, valoarea clipei și aceea inestimabilă a prezentului. În cazul sublocotenentului Radu Nanu Vornicu, lucrurile sînt mai exacte, în adîncul conștiinței lui avînd certitudinea că este prea tînăr ca să se mulțumească cu amintirile și prea inteligent ca să facă abstractie de prezent în favoarea viitorului".

Implicarea personajului este progresivă, initial formală, reducîndu-se la un gest. Apoi se produce o revelație, un șoc, o deschidere, constiința intră în derută, confruntată cu ratiuni si forte pe care le ignora. Sentimentul datoriei militare se dovedește mai complex și mai profund decît își imaginase sublocotenentul, realitatea lumii infinit mai vastă și mai complicată. Intervine un proces de maturizare urmărit gradat.

Scriitorul are simțul măsurii și evită să facă din cazul sublocotenentului Vornicu un exemplu de „convertire" subită, care de altfel nu ar fi avut sanse să convingă. Personajul cîștigă în luciditate, el nu face o opțiune, finalul rămîne deschis.

Între ipostazele dilemelor conștiinței chemate la contactul direct cu realitatea terifiantă, cea mai dramatică este aceea a căpitanului Serbănescu, dilemă rezolvată tragic : „Nu mai am resurse să pot altfel. M-am stors, m-am uscat, am dat tot ce am putut și de o mie de ori mai mult decît atîta. Fac războiul de la început. Am crezut și cred că mă justific numai în măsura în care păstrez idealul României... Asta este vocatia mea. Asta este ratiunea mea de a fi. Asta este onoarea mea de ofiter. Pentru mine asta a fost și este țara. Nu accept nici un compromis. Nu accept nici o altă idee. Imperiile să se concureze în domeniul moral, Cultural, Stiintific. Ca și sistemele sociale. Să-și dovedească superioritatea în spirit, nu cu armele. Nu suport ciuntirea silnică a tării. Asta este legea mea morală. Fără legea asta sînt un mizerabil. Un troglodit. Un imbecil".

Tensiunea romanului se naște însă din constructie si nu din patos exterior. În ultimă instanță primul registru este cel care conferă cărții calitatea ei, fapt accentuat de prudența cu care scriitorul evită excesele sau rezolvările definitive. Și de naturaletea cu care se ferește de ilustrativism și demonstrație.

Sultana Craia

Un precursor

Urmare din pag. 1

August Treboniu Laurian a urmat același drum. În 1842 îl găsim profesor de filozofie la Colegiul Sf. Sava din București iar în 1847 revizor școlar pentru județele Vlașca, Ialomița, Brăila, R. Sărat, Buzău și Prahova.

În anii prerevoluționari, August Treboniu Laurian își dublează munca didactică cu o intensă activitate patriotică, dedicîndu-se neînfricat luptei idealurilor poporului român : libertate, independență, unire. Împreună cu Nicolae Bălcescu a tipărit la București „Magazinu Istoricu pentru Dacia" care a contribuit, mai mult decît oricare publicație, la fundamentarea istoriografiei române.

Publicînd studii de istorie și arheologie, traducînd sau elaborînd manuale didactice, Laurian găsește timp să activeze și în cadrul „Asociației pentru înaintarea literaturii" care urmărea răspîndirea gustului cititului „mai cu seamă în multime". Asociația urmărea însă și scopuri mai tainice. În spatele ei se ascundea societatea „Frăția" ai cărei membri în anul 1848, se vor găsi pe baricade.

În ziua de 2/14 mai, August Treboniu Laurian ascultă în catedrală discursul lui Simion Bărnuțiu. A doua zi, în calitate de secretar al marei adunări naționale, va citi „cu voce detunătoare" motiunea care cuprindea, în 16 puncte, vrerile poporului român. În entuziasmul general, Laurian, Bărnuțiu și Barițiu, ca și cei trei tribuni, Papiu, Iancu și Buteanu, au fost purtați pe umeri în cuprinsul Cîmpiei Libertății și aclamați de cei 40 000 participanți la adunare. Laurian a făcut apoi parte din delegația care, în frunte cu Șaguna, urma să ducă motiunea împăratului la Viena. Cum acolo delegația nu a izbutit nimic, Laurian, folosindu-se de un decret al guvernului provizoriu din București, s-a reintors la catedră de unde, însă, revine curînd în Transilvania.

Aici lucrurile luaseră o turnură neașteptată. Guvernatorul general Vay pornise campania de represarii împotriva celor ce fuseseră la Blaj în luna mai. Unii dintre fruntașii români au fost uciși, alții au trecut în Țara Românească, apoi în Moldova și Bucovina. Prada cea mai de preț pentru Vay era Simion Bărnuțiu și August Treboniu Laurian. Bărnuțiu a scăpat cu fuga ; Laurian a fost arestat în satul Racovița, nu departe de Turnu Roșu, și dus la Sibiu. Părintele său Pavel Trifan a răsculat satele. Vreo 8—10 000 de țărani români au împrejmuit Sibiul și l-au cerut pe Laurian, „că de nu, nu va rămîne piatră pe piatră", ceea ce, din ordinul comandamentului militar german, s-a și făcut.

Între timp, evenimentele au evoluat în favoarea românilor. Ungurii au deslănțuit revoluția, dieta ungurească a fost dizolvată iar împăratul a revocat legea din mai 1848 prin care Transilvania fusese unită cu Ungaria. Românii țin adunări la Orlat, Năsăud și la Blaj. Laurian participă la cele de la Orlat și Blaj, după care organizează gărzile naționale și pășește la organizarea militară a țării : 15 prefecturi, 15 legiuni cu subdiviziunile lor, toate după sistemul legiunii romane. Comitetul național, din care face parte și Laurian, își reia atribuțiile fiind recunoscute de austrieci. Dar curînd generalul Bem, comandantul armatei revoluționare maghiare, obține victorii fulgerătoare împotriva imperialilor iar pătrunderea armatei țariste și victoriile ei la Sighișoara și Șiria au pus capăt revoluției. Ca urmare, în ianuarie 1859, August Treboniu Laurian este în drum spre Viena unde va rămîne trei ani și jumătate. Aici își continuă activitatea politică și științifică, și publică, între altele, colecția de documente cu privire la mișcările revoluționare din Transilvania „Die Rumänen der Osterreichischen Monarhie", 3 volume.

Din inițiativa unor ieșeni cu răspundere în viața culturală a Moldovei care-l apreciau, Laurian a fost numit, de domnitorul Grigore Ghica, inspector general al învățămîntului. Munca desfășurată pentru organizarea școlilor, „după trebuințele vremii" a fost bogată în roade. I-au stat în ajutor numeroși profesori constiincioși, unii aduși la Iasi chiar de el, cum a fost cazul lui Simion Bărnuțiu, Al. Papiu Ilarian și Stefan Micle. Dar după expirarea mandatului lui Gr. Ghica, la cîrma țării au urmat calmacamii Teodor Blaș și Nicolae Vogoride, dușmani ai progresului și ai unirii. Acestea, împreună cu intrigile unor profesori, considerați de inspectorul general „incapabili" l-au determinat pe Laurian să demisioneze și în 1858 să plece la București.

Remarcabilă este străduința lui August Treboniu Laurian de a tipări, în anii 1853—1854, în trei volume, „Cronica" lui Gheorghe Șincai, însoțită de o biografie a ilustrului istoric.

Ultimii 23 ani ai vieții sale, August Treboniu Laurian a fost profesor de limba și literatura română la Colegiul Sf. Sava, membru al Eforiei scoalelor, redactor și director al publicației „Instrucțiunea publică", director al Bibliotecii Naționale, membru al Consiliului superior al instrucțiunii publice, președinte al Consiliului permanent al instrucțiunii și, în cele din urmă, profesor de literatură latină și decan al facultății de litere și filozofie.

Din inițiativa lui C. A. Rosetti, membru al locotenenței Domnești, înființîndu-se Societatea Academică Română, cu scopul inițial de a da țării o gramatică și un dicționar al limbii române, s-a apelat la bărbați remarcabili din toate provinciile locuite de români. Muntenia a dat patru membri printre care se găsea și August Treboniu Laurian. Activitatea lui la Societatea Academică Română, devenită în 1879, Academia Română, a fost prodigioasă. A decedat la 26 februarie 1881 și a fost înhumat la Bellu.

Timp de patru decenii (1840—1881), cel pe care-l comemorăm a desfășurat o activitate revoluționară și științifică care îndreptățește să fie considerat unul din constructorii statului național român modern.

Deceniul abordării realiste

GABRIEL GAFIȚA. N. 4 martie 1952, București. Studii : Facultatea de limbi germanice, București. Loc de muncă : Editura „Kriterion", red. română. Bibliografie : **Moartea măștilor**, 1971 — nuvele ; **Lumină pentru cei singuri**, 1975 — roman ; **Iarna e o altă țară**, 1980 — roman. În lucru : un microroman fără titlu.

1. Am impresia că se impune o precizare. Perioada la care ne referim se întinde în realitate dincolo de limitele strict cronologice ale deceniului 1950—60. Ea începe de fapt în 1949 și durează pînă către mijlocul deceniului următor (1963—64), cuprinzînd, din cîte îmi pot da seama, cel puțin două, dacă nu chiar trei etape distincte, și anume: 1949—56, perioada celui mai rigid dogmatism; 1956—58, perioada de după înlăturarea echipei Ana Pauker-Vasile Luca, marcată de o anumită relaxare a climatului intern, de renunțarea, timidă, la aplicarea dogmatică a principiilor social-politice și ideologice, urmată de un nou moment de stringere, de tensiune, în 1958, după care se produce o relativă destindere — deși lentă și adesea șovăitoare — a vieții politice și publice din țară, mai constantă după încheierea colectivizării (1962). Desigur că aceste etape sînt numai o împărțire aproximativă a perioadei respective, în funcție de o serie de factori de ordin istoric, politic, ideologic, dar și uman, ținînd de structura de putere atît din interiorul țării, cît și din exterior.

În ce privește literatura inspirată de tema „obsedantului deceniu", cred că ea se ocupă cu precădere de prima perioadă amintită, aceea a dogmatismului extrem, a abuzului de putere, a violențării definitiv traumatizante a numeroase destine individuale și colective. De aceea, datorită accepției pe care a primit-o în discuțiile cu caracter teoretic din presa noastră literară, aș echivala noțiunea de „obsedantul deceniu" cu perioada anilor 1949—56, cînd se concentrează acțiunea majorității romanelor ce intră în această categorie de analiză.

2. În acest context trebuie subliniat meritul categoric al prozei noastre actuale inspirate de anii '50, care a produs unele din cele mai viguroase reevaluări critice ale unei perioade politice, incluse, în fond, cel mai adesea în expresia : „anii noștri". Aceste cărți au înfrînt în bună măsură unele prejudecăți atît de adînc înrădăcinate încît păreau la un moment dat a se fi transformat în tabu-uri, demonstrînd astfel că un scriitor nu are dreptul moral să se mulțumească doar cu situația comodă a conformismului (social și spiritual), ci este obligat de însăși menirea sa la plasarea într-o avangardă a spiritului. Literatura despre „obsedantul deceniu" este indubitabil unul din cele mai consistente cîștiguri pentru proza românească de astăzi deoarece stabilește un precedent valoros, invitînd atît scriitorii cît și cititorii la meditație, la relativizarea punctelor de vedere gata primite, la o estimare critică lucidă și obiectivă a faptelor. În absența — deocamdată — a unor colecții de documente din epocă, a unor instrumente informative și de studiu mai concrete, literatura rămîne indiscutabil singura modalitate la îndemînă de reconstituire și analiză politică, socială și umană a unei perioade care, fie că unii au trăit-o, fie că alții au fost pe atunci copii (cazul generației mele), sau, în sfîrșit, că alții au aflat despre ea din istorisirile celor mai vîrstnici, ne obsedează în egală măsură pe toți pentru că ea constituie un termen permanent de comparație și pentru că toți, într-un fel sau altul, sîntem marcați de ea.

3. Evident că nici o generație nu poate monopoliza o temă sau alta din literatură. Nu este mai puțin adevărat însă că, cel puțin la noi, temele deceniului șase apar mai frecvent la scriitorii care în prezent au între 50 și 60 de ani: Marin Preda (care ar fi avut 59), Constantin Țoiu, Petre Sălcudeanu, Dumitru Popescu, Ion Lăncrănjan, adică acei scriitori care, în urmă cu 30 de ani, aveau vîrsta tinereții mature, care s-au format și au debutat sub incidența realismului socialist și care, urmăriți, dacă nu artistic, cel puțin spiritual de traumele neuitatului deceniu, au ales calea explicării și analizei lui, pornind de la experiența și trăirile proprii, în lucrări de literatură.

Ca o dovadă că tema anilor '50 nu este apanajul nici unei vîrste, să amintim că ea revine și la scriitori care actualmente au între 45 și 50 de ani: Dinu Săraru, D. R. Popescu, Al. Ivasiuc (care ar fi avut 48), și la scriitori în jur de 40 de ani: Augustin Buzura, Aurel-Dragoș Munteanu și chiar la prozatorii doar puțin trecuți de 30 de ani: Eugen Uricaru, Ioan Dan Nicolescu (partial în **Rana statuilor**). Pe măsură ce generațiile de scriitori cîștigă în tinerețe, ele pierd în experiență directă, în trăire nemijlocită a epocii, căci, dacă generația lui Ivasiuc era la acea epocă în facultate, generația lui Aurel-Dragoș Munteanu era în ciclul mediu, iar generația lui Uricaru la grădiniță. Ceea ce nu înseamnă că unii scriitori sînt mai îndreptățiți a aborda perioada respectivă decît alții. Cu timpul, cred, vom asista la o diversificare a punctelor de vedere privind epoca anilor '50, la apariția unor poziții mai distanțate, prin forța lucrurilor mai din afara fenomenului, mai preocupate eventual de mecanismul social decît de cazurile individuale, fără ca prin aceasta adevărul unei viziuni să anuleze adevărul altei viziuni artistice.

Cred că, cel puțin în conștiința publicului, se petrece în prezent o deformare a imaginii anilor '50, parțial și datorită repetării structurilor și situațiilor în romanele despre această perioadă. Dacă realismul socialist își privea epoca printr-o lentilă deformatoare spre superlativ, tendința noastră pare a fi de a privi acea epocă printr-o lentilă deformatoare spre teribil și unilateral. Or, perioada nu a fost cîtuși de puțin un bloc compact, s-au produs mutații, au avut loc fluxuri și refluxuri și în nici un caz nu s-a terminat brusc, de azi pînă mîine, ci s-a transformat gradual, din interior, printr-o suită de măsuri și procese de liberalizare ce au pregătit calea pe care, înscriindu-se între altele și literatura noastră, s-a ajuns, la 1980, să se discute cu cel mai aprins simț critic excesele și erorile anilor '50.

Mi se pare că, din această insistență a scriitorilor de toate vîrstele asupra temei „obsedantului deceniu", putem extrage cîteva concluzii. Prima și cea mai importantă este că, mai devreme sau mai tîrziu, literatura trebuie să se pronunțe deschis, curajos, critic, obiectiv despre fiecare epocă istorică, despre fiecare perioadă politică.

Tocmai fiindcă pentru toate țările din răsăritul Europei anii '50 au fost ani dificili, de acomodare, presărată cu excese, erori și soluții radicale, la un sistem social-politic nou instaurat după al doilea război, a scrie despre acest deceniu continuă — și va mai continua, cred — să constituie o piatră de încercare pentru scriitorii contemporani.

De aici decurg însă și unele riscuri. Unul ar fi ca, prin repetare continuă, atitudinea critică retrospectivă să intre în conul de umbră al banalizării și să-și instrăineze interesul cititorilor. Un alt risc este că se poate acredita ideea — dacă nu cumva s-a și acreditat — potrivit căreia „curajul" în literatură este legat de temele acestei perioade, ceea ce unora le poate sugera că e mai prudent și mai comod să fii tranșant și critic cu epoca de acum 30 de ani decît cu cea contemporană ție, pentru că nu mai e nevoie să faci efortul de a fi și constructiv. În sfîrșit, un al treilea risc al inflației de „obsedant deceniu" este de a se ajunge la un moment dat la forțarea unor uși deschise, adică la demonstrarea evidenței; unele firi mai naive, dedicate sincer dezvăluirii vechilor exagerări, ar putea trece pe lîngă mai nolle recrudescențe ale dogmatismului, care acționează pe alocurl încă și în zilele noastre, fără a-l recunoaște sau confundîndu-l cu

ROMANUL ROMÂNESC LA ÎNCEPUTUL DECENIULUI 9

Dezbaterile «Luceafărului»

Realism și diversitate tematică

● Revista „Luceafărul" a închinat o lungă serie de dezbateri prozei românești postbelice, variatelor ei preocupări, urmărind cu precădere în cadrul diversificării stilistice produse orientarea ei realistă, predilecția pentru problemele social-politice postbelice. Începînd cu masa rotundă Între originalitate și mimetism **(L, 22 februarie 1975) și trecînd apoi prin celelalte dezbateri care au avut în vedere aspectele proeminente ale prozei de formulă realistă :** Dimensiunea politică a prozei, **22 noiembrie 1975,** Literatura epopeii naționale, **17 și 24 aprilie 1976,** Eroul literaturii de azi, comunistul, **8 mai 1976,** Tînărul scriitor și experiența de viață, **22 mai 1976,** Universul vieții muncitorești și țărănești în proza contemporană, **29 mai 1976,** Omul muncii, erou al literaturii, **2 octombrie 1976,** Proza și satul contemporan, **26 martie 1977,** Romanul actualității — roman al complexității umane și politice, **3 decembrie 1977 etc. Ținta acestor dezbateri a fost să distingă forțele directoare ale fenomenului artistic, aspectele staționare și cele inovatoare, inerțiile și perspectivele pe care fiecare etapă a prozei analizate o vădește. În același spirit s-a desfășurat și precedenta noastră dezbatere** Romanul românesc la începutul deceniului 9 **(căruia prezenta anchetă îi urmează ca o a doua parte) care a încercat să fixeze cîteva din trăsăturile generale ale prozei și romanului românesc din ultimii ani subliniind și aspectul de salt calitativ și valoric pe care-l oferă în întregul ei proza anului 1980.**

În scopul lărgirii și aprofundării discuțiilor anterioare și din dorința promovării unui schimb de idei mai larg, un dialog scriitoricesc **asupra celor mai importante aspecte ale literaturii române din ultima vreme, continuăm discuția începută de critici dînd de astă dată cuvîntul prozatorilor mai tineri pentru a vorbi despre principalele probleme ale sferei lor de acțiune : proza. Privirea din interior a fenomenului literar, în acest caz a prozei văzută de cei ce o scriu, are, sperăm, avantajul de a înfățișa chestiunile abordate refuzînd locurile comune, inerțiile, clișeele criticii literare. Pentru facilitarea discuției am formulat următoarele întrebări :**

1. Cum ați defini perioada și tema de predilecție a romanului românesc postbelic ?, 2. Care este importanța pentru dezvoltarea prozei de inspirație social-politică a cărților despre „obsedantul deceniu" ? Ce cîștiguri reprezintă ele pentru proza noastră ? 3. Este tema deceniului șase o temă de generație ori o temă general valabilă ?, 4. Tinerii prozatori simt nevoia unor teme noi, proprii ? Care sînt aspectele și problemele realității de azi care-i preocupă ?, 5. Care dintre prozele din ultima vreme pot fi considerate (tematic, estetic) deschizătoare de drum ?

Adresată în primul rînd prozatorilor al căror răspuns îl așteptăm, ancheta rămîne deschisă tuturor celor care doresc o discuție principială, clarificatoare asupra problemelor prozei românești contemporane.

altceva. Pare paradoxal, dar într-o epocă de complexitatea și sofisticarea celei în care trăim, un om poate cădea foarte lesne în capcana subtilă a neo-dogmatismului, netrebuind să-l invoce pentru aceasta neapărat pe Stalin, ci revendicîndu-se cu toată buna credință de exemplu din Marcuse.

4. Nici tinerii prozatori nu formează o generație omogenă, de aceea la ei se observă o gamă largă de teme, de la reconstituirea isto-

Gabriel Gafița

Continuare în pag. a 6-a

Autori cu mare încredere în faptul de viață

DUMITRU DINULESCU. N. 27 august 1942, București. Studii : Facultatea de filologie București, Facultatea de regie film și TV., IATC, București. Bibliografie : **Robert calul**, 1968 ; **Linda Belinda**, 1979 ; **Galaxia burlacilor**, 1980. În lucru : **Umorul acid și baza sentimentală din care iese o sare de amor umoristic**, povestiri ; **Mogoșoaia—Florența, dus și întors**, roman ; **Casa cu țoape sau Casa dragostei noastre**, piesă de teatru.

1—2. Eu nu cred foarte mult în temă ca termen pentru a fixa un domeniu. Nu mi se pare că această abordare duce prea departe înțelegerea fenomenului. De multe ori, pentru simplificare, mai ales în școală, se dă impresia că scriitorul alege **o temă**, își vîră acolo **o idee**, pe care o pune în lumină printr-un **conflict**, eliberînd în cele din urmă în toată splendoarea sa un **mesaj**.

Lucrurile în cazul unei literaturi de calitate nu stau chiar așa. O literatură schematică și în care ideea constă, de fapt, „de partea cui sîntem" în cadrul conflictului pentru a ajunge la mesaj există însă. Există, de aceea, o temă a „obsedantului deceniu". Eu cred însă în temă mai mult ca procedeu corespunzător temei din muzică. În muzică nu poate exista, să zicem, o temă a obsedantului deceniu, dar există o melodie de neconfundat care se dezvoltă, se neagă, renaște, se combină cu alte teme melodice. Există în creația muzicală și dramatică apoi teme ale personajelor. Cred, în continuare, că romanul este o operă de artă, și contactul său cu ziaristica în general sau cu reportajul, deși fecund, nu trebuie să-l altereze domeniul propriu de cercetare. Dar cum romanul are și un rol de informare, de esență reportericească, el acreditează de multe ori tema martorului, chiar a martorului ocular. Atunci mi se pare că e de fapt vorba de tema martorului, care în abia trecutul deceniu a obsedat un mare număr de romancieri dintre cei mai valoroși, care s-au aplecat spre perioada anilor '50, operînd o disecție critică de mare acuitate, act justificat și justițiar, necesar dezvoltării politice a țării, răspunzînd setei de adevăr și dreptate a publicului cititor. A devenit chiar o modă această abordare a „obsedantului deceniu" și din această perspectivă și, desigur, printre romane autentice s-au strecurat în atenția criticii și creații hibride, mărunte, care mizau pe seriozitatea temei ca domeniu, sperînd că, astfel, incapacitatea de sinteză artistică sau folosirea fără talent a cuvintelor va fi absolvită de păcatul lor originar. Și pentru moment chiar au fost absolvite. Dar cu trecerea deceniilor vor putea rămîne oare pe loc? Îmbătrînind, să așteptăm.

3. Sigur că tema deceniului șase a fost mai mult abordată de cei care au trăit din plin evenimentele. Eu, de exemplu, cînd s-a terminat faimosul deceniu abia intram la facultate și abia am simțit ultimele lui răsuflări. Ca elev de liceu m-am simțit foarte bine în „obsedantul deceniu", ca și cei din jurul meu, deși în imediata apropiere se întîmplau, mai ales la începutul perioadei, arestări nejustificate („pe tata l-au ridicat", îmi mărturisea odată un coleg), se simțea o atmosferă de apăsare, iar pînă la moartea lui Stalin, Stalin era mai mare decît Ștefan cel Mare. Totuși, pentru mine era mai important atunci să iau note bune la școală, să obțin succese ca jucător de ping-pong de performanță și să înghebez primele și poate cele mai frumoase flirturi, de cele mai multe ori, bineînțeles, cu colegele de clasă. Eram un copil și apoi un adolescent foarte normal și viața socială era pentru mine extrem de departe, vorbesc de viața societății, fiindcă și în micro-climatul școlii era o viață socială, dar alta, cu alte ambiții, cu legi oarecum deosebite. Totuși, scriitorii din generația mea au abordat temele deceniului șase. Eu însă, dac-aș scrie întîmplări din această perioadă aș folosi mai mult experiența mea, care, vedeți, e diferită de abordările de pînă acum. Nu că ar putea caracteriza altfel, dar ar aduce date din altă față a lunii, adică din aceea a **continuității**. Și nu una a rupturii. Am avut fericirea să simt mai mult continuitatea decît ruptura. Generația mea a fost pînă acum avantajată, noi n-am trăit războiul, și deceniul de care vorbim l-am trecut cu ușurință. Aceasta nu înseamnă, desigur, că autorii din generația mea nu se pot atinge de acest deceniu, ba, din contra. Dar fiecare autor are propria sa temă, ca o temă de personaj, cum am mai spus. De aceea trebuie să te cunoști foarte bine, ca să fii tu însuți, să nu repeți ceea ce deja se știe, să fii mereu proaspăt și nou.

4. Dacă nu simt nevoia unei teme proprii, după cum am arătat mai sus, înseamnă că nu simt nevoia să fie ei înșiși. Ce-i preocupă? Eu cred că-i preocupă tot, îi preocupă și actualitatea, și istoria, iar cei care sînt foarte buni pot să privească această actualitate ca pe un fapt istoric, iar istoria știu s-o privească fixîndu-se în actualitatea ei, în ceea ce are mereu proaspăt și care traversează anii făcînd cu prezentul un schimb de informații de violentă expresivitate. Prozatorii tineri, ca orice tineri, își cantonează cu mai multă atenție, motoarele, pregătindu-se pentru opera de mare afirmare. Și ei, și cei mai în vîrstă trebuie însă către nou să se orienteze, să descopere accentele nestudiate, aspectele mai puțin cercetate sau asupra celor studiate insuficient sau prea suficient, să se arunce pur și simplu, cu puterea și talentul lor.

5. Nu știu dacă putem fi chiar atît de sentențioși ca să putem face prezicerl. Dar cred că publicul cititor va avea nevoie în deceniul pe care abia l-am început de mai multă destindere. E vorba însă de o destindere de calitate, bineînțeles. Umorul e un dat de tradiție și vocație la noi. Un umorist de mare calitate mi se pare a fi Tudor Vasiliu, iar romanul său „Note de călătorie" a fost pe nedrept ca și neglijat de critică. Există, totodată, în prim plan o adevărată pleiadă de autori cu mare încredere în faptul de viață. Ei creează bazele a ceea ce eu aș numi neorealismul românesc al anilor '80 și pe care îl și prevăd în perspectiva și în datele deja existente ale unor autori ca Tudor Octavian, Ștefan Stoian, Iulian Neacșu, Ion Coja, Gabriela Adameșteanu, Mircea Nedelciu sau Mircea Valer Stanciu. Lor trebuie să le adaug pe Dan Goanță, puțin cunoscut, dar cu nimic inferior celor mai cunoscuți. Sau pe Ion Tudose Marin. Dar există o mare varietate și unii autori chiar de la carte la carte oferă mari surprize a prezenței lor trecînd de la proza fantastică la cea de evocare istorică, de la proza de analiză la cea fantastică, oferind alteori și de cele mai multe ori sinteze remarcabile. Autori ca Eugen Uricaru, Maria Luiza Cristescu, Mihai Sin, Alexandru Papilian, Viorel Știrbu, Vasile Andru sau Dan Mutașcu sînt printre aceștia. O proză de mare rafinament analitic realizează Virgil Duda, Dana Dumitriu, Bujor Nedelcovici, Norman Manea sau Mircea Săndulescu, decîși, se pare, să se mențină în valorificarea, totodată, a unor semnificații parabolice, a unor construcții savante. În proza de esență fantastică se mențin cu mare intensitate dramatică prozele lui Florin Gabrea și Marius Tupan. Poate în fuga condeiului am neglijat direcții sau nume care sînt remarcabile sau poate considerînd unii autori prea statornic afirmați nu i-am inclus în această ofensivă a tinerilor, cum aș numi-o.

Aș încheia remarcind scăderea ponderii prozei țărănești, ca urmare normală a înclinării balanței demografice către oraș, scăderea interesului pentru proza de război și prevăd chiar o scădere a interesului pentru tema obsedantului deceniu, într-un proces normal de limpezire a unor conflicte „istorice" și îndreptarea prozei către studiul personalității umane în toată complexitatea sa, în contactul cu realitatea politică, sufletească și cosmică a noului deceniu în care pășim cu toții înfiorați de grația de a-l defrișa, cunoaște și cuceri.

Dumitru Dinulescu

„Aspirăm la o artă ca sărbătoare a spiritului"

MARIUS TUPAN : 18 aprilie 1945, în comuna Timna. Mehe inți. Studii: Facultatea de limbă și literatură română, Universitatea București. Reporter la revista „Urzica". Bibliografie : A publicat : **Mezareea, 1974, Crisalide**, 1977, **Noaptea muzicanților**, 1978.

1. De la o formulare cu valoare de reper, „obsedantul deceniu" e pe cale de a deveni o sintagmă demonetizată, nu numai prin frecvența repetării, dar și prin generozitatea și lipsa de discernămînt cu care au fost încorporați de critică autori de factură diferită, fără a mai pomeni de denivelările estetice. Pentru că nu e suficient — cum crede scriitorul grăbit și ambițios, apelînd la minima rezistență — să te alături acestei serii tematice și, automat, să ajungi pe același raft axiologic cu Buzura. „Obsedantul deceniu" a devenit loc comun al celor care confundă generozitatea tematică cu realizarea artistică, literatura cu viața. Am zimbit cînd un student l-a întrebat pe Marin Preda de ce n-a scris „Cel mai iubit dintre pămînteni" în anii de grație '50, dar m-a scandalizat să citesc la un critic care îi reproșa lui Petre Sălcudeanu cam același lucru. După cîte îmi amintesc, nimeni nu l-a admonestat pe Rebreanu că nu s-a așezat în fața armelor care au tras în răsculații de la 1907, sau că a fost atît de las (!), încît să aștepte ani buni pînă să publice „Răscoala". În schimb, cauza țăranilor martiri va dăinui cît limba noastră.

Literatura e și ea o formă de asanare socială, dar de o factură specială, poate avea o acțiune grabnică, se poate inspira din realitatea imediată, de cele mai multe ori o face cu succes, dar nu poate fi limitată doar la atît. Important nu este dacă o operă a fost scrisă atunci, sau dacă e scrisă cu întîrziere, valoarea ei ține de autenticitatea viziunii și viabilitatea artistică. Cît privește perioada luată în discuție, se înțelege că există diferite puncte de vedere. Sînt pe de o parte viziuni sumbre, negativiste, neținînd cont de dialectica evenimentelor, firească urmare a unei revoluții, sînt altele, dimpotrivă, edulcorate, demonstrativ-antitetice. În sfîrșit, există și dintre acei autori care, în urma unei totale amnezii, reușesc performanța de a da două versiuni opuse despre aceeași etapă istorică, producînd ilaritatea și desolidarizarea cititorilor de operele lor. Nu e mai puțin adevărat că anii aceia, poate unii dintre cei mai dramatici în existența României, au inspirat o literatură veritabilă,

Georgeta Năpăruș : „Portret"

cu romane remarcabile, precum „Vînătoarea regală" sau „Galeria cu viță sălbatică". Mari prozatori care au abordat tema respectivă au ratat parțial. Dacă Marin Preda nu și-ar fi înregistrat în „Cel mai iubit dintre pămînteni" vocea în schimbare, dacă am fi avut timp să vedem desăvîrșită trecerea de la experiența directă, toarsă ca firul de mătasă al viermelui (vezi antologicele scene ale morții mamei și ale tandreței părintești) la experiența lecturii, am fi fost în prezența capodoperei pe această temă.

Abordarea temei a fost la vremea aceea un act de curaj, marcînd revenirea în atenție a scrierii politice, care cunoaște pretutindeni acum o resurecție, datorită creșterii factorului social și politic, complexității evenimentelor și faptelor istorice. Romanele ce s-au scris între timp au simetrizat în plan literar transformările revoluționare din societate, larga democratizare în toate domeniile de activitate, odată cu anii '60. Epigonii care au înțeles tema ca pe o deschidere către negativism ideologic, către răfuieli subliterare, au șablonizat-o, și-au făcut lor un deserviciu și literaturii pe care au profesat-o. Așa se explică faptul că migrațiile de ultimă oră, dorința de succes a unora, au intrat într-o fundătură.

2. Firește, una din menirile artei e și aceea de a reabilita destine, valori, adevăruri, cîndva bulversate, datorită circumstanțelor istorice, dar nu în mod tezist, ci implicit, de către autori cu o înaltă conștiință scriitoricească, urmărind o frescă socială obiectivă. Este miraculoasă puterea literaturii de a se purifica în timp, de a se elibera de diverse cenzuri, impuse uneori, inconștiente alteori, limpezindu-se și limpezind chipul unei epoci. Din acest punct de vedere, cărțile în discuție au ajutat la formularea unei mai drepte judecăți în fața posterității. Tematica a dus la impulsionarea și cristalizarea romanului politic veritabil, cu personaje și situații memorabile din toate domeniile vieții sociale : procesul sinuos al cooperativizării, dramele intelectualității, destinul unor activiști de partid. Unii autori au simplificat însă substanța românească, fiind pindiți de un nou tezism. Romanele care s-au impus, n-au transformat cărțile în dezbateri pur politice, ci au urmărit complexitatea vieții eroilor, au recuperat niște permanențe umane, dizolvate în cerneala atîtor confruntări mai mult sau mai puțin spectaculoase.

Un merit incontestabil al acestor cărți, semnate de scriitori de prim rang, este și acela că au o mare priză la public, demonstrînd pe de o parte audiența literaturii, iar pe de alta capacitatea autorilor de a pune în circulație o problematică densă, care interesează cele mai largi pături sociale.

Marius Tupan

Continuare în pag. a 6-a

„Vă mai amintiți de «Eclipsa de soare ?»"

VIOREL ȘTIRBU. N. 2 octombrie, 1940, Buciumi, Sălaj. Studii : Facultatea de filologie, Cluj. Loc de muncă : Institutul de cercetări etnologice și dialectologice. Bibliografie : **Un septembrie frumos**, 1967 ; **Oameni singuri**, 1968 ; **Cortegiul**, 1969 ; **Însemnările agentului Adam**, 1968 ; **Canionul**, 1975 ; **Marele sigiliu**, 3 vol., 1977—1980 ; În lucru : **Acum și-ntotdeauna**, roman închinat procesului de urbanizare.

1. Nici o epocă nu e pe atît de calmă pe cît pare ; într-un fel sau altul valorile tradiționale, caracterele se află mereu în examene, reexaminări ș.a.m.d. Există totuși și decenii cînd valorile verificate sînt respinse fără cruțare, iar caracterele se dezvăluie și în umilitoarea lor slăbiciune — și nu numai la noi. Vă propun un „obsedant deceniu" american, tot al anilor '50, legat de perioada mccharthismului. Dacă nu mă înșel, „Vrăjitoarele din Salem" este inspirată de legea privitoare la activitățile antiamericane. În timp, relele și bunele, puse în balanță, dau măsura evenimentelor. Mă gîndesc la acela dintre noi pentru care „obsedantul deceniu" e mai degrabă o chestiune livrească. Nu trebuie să ignorăm că eroul tragic nu este liber să aleagă, el este liber să-și asume și să-și împlinească destinul doar. Folosesc cuvintele la propriu. Lucrețiu Pătrășcanu ar trebui privit ca personaj tragic și nu de dramă.

Fără îndoială că și pentru noi, românii, anii '50 au fost dureroși. Nu pentru că n-am fi traversat perioade grele. Sau nu numai. Pe la mijlocul veacului trecut — o spun din ce în ce mai mulți autori, am spus-o și eu — s-a întîmplat însă ceva, ceva important : românii au început să înțeleagă adevărul că un popor nu este chiar o simplă masă de manevră, că sînt necesare eforturi proprii de a-și hotărî soarta. Pe scurt, s-a întîmplat că am început să avem o conștiință de sine mai apăsată. Încît, în anii '50, cînd „mărturia de credință" a epocii trebuia depusă, s-a putut vedea limpede gradul de maturitate politică și civică, ba mai ales al doilea aspect. Desigur, au existat caractere puternice, demnități exemplare, însă lașitatea, refuzul, îndărătnicia de a nu-și lua asupră-și răspunderile civice elementare, speranțele neghioabe, lipsa de realism sînt, toate, deopotrivă de consemnat ca fenomene negative ale unei aventuri labile a spiritelor nesigure. Explicația că împrejurările grele macină fără putință de apărare caracterele tari nu se susține pe de-a-ntregul. Spiritele sigure sînt ca atare tocmai în împrejurări tulburi, caracterele sînt tari numai în împrejurări grele. Omul nu poate fi explicat numai din afară, ci și, și poate mai ales, dinlăuntrul lui. Repet : în ciuda contextului caut răspunderile în om. Ca să-ți aperi demnitatea pînă la capăt, e nevoie de eforturi proprii, bărbătești.

2. Se poate afirma, fără nici un fel de riscuri, că proza anilor '70 este dominată de „tema obsedantului deceniu". S-au scris și s-au editat destule cărți, dar cele mai căutate de public și de critică sînt romanele aspre, despre o perioadă nu mai puțin aspră. Romanul acesta, politic, la drept vorbind, a adus, sau mai bine zis a redus autenticitatea în literatura noastră. Realismul și-a redimat în altitudinile sale cu o demnitate exemplară, reiterînd importanța socialului în orice carte serioasă. Sau, dacă vreți, reiterînd teza că romanele serioase, nesupuse eroziunii timpului, conjuncturilor, sînt acelea în care primează socialul, opus caracterului limitat al individualismului. Cărțile consacrate „obsedantului deceniu", aparent marcate de o receptivitate vie, aruncă perspective noi asupra vieții, anume propun concluziile necesare, urmare a unor experiențe istorice dramatice și, uneori, tragice. Din ele se mai desprinde și o concluzie de ordin etic, răspunderea fiecăruia față de sine, dar și față de cei din jur. Literatura „obsedantului deceniu" are, pe lîngă alte virtuți — inclusiv estetice — valoare formativă pentru generațiile tinere. Prin investigarea perioadei anilor 50, romanul nostru contemporan a dobîndit maturitate și aruncă punți solide de înțelegere a fenomenelor sociale și politice.

3. În măsura în care cele spuse pînă acum devin substanța cărților noastre, deceniul șase mi se pare că ne privește pe toți, indiferent de vîrstă. Reconstituirile „obsedantului deceniu" sînt, poate întîi de toate, opere de pedagogie etică necesare. Altminteri recidiva neangajării personale e posibilă, ca și a gestului de curaj civic necutezat. Răul nu trebuie scuzat, trebuie explicat însă dacă vrem (și vrem !; și încă vrem tare !), dacă vrem să nu se repete, căci imperfecțiunile vin și singure. Binele mai depinde și de comportamentul personal al fiecăruia dintre noi. Dacă nu înțelegem asta, toate demersurile sînt simplă retorică avocățească.

Sigur, tema „obsedantului deceniu" este și una de generație.

Despre sovromizare, morozovism, cadricizare, colectivizare, despre situația diverselor categorii sociale, e evident că numai cel ce cunoaște pe „viu" pot vorbi cu bune șanse de credibilitate. Apoi, mai e o problemă asupra căreia, totuși, nu se apleacă prea mulți, deși situația intelectualității e luată în seamă. Mulți intelectuali s-au pus la dispoziția împrejurărilor, e drept, nu din aceleași motive. Unii din oportunism, alții cu sinceritate. Iată o temă neabordată !

Citesc — dar numai eu citesc ? — cărțile despre deceniile trecute. Îmi plac cărțile lui Preda, Lăncrănjan, D. R. Popescu, Țoiu, Sălcudeanu. Dar sînt și cărți ce-mi ridică serioase semne de întrebare. Mi se pare că reconstituirea anilor '50 riscă să devină o modă (ca moda romanelor „istorice"), simplificatoare ca orice modă, bizuindu-se pe enunțuri și nu pe analize. Ai impresia că evocarea acelei perioade tulburi se face în vederea unei ilustrări **literale !** Cum e și firesc, m-am întrebat care sînt cauzele unei atari stări de lucruri. Poate să greșesc, dar eu cred că necazul vine din puținătatea ideilor, dar și a uneltelor literare. Cum ar zice un bun prieten al meu, unele cărți sînt simple „dări de seamă arhetipale". Observați că în multe romane reconstituirea se face prin același reper, activistul de partid ? Dar cine este activistul, în fond? E, neîndoielnic, merituos să decriptăm motivațiile întîmplărilor de atunci, însă a folosi o singură „cheie", persoana activistului anilor '50, mi se pare a îngusta nepermis de mult drumul spre cunoaștere și chiar o nedreptate. Căci întrebarea se mai poate pune și așa, dar unde erau ceilalți, **bunii**, cum ar veni ? Cei ce priveau de pe margine ironic detașați, văzînd relele și nemișcînd un deget pentru curmarea lor ! Unde sînt exemplarele acte de curaj civic ? Sau, dacă evocăm anii colectivizării, bunăoară, unde îi găsim și pe **ceilalți**, decît pe cei cărora le cerem la infinit **socoteala ?** Tonul vindicativ rezolvă el ceea ce ar fi de rezolvat, anume crearea climatului în care abuzul să nu fie, în limitele puterilor umane, posibil ? Îngrămădeala de adevăruri minore și false cutezanțe nu trece de pragul exercițiului spectaculos, iar spectacolul e unul cu artificii din pomul de Crăciun.

4. Tineri și virstnici atacă frenetic istoria, fie cea mai îndepărtată ,fie a deceniului șase.

Viorel Știrbu

Continuare în pag. a 6-a

marcela mariana milcu

Cîntec

Ție n-am să mă supun
Muică slută și bas ardă
Muică slută și bas ardă
Nici un nume n-o să-mi pun

Ca madonele de lut
Care-au refuzat să ardă
Care-au refuzat să ardă
Și-napoi lut s-au făcut

Am să încezesc uitată
Într-o piele pămînție
Și de-acolo, niciodată
N-am să ies în lume, vie.

Prințul semănător

Tu semeni reci semințe fără miez
Și co'i multicolore de fructe fără carne –
Eu pielea mea o cedez
Acestor luturi și marne.

Tu, semănătorule, prințe,
Mîna ți-o semeni și nu mai exiști –
În co'i fără formă și în semințe
Întră ca-n pleoape ochii tăi triști.

Baladă

Veneau femeile cu flori la git
Și rochii străvezii, iluminînd
Cu păru-nfometat de mină de bărbat

Și mă priveau întunecat și hid
Și mă-ntrebau pe unde am umblat
De mi-e călciiu-atita de crăpat
Și trupul mi-e atit de amorțit

Și mă-ntrebau de ce am mai venit
La vadul lor curat și-nmiresmat
În care vin luntrașii pe-nserat –
Să-l inspăimînt cu trupul meu urit ?

Atunci de lîngă ele am plecat
Și-n urma-mi luntrile s-au înecat,
Femeile s-au destrămat țipind.

Eu, piatră-n hău de rîu însingerat
De bot de luntre m-am învinețit
Și-o altă piatră-n apă am găsit
Era bărbatul meu cel căutat –
Călciiul cînd mi-era așa crăpat
Și trupul meu atit de amorțit.

Baladă pentru tine

Iubitul meu, săpat dulos în carne
De sîngele din carnea mea plecat
Ce trupul tău voit-a să-l întoarne
Într-un ținut cu timp nemăsurat

Ca țurțurii de gheață se topește
Trist brațul meu de umăr atîrnat –
Din lut de om nimic nu se zidește,
Doar temelii cu talpa am săpat

Iubitul meu, nimic nu se ridică
Din trupurile care scad de frică –
Privește aplecat pe buza vremii,
Cenușa mea cum o mănîncă viermii.

Fuga cailor

Prins-au cai sălbatici și i-au potcovit
Ie-au pus obiele lucitoare
I-au pomădat, i-au pregătit
Pentru Parada cea Mare

(Și era și-un iarmaroc
unde vindeau cu prețuri rare
cai cu sînge ca un foc
mistuind oricare zare)

Însă fără veste cail au fugit
Lunecînd pe umbra lor călare –
Se zăresc lumini spre asfințit
Și se văd în depărtare

cai sălbatici care fug
de frica potcoavelor care
îi urmăresc precum un rug
scăpărindu-le-n picioare

Gheorghe Ionescu : „Peisaj de iarnă în București"

debut

vasile rusescu

● Vasile Rusescu lucrează cu partea violentă a cuvîntului. Curajul începătorilor sau nemaipomenita lor poftă de a juca ? Mai degrabă aș zice că fluxul cîmpiei ca dominantă a unui destin se zbate în sufletul lui și încărunțește acolo ca despot luminat. Bag de seamă că-mi place și mă captivează. E sigur că a trăit, direct sau alături, toate întîmplările pe care le urcă în scenă. Misterul vieții e s-o duci în circă — transport insuportabil, de multe ori — și să alegi din întinderea necuprinsă doar rănile tale. Vasile Rusescu are instinctul (dă doamne să nu se schimbe în știință) care-i mină încet spre originea lucrurilor fundamentale. Știe bine limba română — un lux în ziua de azi — și o slujește cu neprefăcut devotament. Acum, de la fîntînă, trebuie să se întoarcă în odaie, cu cofa plină de apă. Rămîne să vedem cui va întinde prima cană ?

Fănuș Neagu

MOARTEA FÎNTÎNII

Cum treci de fierăria lui Marin Țiganu, ăl de l-a înjumătățit sîrmele de telegraf pe cînd făcea speculă cu pîine pe tren urcîndu-i prețul cu juma de leu în fiecare gară, deci cum treci de fierăria lui, azi cocină pentru porcii lui ginere-său, guristul, pe dreapta, la curmezișa de drum, se lasă fîntîna lui Prună. Adică, Tataricu, moșumeu. Eu nu l-am apucat, dar bunică-mea, pe care moșu a furat-o cînd era flăcău dintr-un sat vecin cu cai de contrabandă ai lui vărusău Bică, Varsă-Corcoduși, și-a trăit cu el 40 de ani bătuți pe muche, zicea că altu-n sat nu mai era ca el. A știut asta de cum a săltat-o pe leagăn, în căruță ; n-a dat țipăt cum era obicelul la furatul fetelor, ba, s-a strîns mică sub mina-i ce ținea cobiristea cu fundă roșie la cap și-o căldură necunoscută a pătruns-o pînă-n tălpi.

Era bunicu Prună pe uliță — spune bătrîna — drept, cu capul cît pe spate, mustăți groase și întoarse, priviri scurte, cu jumătate de ochi. Plecase la război, de primul e vorba, în opinci de purcea și cu răbojul la briu și se întorsese căprar. De aia pînă la moarte și mult după aceea, cînd venea vorba de el, oamenii îi ziceau — unii pipăindu-i numele încă cu teamă, Prună Căpraru. Și mai spune bătrîna, cu o mîndrie pe care mult, încoace, am înțeles-o, că venise cu fala scrisului, de băga draci în primare că prea des i se amesteca prin hîrtoagele satului. „Ce mai, — încheie ea vorba, cu o mîndrie aspră — om ca el nu se mai ezistră !".

A murit în anul în care m-am născut eu ; el primăvara, eu toamna.

„Făcuse aprindere la foale, maică" — și bătrîna depăna monoton același fir la care știam și mișcarea buzelor, a obrazului tăbăcit, ba și momentele anume cînd o să-și ducă barișul la ochi.

...În dimineața Bobotezii... A băut o juma de donită cu vin, și-a luat toporîșca de pe privazul hornului, apoi, cu mîna pe clanța de la tindă, a întors vorba bunicii : „Mă duc după cegă, femeie". Asta îi era obiceiul — și asta îi era vorba de cînd o adusese pe bunica nevastă în casă, cu cai de contrabandă ai lui vărău-său, Varsă-Corcoduși. Să aducă cegă din Dunăre pentru ciorba cu zeamă de varză, cum era datina, chiar în dimineața de Bobotează ; s-o vadă cum se zbate în ceaun.

„Cu cinci a venit maică, în iarna aia ; și-aveau maică niște ciocuri de ziceai că sînt de giscă leșească !".

..Ne-am dus fă Tudoro, neică, își amintea Ioniță tovarășul lui de cegă, în noaptea priveghiului, la căpătîiul bunicului, știi tu, la plopii din Ceatal. Răposatu a spart copcă cu toporîșca, i-a dat roată cam cît un trunchi de putină și — dumnezeu să-l ierte că tare mai era om — s-a dat la fund, în Dunăre. La mustăți de sălcii, glonț s-a dus, că nici ucigă-l toaca, ptiu, iartă-mă doamne, nu-l întrecea la d-alde astea ! Eu rămăsesem pe mal și, cum îmi arunca cega, pac în cap, așa, mai mult s-o amețesc !".

— Ce mai, revine bunica, om ca el nu se mai ezistră, optuspe ardei iuți a mîncat în ziua aia la ciorbă de cegă, de i-am zis, parcă i-aș zice acu „măi omule, să-mi spui cînd ți-o lua gura foc, ca să chem vecinii !".

Peste cîteva zile, pleca singur, pe picioarele lui, la tîrg, la doctorul Cirlionț. Să se caute, că-l bușise singele pe gură, iar țigara era acră la gust și „fă femeie, e păcat de tutun, că douăzeci de păpuși am pus la uscat !".

Doctorul Cirlionț, cu faimă peste 10 sate că vede-n om ca-n palmă, fără raze, i-ar fi zis : „Neică Prună, mergi acasă și lasă dracu pufăitul ; de nu, dă-ți scîndurile jos din pod !". S-a întors către seară acasă, înjurînd de mama focului găinile de la care-i lăsase ouăle.

Scîndurile nu le-a dat jos din pod, și nici tutunul nu l-a lăsat. A murit spre primăvară, cu țigara în colțul gurii încremenite. Bunica i-a ținut luminarea și, după ce aburul s-a dus la cer, i-a scos chiștocul de sub mustață. Apoi, cu evlavie, l-a împăturit într-o hîrtie galbenă pe care moșu-meu își lăsase chiar în ziua aceea semnătura „Nicolae Prună zis Căpraru", pentru noi, cei ce vom veni, drept semn că el a avut faima scrisului și că „altă avere n-am a le lăsa !". Cred că și astăzi, de nu l-o fi aruncat cumnata-mea, chiștocul, împăturit în hîrtia galbenă e tot acolo, în partea dreaptă, jos, a lăzii bunicii, ca semn pentru întinderea averilor noastre.

Și tot de la bunicu ne-a mai rămas fîntîna, făcută pe vremea cînd era paznic de dig, pus cu semnătura lui Duca.

Nu era la îndemîna oricui să sape o fîntînă. Bunicul știa asta și, cred eu, de aia a și săpat-o ; cu meșteri de la deal, plătiți cu bani buni. Cînd a sfințit-o popa, cu tot satul după el, s-a ridicat și o cruce de lemn, pe care dascălul a săpat cu ciochina numele bunicului, la care el, ori alții, au adăugat și gradul de căprar. E și astăzi acolo, la curmezișa de drum ; peste ulită, casa noastră. Mi-aduc aminte că nopțile, cînd bătea vîntul, ciutura izbea stîlpul casei, iar bunica zicea c-a venit bunicul... Se scula, mai aprindea o luminare la candelă, bătea apoi cîteva mătănii și se culca împăcată. Fîntîna a fost semnul nostru în sat, de neam din neamul lui Prună. Acum satul are alte neamuri, poate și din cauza asta fîntîna bunicului a murit cu zile. I se trage de cînd vară-mea, Mița, care a moștenit și ea o parte din casă, oăile dinspre drum, a scos cu ciutura un stîrv de cîine, sau poate că l-a aruncat chiar ea ca să nu-i mai scîrțîie satul în cap de dimineață și pînă noaptea.

Oricum. Astă-vară cînd m-am dus acasă, îl mare la lui Calevrea, de-i mai zice și Africanu, nu știu de ce, mi-a aruncat așa, într-o doagă, „bă, liceu cîrpit, adu doftori pentru fîntîna lui moș-to, că se duce bă, și e păcat !".

ioan prigoreanu

palma

Cînd pătrunse în goana mașinii pe șoseaua largă, proaspăt marcată, în satul de cîmpie, Fărtat duse instinctiv mîna dreaptă la falcă ; mașina își schimbă puțin direcția. „Ce faci, Nicu ?" se înspăimîntă soția care se afla cu unul din copii pe bancheta din spate. „Ai înnebunit ?" Voiai să intri în ăla ?", scutura ea capul îndărăt.

Nicu Fărtat încetini viteza și vîră la dreapta. „Unde ne duci, tăticu ?" se impacientă fetița care stătea lîngă el. Nevastă-sa nu spuse nimic. „Cine știe ce are în cap ? Unde ne-oi fi ducînd ?", se mulțumi ea să privească mai atent casele bine construite, care dovedeau gust și bunăstare.

„De cînd aștept eu clipa asta", frînă el mașina și opri motorul, fără să privească în spate sau în dreapta, pentru că ar fi văzut mirarea de pe fața alor săi. „Voi rămîneți aici. Am nițică treabă. Mă întorc numaidecît", luă el ștergătoarele de parbriz și le așeză lîngă scaunul șoferului, jos, alături de praf ; coborî geamul și trînti portiera. „Nu vă mișcați de aici, că vin imediat", începu el să fluiere o melodie veselă, „sau puteți să ieșiți să vă mai dezmorțiți și voi".

Nevastă-sa rămăsese cu gura căscată ; mirea de necaz. Era pentru prima oară că nu apucase să spună ceva. Se uită după el cum se îndepărtează, trece șoseaua la vreo cincizeci de pași în spatele mașinii și se apropie de poarta unei case ; „De cînd aștept să am drum pe aici ! Uite că te-am găsit !", încercă Nicu Fărtat să deschidă poarta, dar întîmpină rezistența unui zăvor tras pe dinăuntru. Apucă veriga lungă de fier forjat a încuietorii și clănțăni de cîteva ori în clanța porții. Dintr-o cușcă pe care o ghicea în dreapta, izbucni un dulău hămăind și scuturîndu-și lanțul care zornăia tras pe sîrmă. Din salcîmii de lîngă gard zburară speriate niște vrăbii.

„Dacă mă ia repede, nici nu știu cum îl cheamă", zîmbi Fărtat. „Și de unde să știu, că doar o dată l-am văzut, atunci cînd cu..." își duse el din nou mîna la falca stîngă pe care o simțea arzîndu-i ca în urmă cu douăzeci de ani.

Cîinele continua să latre, însă rar, plictisit, dincolo de gard, chiar în dreptul porții. Se auzi o ușă trîntită, apoi pași repezi și mărunți lipăind pe trotuarul de ciment. „Ați venit pentru pepeni ?", se pomeni el față în față cu o femeie tînără, nurlie, cu o basma verde legată în jurul coculul.

„Nu ; pentru care pepeni ?", se strădui el să-și amintească un chip de odinioară, dar imaginile se pierdeau undeva în ceață. „Cred că ea e, că ochii îi avea albaștri", continua el să privească femeia.

„Vindem pepeni", își așeză aceasta mai bine părul și strînse nodul basmalei. Apoi, ocolindu-l din ochi și privind în stradă, „dar dacă n-ați venit pentru pepeni, pe cine căutați ?".

Cîinele îl privea, mîrîind ; avea urechile mari, clăpăuge. „Știți, eu n-am mai fost pe-aici de mult, de cînd lucram în port". Apoi, privind-o în ochi „trebuie că sînteți de-ai casei, nu ?" și nu mai așteptă nici un răspuns, „Oița parcă vă cheamă". „Oița, da ! ; dar eu nu vă cunosc". „N-are a face.

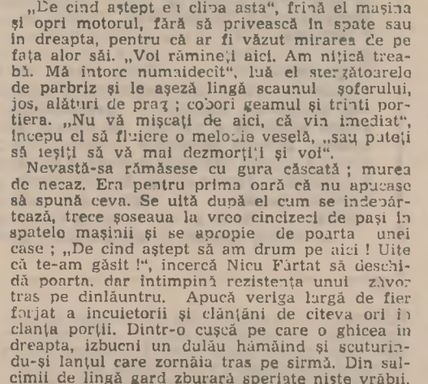

Gheorghe Ionescu :
„Natură moartă cu cactus"

Văd că ați ridicat altă casă. Ați schimbat gardul. Ce mai, gospodari, nu glumă !", nu știa cum să pună Nicu Fărtat problema care îl frămînta de cînd a intrat în sat.

„Da..." se codi femeia. „Am modificat casa bătrînească. Păi, toți au făcut așa. Avem solarii și mai putem pune un ban deoparte..."

„Tatăl dumneavoastră e acasă ? Adică vreau să spun, mai trăiește ? „Trăiește, vai de capul lui ; el știe cum. Zice de un an... Puteți să-l vedeți... Poftiți" se dădu Oița la o parte, făcîndu-i loc să intre în curte. „Aveți să-i spuneți ceva ?" Nicu Fărtat își schimbase gîndul cel dintru început. „Dacă te-am văzut, aș putea pleca", își duse din nou el mîna la falcă. „Dacă e bolnav, are vreun rost să-i mai scormonesc în inimă ?", intră totuși în curte, mînat de o curiozitate pe care nu și-o putea stăpîni.

„Tata vă cunoaște ?", se uită Oița la el, mergînd pe partea pe care dulăul hămăia, încercînd să rupă lanțul. „O fi el bolnav, dar are o ținere de minte că ne și mirăm, eu cu mama, de multe ori. Pesemne că boala i-a ascuțit simțurile. Cine poate ști ?". „N-aș putea să spun... Nu cred că m-ar mai recunoaște". Și Nicu Fărtat rîse. „E și normal ; după atîția ani..."

Intrară într-un antreu curat ca o farmacie. De aici treceră într-o cameră în care mirosea puternic a lămîie și izmă de baltă. Oița aprinse lumina și îl invită în altă cameră, în fund, unde se zărea cineva în patul de lîngă soba de teracotă.

„Tată, a venit cineva care te cunoaște și nu te-a mai văzut de mult", îl prezentă ea bolnavului care clipea din cauza luminii prea puternice a lustrei. „Stinge becurile..." își duse bătrînul mîna la frunte ; „și aprinde mai bine veioza ; nu pot suporta", se întoarse el pe o parte să-l vadă mai bine pe cel intrat în cameră. „Aha", i se luminară deodată bătrînului ochii, „tîn minte", aprinse el veioza, căci Oița stinsese lumina, „dă-te mai aproape", clipea des, străduindu-se

Gheorghe Ionescu :
„Peisaj la Mogoșoaia"

să-l privească mai atent, „tu ești cel pe care l-am plesnit, atunci, la nunta lui Vasile, fratele Oiței". Apoi, ca și cînd faptul era fără nici cea mai mică importanță, „pe unde mai ești acum ? Atunci erai flăcăiandru, nici tulei nu aveai ; erai ca o fată mare. Te-ai însurat ? Ce meserie mai ai ?".

Nicu Fărtat se frămînta și nu știa ce să facă. „M-am umflat degeaba, că nu sînt în stare de nimic !", își dădea el seama că a nimerit-o prost. „Nici nu știu cum îl cheamă ; omul bolnav și eu dau buzna să mă răzbun" îl privea el, fără să scoată un cuvînt.

„Ei [illegible] oftă bătrînul, „dar ce-ai rămas pe gînduri ? Înțeleg... Nu știi cum să mă iei... N-ai vrea să zici că n-am avut dreptate. Oi fi fost eu ame îi de băutură, că eram și tînăr, și socru mic, da' nici tu nu trebuia... În văzul lumii, așa, să te spuci să o sărută pe Oița, nu se cădea..."

Nicu Fărtat îl privea și nu găsea țăria să se sprijine de nici un cuvînt. Oița ieșise din cameră, la treburile ei.

Bătrînul se ridică într-un cot. „Fii bun și ia bricheta de colo", arătă el spre masa de lîngă fereastră, „și aprinde-mi țigara asta", scoase el de sub pernă un pachet de țigări.

„Pentru o palmă, să te superi așa și să pleci ? !", trase bătrînul adînc primul fum și respiră ușurat. „Uite, Oița a terminat școala sanitară și lucrează aici, la dispensar. Puteați să vă luați. N-aveam nimic împotrivă...", continua el să-l privească. „Așa, acu' nu mai e nimic de îndreptat. Nu mai poți scoate lucrurile din matca lor. Ce s-a făcut, e bun făcut".

Nicu Fărtat se întoarse și ieși. În minte îi stăruia imaginea bătrînului sprijinit în cot, neras, aplecat, aprinzîndu-și țigara de la bricheta pe care el i-o ținea aproape de față ; flacăra subțire și lungă lumina un chip îmbătrînit de ani și de boală, cu niște ochi necruțători.

„Plecați ?" îl strigă din urmă Oița ; dar el nu se întoarse.

Cîinele hămăia greoi și răgușit.

Senzația de fierbințeală de pe obrazul sting îi dispăruse.

Cînd ieși în șosea, ai lui îi făceau semne ; își pierduseră răbdarea. Nevastă-sa îl privea nelămurită. „Ai putea să-mi spui și mie la cine ai fost și ce-ai făcut ?", se așeză ea pe bancheta din față, în locul fetiței.

„Nimic", o privea el, pornind motorul, „am trecut așa, de curiozitate, să văd dacă mai trăiește un om pe care-l cunoșteam". „Și mai trăiește ?", deveni nevastă-sa curioasă.

Nicu Fărtat porni mașina. „Trăiește ; doar că-i bolnav și a mai îmbătrînit", îi dădu el de înțeles că nu are chef de vorbă.

teatru t

Voluptatea onoarei

Premieră a începutului de stagiune la **Teatrul Bulandra**, **Voluptatea onoarei**, de Luigi Pirandello, poartă însemnele acelei arte dramaturgice în stare să determine publicul la o participare activă. Spectacolul realizat de regizorul Valeriu Moisescu prezintă un ansamblu uman în plină agitație. Este nevoie de un **tragos**, de un „tap" ispășitor în acest carnaval al onoarei pe cale de a fi pierdută de Agata Renni care depășește admisibilul în legătura ei ilegitimă cu marchizul Fabio Colli. Căsătorit, marchizul caută disperat soluția ca și Maddalena, mama Agatei, speriată de un iminent dezastru social. Maurizio Setti, vărul marchizului, găsește, însă, soluția — Angelo Baldovino va fi tapul ispășitor — soț al Agatei și tată al copilului ei. Se prefigurează, astfel, un... joc de societate. Inițierea lui Angelo în regula jocului este o scenă memorabilă. Acesta acceptă regula : onoarea trebuie salvată. El își ia rolul în **serios**, pe cînd ceilalți cred că el doar îl **joacă**. Angelo **devine** onorabil acceptînd masca, zic, el, dar nu că Angelo **este** om de onoare. Angelo, însă, dă, sens măștii, prin logică și afectivitate, prezența lui în casa Renni trecînd de la starea de **marionetă** (cum îl voiau ei) la cea de existență **reală** (soț și tată) care, incredibil, trebuie acceptată.

Virgil Ogăsanu (Angelo) evoluează de la luciditatea ironică la disperarea provocată de obtuzitatea celor pe care îi combate cu chiar propria lor armă — voluptatea onoarei, în numele căreia acționează și de la care nu abdică. Actorul dezvoltă argumentarea poziției sale dedublîndu-se rar, dar semnificativ, impregnînd aceste momente cu un dramatism de substanță. Angelo Baldovino, dar și soțul și tatăl, sînt cele două ipostaze cărora actorul le dă întreaga strălucire a posibilităților sale artistice.

Mihaela Juvara (mama Agatei) reprezintă o poziție șubredă în acest joc de societate. Acceptă compromisul cu grabă dar și cu dispreț. Va rămîne incapabilă să înțeleagă un rol care, deși conform regulii, este depășit de actor (Angelo). Sînt, însă, momente în care actrița este absentă, ca joc, în scenă. Ion Cocieru (Fabio), surprins de întorsătura pe care o iau lucrurile, cade pradă capcanei pe care singur o pune lui Angelo pentru a-l discredita. Confruntarea din final între cei doi este unul din foarte bunele momente din spectacol.

Desi captivează prin prezența scenică, Mircea Diaconu (Parohul) se abandonează plăcerii „fixelor" comice amintind de roluri anterioare. O senzație confuză de distonant dar și de „fabricat" marchează aparitia sa în scena oficierii botezului. Valeria Ogăsanu (Agata) convinge prin oscilația de la inacceptarea rolului propriu la surpriza descoperirii omului în spatele măștii. Într-un rol relativ important, Aurel Cioranu este lent, adesea în alt registru al stilisticii spectacolului care, dacă a demarat anost, sfîrșește la un nivel tensional ridicat.

Decorurile lui Dan Jitianu subliniază, prin tonuri deschise, o puritate postulată care este semnificativ contrazisă de acordurile „retro".

Spectacolul Teatrului Bulandra regizat de Valeriu Moisescu convinge și acum de audiența largă a lui Pirandello pe scenele românești.

Marian Popescu

film f

Bustul lui Voltaire

În ultima vreme, titluri pline de imaginație încearcă să ne facă să credem că ceva a început să se schimbe în cinematografia noastră. Deocamdată, e vorba numai de titluri... Iată că după foc, flăcări, fum, lacrimi, capcane, mercenari, haiduci, anchete, apare și un **Șantaj** — film datorat lui Geo Saizescu după un roman intitulat mai onest **Omul de la capătul firului**. Autoarea romanului, Rodica Ojog-Brașoveanu este o cunoscută producătoare de romane „polițiste", indeminatică și nu lipsită de vervă și ironie ; scenariul scris de ea împreună cu Geo Saizescu își păstrează aerul de literatură și filmul nu reușește să asimileze decît o parte din întregul edificiu ; pierderile cele mai importante sînt suspensul și gravitatea celor cîteva crime care se comit. Acum, nu că ar trebui să ne luăm cu mîinile de păr pentru fiecare cadavru și să tremurăm după orice asasinat, dar veselia care traversează filmul de la un capăt la celălalt rămîne totuși de neînțeles. De fapt, îl recunoaștem pe Geo Saizescu tocmai după zîmbetul persiflant inclus în formula filmului — „Zîmbetul lui Voltaire", am putea să spunem fără să greșim, pentru că bustul marelui iluminist joacă aici un rol important în descoperirea criminalului... Dar Voltaire vine în filmul lui Geo Saizescu mai mult cu bustul decît cu spiritul și trebuie să observăm că pierdem drama fără ca, măcar, să obținem comedia... E adevărat că există un șantajist și există șantajați, e adevărat că vedem și cîteva cadavre la morgă, acoperite decent cu cearceafuri, dar suspensul e atît de învăluit în ambalajul politicos-ironic al zîmbetelor de tot felul, încît întregul film are în cele din urmă un aer aproape irresponsabil. Filmul suferă toate consecințele detașării, ale privirii „de sus" care, din bucuriile și suferințele omenești reține numai schema acțiunilor, lăsînd la o parte mobilurile, psihologia și identitatea oamenilor. Cu nimic, actori cunoscuți nu se deosebesc de aparițiile lor anterioare, venind mai mult ca prezențe fizice decît ca emanații ale unor mădii sociale : Octavian Cotescu persuasiv și insinuant ca un deodorant, Mircea Șeptilici cu noblețea lui decrepită dar vajnică, Tănase Cazimir scăldîndu-se în ambiguități, Ioana Bulcă dramatizînd intens în vaporoase „robes de chambre", Silviu Stănculescu cu desăvîrșita lui corectitudine. Relația dintre vajnica Minerva Tutovan — maiorul care conduce ancheta — și subalternul ei, dă prilej Ilenei Stana Ionescu și lui Sebastian Papaiani să-și joace pînă la capăt numai șansa lor de actori — aceea de a fi măcar simpatici. Nu lipsește nici morala fabulei din final, acea lungă explicație care ne face să ne dăm seama în sfîrșit că filmul e „de-al nostru"... Lipsa adresei sociale face ca filmul să nu treacă de nivelul amuzamentului gratuit — un joc de-a soarecele și pisica în care o idee de soarece e urmărît de-o idee de pisică care, bineînțeles, își face datoria...

Nicolae Mateescu

televiziune tv

Februarie

Deși a trecut cîtva timp, am păstrat impresia făcută de prezența pictorului Mihai Bandac ca invitat al emisiunii „Viața culturală" (gazdă, Ruxandra Garofeanu). Știind că pictorii sînt mai mult gazde și nu invitați în ateliere, am fost interesați de această ipostază mai puțin obișnuită a unuia dintre ei, cunoscut ca un strălucit interpret al culorii, dar anonim (cel puțin pînă în ultima vreme) în presă și radiotelevizIune. Ne-am temut de aceea, chiar înaintea pictorului, că noul „context" va produce, cum s-a mai și întîmplat — monștri, adică declarații netede și subțiri, panseuri, aforisme și nu în ultimul rînd, cum sînt actorii, bîlbe. Mihai Bandac însă, însoțit de Nichita Stănescu, unul dintre prietenii lui, alegîndu-și un colț de Maramureș din Muzeul satului, a dovedit că știe nu numai să picteze, că știe mai mult decît să vorbească, că știe, într-un cuvînt, să creadă. Să creadă în pictură (nu numai a lui, cum se obișnuiește de altfel) și să nu înțeleagă pictura în afara culorii. Deoarece culoarea este ceea ce pentru literat este cuvîntul: pentru că fără culoare, desconsiderînd-o deci, nu poți fi pictor, chiar dacă ești un om inteligent și informat. Fiindu-i astfel credincios picturii Mihai Bandac a putut să exprime limpede, calm, fără ură și fără exclusivism ce face, ilustrînd elocvent principiul că acela care face știe cel mai bine. Trist pentru unii care explică ce fac alții dar cît de adevărat...

O prezență sănătăminală remarcabilă în emisiunea lui Tudor Vornicu este Liviu Tudor Samoilă. Report frenetic, circulînd cu dezinvoltură în varii direcții, acesta asigură în fiecare simbătă o rubrică a emisiunii plină de prospețime, în afara șablonelor și platitudinii. Ultima sa mini-anchetă în Consignație, dedicată picturii de gang, ne-a plăcut mai ales datorită inteligenței perfide a reporterului care în interviurile sale cu cele care recomandă de pe posturile de gestionare și prețuitoare tablourile care se potrivesc șufrageriilor (flori) și dormitoarelor („culori mai stinse, nu criante!") le-a lăsat să se facă singure de ris. „Opere" de mici meseriași sau de pensionari (iată o nouă categorie socială, pensionari-pictori) prețuite cu metrul și kilogramul de culoare se lăfăie pe pereții Consignației, atentînd la educația estetică a cumpărătorilor prin vulgaritatea și prostia pe care o ilustrează. Vulgaritate și prostie incurajate de comersante care fac comerț cu ele cu o inconștiență pe cît de ridicolă, pe atît de periculoasă. Ancheta lui Liviu Tudor Samoilă a avut un mare ecou printre telespectatori, atestîndu-i acestuia calitățile de realizator. Sperăm ca printre telespectatori să fi fost și cei care pot și trebuie să curme acest comerț rușinos cu pseudopictura unor afaceriști care își numără banii în timp ce vopsesc pepeni.

Iulian Neacșu

stelian tăbăraș

O REGĂSIRE

Cînd am ieșit din alimentara, taximetrul lipsea parcă intors. Sau poate mi s-a părut mie ; in ultima vreme mi se intîmplă destul de des, in mașini, să pierd sensurile drumului, să-mi scape din instinctul de orientare punctele cardinale. Adică să nu mai pot spune „in direcția aia e centrul Bucureștiului". Și, știi, starea asta e apăsătoare, mai ales dacă ceva nu te scoate din ea. Începuse să și plouă mărunt. Urc puțin nedumerit lîngă șofer — il suspectasem incă inainte de a intra să iau sticla de votcă (uitasem că doctorul Mavrogheni ii recomandase lui Iancu Matei să nu bea o vreme), il suspectasem — zic — de ocoluri gratuite pentru a-și face planul de incasări, mă enerva și ștergătorul de parbriz care scirția cumplit, intr-un fel spre dreapta și altfel spre stinga, ajustindu-mi toate gîndurile, toate sintagmele cu care gîndeam, după ritmul lui implacabil : „Oare centrul e intr-adevăr in spatele nostru — tac — Nu s-ar părea, partea gălbuie a cerului imi venea inainte de oprire in stinga — hiișt — și șoferul ăsta mă crede timpit, face ocolul pămintului cu mine ? — tac — Parcă imi ghicește gîndul : — „Dincolo de blocul ăla — zice — intrăm pe Păunașul Codrilor" — hiișt — Te pomenești că gîndeam cu voce tare — tac — „Aici e adresa", zice, inapoindu-mi cartea de vizită a lui Matei, am ajuns — hiișt — aveți de achitat șaptezeci și opt de lei — tac — hiișt — clac !".

Stăteam acum la fereastra lui Matei — dezorientarea nu-mi trecuse, ba dimpotrivă... — discut cu el aparent cursiv, din cînd in cînd beau absent din paharul de votcă, el mai iese spre bucătărie, mai aduce cite ceva pe o tavă — se descurcă bine pentru un burlac ce a mai și stat ani de zile prin spitale, ocolim subiectul Amărăștеanu (doctorul Movrogheni mă avertizase doar), facem amindoi efort pentru asta. Patrulaterul verde ce se intinde dincolo de alee mă fascinează — un verde de gazon, tu știi că asta nu e tot una cu iarba — citiva pomi fructiferi rămași in acel perimetru par scunzi de aici de la etajul șase, parcă e un decor făcut la armată intr-o ladă cu nisip, imi vine să iau o baghetă și de aici să „amplasez la teren" trupe invizibile.

Băutura ne cam prinde, mie imi sporește dezorientarea din taximetru. Nu sint beat, știu, că am pățit-o odată in Maramureș după horinca aia ce se bea acolo oricind, in loc de cafea, in loc de apă, in loc de... băutură. Casa poetului — procuror Ilie Taporea din V. de Sus se invirtise atunci cu mine ca un disc de pick-up, chiar povestirea lui păruse imprimată pe disc, istoria aceea (să-mi spui dacă mă repet cumva) cu cei doi țărani care la sfirșitul războiului au ascuns sub o claie nici mai mult nici mai puțin decit un tun cu ceva muniții — mă rog, port ilegal de armă descoperit abia acum doi ani — nu-mi amintesc exact sentința, se pare că pentru un pistolet sau pentru un tanc se dă tot atit — mi-a rămas in minte ca o obsesie, ca un sant intr-un disc (cum devenise atunci casa lui) intrebarea ce i-o pusese Taporea unuia dintre ei și mai ales răspunsul aceluia : „Ce ați urmărit ascunzind tunul atîția ani sub fin ?— Apăi, domnule dragă, cind stai ca mine la margine de țară, nu strică un tun la casa omului !". Da faptul că imi aminteam, acolo la Matei, de acea intimplare s-ar putea totuși să fi insemnat că eram cam făcut, el a zis că locuiește la margine de țară, deci știuse tot timpul in ce parte venea Bucureștiul, eu acum in București și nu știu unde e centrul lui, da, și blocul ăsta se invirte tot ca un disc, aud și o melodie, și niște acorduri de chitară gen folk, da, da, sună bine, „Domnule dragă / cind stai la margine de țară / nu strică un tun / la casa omuluui !".

Zic că și pe Iancu Matei il prinsese cumva băutura, nici el nu se imbătase insă, era prudent, adusese pe o farfurie niște cirnați uscați și niște bureți negri murați (se vede că Toader trecuse pe la el inaintea mea), dar nici chiar treaz nu mai era pentru că a scos dintr-o ladă o lespede de piatră cu un basorelief conturat destul de aproximativ. Un chip de bărbat in profil, aducea a cavaler trac, a chip de pe crucile vechi de piatră ce le văzusem intr-un muzeu pe lîngă Măgura Buzăului, ori a o lucrare expusă mai de curînd la Dalles intitulată „Zalmoxis". La piatra, o mingile cu mîneca și o așează intr-un cui unde se vede că mai fusese cindva, zugrăveala îi memorase conturul cu o pată mai albă. „— E Amărăștеanu asa cum l-a ținut minte tata. El l-a cioplit, știi că a fost pietrar și că l-a văzut".

Așadar, convenția tacită — să nu discutăm nimic despre Zamfir Amărăștеanu — fusese incălcată, eu nu mai aveam de ales decit una din cele două posibilități : să discut deschis acest subiect ori să schimb vorba. Aleg prima soluție, dar — ținind cont de sfatul lui Mavrogheni — demitizez toată povestea : Amărăștеanu n-a fost decit un biet ofiter rămas in spatele frontului să-și spioneze inamicul. Pentru asta, doar. Matei — bătrînul pietrar il zidise in subsolul casei unde avea să se instaleze comandamentul trupelor dușmane. Nimic ieșit din comun ! Aaa, că după o vreme el a transmis in locul mesajelor cifrate niște parabole sfătoase, asta se datorește insingurării lui indelungate, poate datorită unei dereglări psihice, in orice caz, și de foame. Pentru că de foamete e vorba cind stai peste trei luni inchis sub o casă și ți-ai luat hrană și apă doar pentru o lună. „N-ai dedus — i-am zis — din faptul că invățăturile lui sint aproape toate cu caracter agrar, că era sleit de foame ? Și ce dacă mai tirziu zidul a fost găsit intact ? Atita vreme cit Amărăștеanu n-a fost găsit inăuntru se vede treaba că o fi ieșit el cumva".

Acuma, ori că indirjirea mea era forțată, făcută, ori că pedagogia aleasă era simplistă, dar nu l-am convins. Ba cred că el și-a dat seama că ridicasem tonul ca să mă conving pe mine insumi. Și faptul că a tăcut in loc să mă contrazică vehement — cum făcuse, cu doctorul Mavrogheni de atitea ori — m-a dezarmat.

Am reluat și eu tăcerea și odată cu ea privitul in gol, adică nu, spre patrulaterul de gazon. Și abia atunci s-a produs acel ceva — datorită unui reper sigur — ceva care m-a zguduit ca un cataclism : Pomul din dreapta patrulaterului verde-gălbui e un cireș.. il cunosc după coaja roșietică și... dumnezeule ! are pe trunchi brățara de metal — o scurtătură dintr-o teavă groasă lăsată acolo intr-adins, cind cireșul fusese un țuist puiet — cit mă obsedase cindva această limită fatală destinată creșterii lui in grosime ....inel de plantă migratoare" (scrisesem cindva) care cireș, iată, a călătorit in ultimii ani din curtea unui gospodar sfătos la care locuisem — inginerul topograf Iliescu, atunci pensionat — pină in spațiul ăsta verde. Da, el era „cireșul cu banderolă de serviciu" (cum il mai zisesem eu tot atunci in poezia aia) cu o creangă lungă paralelă cu solul de care atunci .cu ani in urmă, era leagănul din care au zburat pe rind nepoții pensionarului Iliescu.

Gheorghe Ionescu : „Margine de sat"

Răsucirea punctelor cardinale se face brusc, sint nevoit să mă țin de pervaz, in ființa mea intimă aud și un piriit. Un titirez uriaș (axa, in cireșul recunoscut) invirtește toată lumea din jurul meu cam cu 180 de grade, din inerție depășește normalul, apoi revine și după cîteva legănări se oprește. In sfirșit „lumea-i cum este". Mă pomenesc sprijinit ușor de Matei — crezuse că m-am cherchelit — il liniștesc. Acolo, in dreapta cireșului (cum mă uitam eu de aici) se află un patrulater cu gazonul galben firav, mai galben și mai firav decit restul — acolo a fost casa tip vagon — iată, temelia n-au mai scos-o la demolare, au așternut pe ea un strat subțire de pămint — locul e și puțin mai ridicat acum, imprejur s-a mai tasat desigur după nivelare. Ce s-o fi intimplat cu pivnița lungă, boltită cu cărămidă veche, sticloasă in care eu intram printr-un gîrlici ingust in fiecare duminică de iarnă și tăiam la lumina unei lumînări lipite pe un butoi lemne pentru toată săptămina următoare și din care ieșeam cu nările infundate de praful de cărbune ce se inălța la fiecare bufnitură de topor ? Pivnița pe care Iliescu incercase atunci s-o transforme in ciupercărie chinuindu-se să intrețină temperatura și umiditatea cu un cazan cu apă incălzit periodic, chiar și noaptea, chinuindu-se să ingrașe pămintul din lăzi cu tărițe de griu, să procure „micheliumul" la mina a treia și, firește, la suprapreț ? Am suferit atunci pentru strădania lui de prisos pentru că — tocmai cind toate lucrurile au fost puse la punct — o decizie a municipalității a interzis desfacerea pe piață a ciupercilor de către particulari, pe motiv că s-ar fi otrăvit nu știu cine cumpărind de la ei.

Camera mea mobilată fusese la capătul de dincolo al temeliei, prin fereastra ei vedeam chiar blocul in care mă aflu, bloc a cărui pătrățime i-o imputasem cu cinism arhitectei Ioana Manolescu (mă vizitase atunci insoțindu-l pe Mavrogheni) zicindu-i că arhitecților din promoțiile mai noi li s-a permis să lucreze numai cu echerul, ba mai mult, numai cu unghiul lui drept.

Iată că nu toate coincidențele sint intimplătoare — nu știu cum o să reacționezi tu la asta — dar există coincidențe care au un scop, care vor ceva !

In nopțile mele albe blocul de vis-à-vis (ăsta de fapt) se asemăna cu un mare tablou de comandă cu lumini care se sting treptat după miezul nopții, cu altele care se aprind de pe la patru dimineața. Cineva apăsa pe butoane nevăzute și pătrățelele aprinse indicau stări de veghe, de vis, de insomnie, de coșmar ori de somn greu, toate după o conexiune ce scăpa ințelegerii mele. Erau, fie lumini puternice de sufragerie, fie lumini albăstrui-jucăușe de televizor, fie lumini colorate de abajururile de pe noptiere. După miezul nopții simteam o plăcută solidaritate cu puținile lumini ce mai erau aprinse. Lumini de lucru ? De lecturi palpitante ? De dragoste ? N-aveam cum să ghicesc. Spre ziuă, primele becuri ce se aprindeau trădau pe navetiști, desigur. Ei mai păstrează ca altădată spiritul drumurilor, aduc in fiecare după-amiază ceva din cimpie, fie că e vorba de vești, de zarzavaturi proaspete, ori de vin ieftin cu gust de pămint.

In acest mare patrulater negru, ciuruit ici colo de ferestre luminate, „in punctul patru pe coordonată și șase pe abscisă" vedeam in fiecare noapte pe cineva care stătea in fereastră ore intregi, nemișcat. La inceput am crezut că e un bust de lemn ori de ghips patinat așezat pe pervaz. Dar, uneori nefiind acolo, mi-am zis că trebuie să fie un infirm țintuit intr-un scaun cu rotile, pină cind, odată, in zori am văzut că se ridică — era un bărbat — și stinge lumina. In după-amiaza următoare l-am „căutat" cu un joc de oglindă, dar n-a apărut. Și deși de multe ori l-am mai observat la locul lui, in patratul luminat, cu lustra exact in spatele capului (ca o aureolă), ziua n-a apărut niciodată. „Pasăre de noapte" — mi-am zis mirat de această negativare (desigur că doarme ziua) — dar si amintindu-mi despre bufnițele văzute cind și cind in copilărie, noaptea vinători de temut, ziua — incolțite, jumulite de păsărelele, altminteri pașnice, dintr-o ironie a soartei. Nici nu bănuiam eu atunci că peste cițiva ani buni aveam să-i cunosc pe omul acela ciudat (pentru Matei, atunci era o perioadă intre două internări mai lungi), peste care ani, casa in care stătusem in gazdă avea să nu mai fie, „căzuse in spațiu verde" cum tot spunea madam Iliescu. Și nu numai ei ci și vecinii propuși spre demolare vedeau in schițele de sistematizare a cartierului un fel de grilă a destinului ce planează asupra lor cu patrate și rotunduri ce-ți schimbă insăși esența intimă dacă intri intr-unul ori in altul. De parcă n-ar fi fost oricum același lucru pentru ei, adică, vreau să zic, că tot demolați urmau să fie.

Cum mă uit eu pe partea stîngă a patrulaterului care fusese sau poate mai și este pivnița casei, era atunci curtea — lungă ca o ulită cu caldarim, pin la odăița din fund, dincolo de liliacul — ud in seara aceea cind mă intorsesem tirziu — (dracu' știe de unde) după ploaia de octombrie cind, uimit și emoționat că acolo unde știam că nu stă nimeni am văzut lumină strecurată și am auzit glas de fată cintind ca la țară, emoție care nu mi-a trecut nici cind liliacul atins cu umărul și-a scuturat apa rece pe mine in timp ce eu mă chinuiam să deslușesc chipul ei printre merele ionatane și domnești și botul oii — ce idee, in loc de perdea, să umple golul dintre geamurile duble cu merele lăsate de tatăl ei din Muscel venit cu ea s-o instaleze la gazdă ! — și cum pină la urmă am desluștit-o intreagă, mai mult sau mai puțin goală, probindu-și piesă cu piesă uniforma de profesională in fața oglinzii ce o silea să se suie pe un scăunel să-și vadă și genunchii, uimire care a crescut a doua zi văzind-o prin curte in alura de școlăriță, cu părul strins in băsmăluța de doc albastru („ca să nu-mi intre span in păr, domnule Iliescu, d-aia mă leg așa") neinspirind prin nimic ideea de femeie nurlie cum observasem eu in ajun, dacă e să credem ce vedeam printre mere.

— Ne gîndim la același lucru — imi zice Iancu Matei peste umăr, parcă afirmind, parcă intrebind. (Cum de nu i-oi fi simțit prezența atit de aproape ? Cum de nu i-am simțit halo-ul de căldură ori de magnetism, cel care mă enervează cind sintem siliți de aglomerații să intrăm unii in sufletele altora ?). Il lăsasem pe scaun cind l-am „dojenit".

— Sint — reluă el — atitea subsoluri intacte sub iarbă incit mă gîndesc că n-ar fi exclus să...

(Fragment din romanul „Cumpenele")

Gheorghe Ionescu : „Case la țară"

vasile andronache

Tot încercîndu-ți forma pe-o pînză s-o pictez

Cine-năuntru pleoapa mi-a deschis
De ți-am văzut făptura de amforă-n nisip
Pe-o plajă albă din stelarul vis
Cind ritmul ca un fulger îți lumina pe chip

De vreme desfrunzită eu te-am pierdut in lume
Și pajiștea iubirii a pustiit-o vintul
Și peste ani ecoul unui nume
De dor mi-aprinde-n cintece cuvintul

Retras in casa mea de lingă lac
Umerii albi in perlă ți-i sculptez
In singe-mi cresc zăpezile și tac
Tot incercindu-ți forma pe-o pînză s-o pictez

Ce îți pasă cine vine

Find orbit ca de-o lumină
Care sună-n cupa florii
Orișicui îi caut vină
De-ți stirnește-n suflet norii

N-a apus acea splendoare
Slava trupul nu și-a stins
Bruma timpului de-l doare
Toamna virstei de l-a nins

Trec tăcut pe lingă tine
Și-aripi dorului îi pui
Ce îți pasă cine vine
Și-are mersul vintului ?

Poetul

Arde-n nopțile prin care
Clipei poarta i-o deschide
Ca să vadă-n fund de mare
Rana-n perlă cum se-nchide

Un contur mai sterp ca golul
E un suflet fără zbor
Nu-i dă visului ocolul
N-are zare n-are dor

Numai tu cel care ești
Sub măști strimbe nu poți fi
Tu porți aripi și tot crești
Și cuprinzi in dor vecii

N-are cifru incifrarea
E-o enigmă ca și voi
Nu se poate-nchide zarea
Unului cuprins in doi

Friguros îi e cuvintul
Spărgind noaptea cu cărări
Aripi are numai cintul
Și-are pacea unei mări

Îți ia măsură vîntul

Îți ia măsură vintul
Și te sculptează-n flori
Și faci să scapere in mine cintul
Chip imbrăcat in formă de viori

Îți modelez din boabe de lumină
Coapsa cu flăcări de zăpadă plină
Și toată ești un nufăr ce s-a culcat pe lac
Inmărmurit de-atita frumusețe tac

Sinii ca două turle cu virfurile-n tuș
Răsar din noaptea hainei unde au stat ascunși
Două frumoase reci bijuterii
Cioplite in sidefuri cu flăcările vii

Vislind prin aer umerii ca două
Lebede eu n-am văzut o marmură mai nouă
Mai invelită-n brume și caldă in mișcare
In tine-a pus vecia blazoanele-i stelare

Poem

Toamna-n trupurile noastre
Vine rug cu aripi large
Troienind poteci albastre
Și nu știm de-am fost catarge

Foc inalt inchis sub timple
Văruie catapetesme
Pină cind o să se-ntimple
Năruirea sub mirezme

Invechiți in cerul aștrii
S-or uita peste uluci
Cei plecați cum dorm sihaștri
In tăcerile adinci

Ierburi noi și oase vechi
Troienite de uitare
Ce le pasă de-s perechi
Dorul lumii nu le doare

dumitru d. ifrim

Mereu împreună

Prin trandafiri și rouă
Sub bruma de lună
Cea veche cea nouă
Mereu impreună

Greu către creste
Dorul ne mină
Sub lacrimi celeste
Mereu impreună

Un altul se naște
Mai e doar o lună
Inceput de poveste
Toți trei impreună

Curînd voi dormi liniștit

In cuie mi-au bătut aripa
Dar ele au prins rădăcini –
Un arbore s-a inălțat coroana umbrindu-i

L-au tăiat prea tirziu
In cădere, semințele lui au zburat pretutindeni

Acum e mai greu, mult mai greu
Pașii lor calcă pe flori, mereu numai flori
Iar miinile lor prind să le culeagă

Curind voi putea dormi liniștit

Bucurie

Credința naște sufletu-n lumină
Lin dăruindu-l cu senin de mai
Evlavia la care se inchină
Lucește-n noapte ca un păr bălai

Invie muguri albi pe ramuri crude
Alungă norii și se stringe blind
Boare de lacrimi care se aude
Inseninind al iaimii tumult

Zadarnic ar fi crudă soarta vieții
Acincul insă nu i-ar fi supus
Neimblinzitul duh al frumuseții
Te-nalță-n soare fără de apus

I-aproape veșnicia să se spargă

O, fericire care vii intreagă
Născută fii ca toți să te-nțeleagă !

Gheorghe Ionescu : „Natură moartă cu fructieră și mere"

muzică

A face muzică

Concertele de calitate sint frecvente pentru stagiunea Conservatorului, oarecum in contrast cu caracterul mai „intim" al stagiunii — consecință a lipsei de popularizare și uneori, rezultatul unor organizări in pripă, sporadice, din fericire. Calitatea concertelor este lucru firesc, mai mult, este inerentă pentru că sint in Conservator multi studenți laureați ai unor concursuri de interpretare, urmare a muncii perseverente, competent dirijate profesional ; pentru acești studenți, pentru toți studenții de fapt, scena Conservatorului este intîia scenă care le găzduiește aparițiile, le „rodează" programele acomodindu-i totodată cu publicul. Recitalul violonistului **Marius Nichiteanu**, recital cu program variat și ambițios, acoperind diverse zone repertoriale, reconfirmă un bun tehnician — in Capriciile nr. 14 și 24 de Paganini, in Studiul de concert de Șulek — in același timp, muzician cultivat și introvertit (Grave și Fuga in la minor de Bach). Interpretarea lucrării „de rezistență" a serii, a Sonatei a treia op. 108 pentru vioară și pian de Brahms, arată o colaborare fructuoasă cu pianistul **Cristian Beldi**, premisă a interpretării orchestrale sonate ; problemele sint rezolvate cu inteligență, avind ca rezultat sonorități de amploare orchestrală, complement al momentelor de lirism discret cameral ale părții lente. Iată un mod interesant de incheiere a unui recital : poemul „Tzigane" de Ravel lucrare de „nerv" și premeditată exhibiție, de solistică de aplomb la marginea rapsodiculul „nomad" (se intelege, amator), arătind o latură mai puțin intuibilă a tinărului violonist — fantezie și maliționzitate, binecontrolata plăcere a capriciului instrumentistic, a mimării pe marginea libertăților, din belșug prezente in partitură, corect interpretate insă, pe linia rigorii „depășite" cu măiestrie.

La sala Dalles, cursurile Universității cultural-științifice asociază tematici diverse, prelegeri urmate de audiții sau concerte-exemplificări cu concursul unor instrumentiști, in mare parte de la Filarmonică sau Conservator. Dincolo de diversitatea temelor, formula de organizare este, poate, dintre cele mai fericite pentru că exemplificările imediate și „pe viu" au putere de convingere și rămînere in memorie sporită. Iată o succintă prezentare a cursului „Shakespeare in creația muzicală universală" ținut de compozitorul **Doru Popovici** alternind exemplificări și punctări pedagogice cu dezinvoltă flanerie intelectuală, subliniind confluențe tematice (tema salciei la compozitorii elisabetani, la Verdi, in spațiul balcanic) sau ironizind prejudecăți și asocieri comode. „Cine cintă nu-i om rău" amintește Doru Popovici apelind „paremiologic" la bunăvoința auditorului și pronunind, după o primă parte cu lucrări din creația lui Byrd, Farnaby, Bull, Purcell, Verdi susținute de soprana **Steliana Calos** acompaniată de **Oana Velcovici** la pian, o continuare — tribună a tinerilor (interpreți și solișți).

Viorel Crețu

plastică

Înainte de confruntare

Gheorghe Ionescu se inscrie intre pictorii care au mizat pe certitudinea implicată intr-o mare tradiție și i s-a supus, acestei certitudini, impotriva oricărui impuls exterior destinat să-i incurce drumurile. In arta sa, acuratețea paginației, echilibrul compoziției, vibrația culorilor rămîn elemente definitorii, inseparabile in structura succesului plastic. Intîmplător sau nu, Gheorghe Ionescu beneficiază in anii din urmă de o remarcabilă audiență in expozițiile organizate in afara hotarelor țării, nu neapărat in expozițiile manevrabile ca direcție și exclusiviste in privința formulelor de expresie promovate, ci in cele găzduite de galerii care nu au rămas dezinteresate in a dezvălui amatorilor lor de artă dimensiunile intrinseci ale unei anume școli de pictură, in cazul nostru dimensiunile intrinseci ale școlii românești de pictură.

Semnificativă in acest sens, elocventă, prezența lui Gheorghe Ionescu in sălile Oates Gallery din Memphis, S.U.A., apoi in sălile L.L. Cazan Gallery din Livonia, Michigan, in 1979, l-a transformat pe artist intr-un veritabil mesager, care solicită audiența cuvenită nu atît pentru sine, cît pentru temeinicia unui mod de a gîndi și de a se exprima plastic. Florile, peisajul, compoziția și portretul au revendicat in aceste expoziții un egal interes, tocmai datorită faptului că pictorul a căzut de acord asupra valorii lor de expresie perene, investindu-le cu puterea de a seduce și azi, ca și ieri.

In septembrie-octombrie 1980, o nouă expoziție Gheorghe Ionescu, vernisată de data aceasta in galeriile de artă ale municipiului București, ne-a așezat, iar, inaintea citorva peisaje, naturi statice și portrete de o neindoielnică factură clasică. Ceea ce s-a mai spus despre Gheorghe Ionescu — „relațiile de formă și culoare, elementele componente ale imaginii sint bine echilibrate, nimic nu vine să tulbure liniștea instaurată in pinzele sale" — s-a confirmat pentru incă o dată. Și nu este exclus ca printre rosturile de căpătîi ale unei arte să se regăsească și această perpetuă reconfirmare a ceea ce rămîne stabil in discursul ei nesfirșit.

Curînd, Gheorghe Ionescu va fi iar invitatul galeriilor de artă de peste ocean. Recolta de pinze ce așteaptă a fi transportată intr-un spațiu de receptare in perimetrul căruia artistul s-a mai impus promite o nouă izbîndă. Intr-o carieră discretă, confruntarea aceasta se numără printre faptele ce se cer consemnate.

Mihai Pelin

Fantezia și obsesia

Primul meu contact cu grafica lui GIUSEPPE ZIGAINA datează din primăvara anului 1971. La Palazzo Strozzi, la Florența, tocmai se deschisese a șasea Bienală internațională de grafică.

Reamintesc imprejurarea doar pentru a putea pune in evidență o constatare ce are o anume pondere și pe planul judecății de valoare : anume că grafica lui Zigaina se detașează prin caracterul său personal, din orice context in care este plasată. In ziua respectivă, in ciuda grabei, in fața lucrărilor lui Zigaina — distinse cu Premiul I la acea bienală a cărei importanță pe plan mondial este inutil să o mai subliniem — am zăbovit mai mult decit cîteva clipe. Aceeași capacitate de șoc a imaginii m-a reținut și in fața suitei de lucrări (majoritatea in aquaforte) prezentate la Muzeul colecțiilor. Cred că această primă impresie poate servi drept un bun punct de plecare in definirea artei lui Zigaina. Factorul care o generează este caracterul straniu al universului artistului. Imaginația sa este bintuită de obsesia creșterii pluriforme explozive și dezordonate, de obsesia morții și degradării, de spectrul arderii și distrugerii. Imaginile au de multe ori un caracter terifiant și o sporită oroare il poate cuprinde pe privitorul obișnuit să flancheze conceptul de transfigurare cu ideea de stilizare. Căci, deși stă pe solide baze realiste, arta lui Zigaina nu își propune „să redea" și nici „să esențializeze", ci să conceptualizeze in funcțiune de o perspectivă strict personală asupra vieții, folosindu-se in acest scop de elemente care, intrind in coliziune, să accentueze caracterul alegoric al reprezentării. Avem de-a face cu o veritabilă „tehnică a persuasiunii", de genul celeia in care erau maeștri artiștii baroci, dar care dă rezultate diferite intrucit generatorul și totodată filtrul său nu mai este retorica. Traversind experiența informalului, fapt ce a atribuit compozițiilor sale o splendidă dezinvoltură, Zigaina a reflectat totodată asupra tehnicii motivelor recurente. A fost consecvent in ideea că metamorfozarea lor poate contribui la acel proces de migrare al simbolurilor care, in arta duratelor scurte, poate ilustra acele variații subtile ale gîndirii și sentimentului ce configurează aspectul operei unui artist sau altul. In ciclul expus la Muzeul colecțiilor (aflat in proprietatea galeriei **La linea** din Roma) motivul recurent este fluturele. Un fluture obosit și invadator, devenit nor sau fum ; care putrezește impreună cu alte larve la rădăcina spicelor ; care, luind proporții gigantice, devine o aripă amenințătoare, un nor periculos, astupind orizontul ; care priveghează descompunerea ; care in structura aripilor sale reproduce in mic structuri mai mari, rezumind chiar spațiul, priveghind urmele ființelor și lucrurilor rămase in straturile terestre devastate. Atita desperare și atita tristețe rar emană dintr-o operă ce urmărește consecvent varietatea la infinit a unui motiv. Șocul vizual la care ne refeream la inceputul acestor rinduri nu este decit aparența spectaculoasă a unei arte profunde și omenești, unde fantezia nu poate fi izolată in tablouri autonome deoarece ea se naște in funcție de obsesii ordonatoare.

Grigore Arbore

Caragiale '81

ajunse la cea de a cincea ediție, „Zilele I. L. Caragiale" sînt găzduite generos la Craiova, în fiecare din zilele de 30, 31 ianuarie și 1 februarie, de către Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Dolj, Comitetul județean Dolj al P.C.R., Teatrul Național din Craiova și Societatea culturală „I. L. Caragiale" și Secția de critică a A.T.M.

Programul activităților prilejuite de această manifestare au suscitat interesul, în fiecare an, al oamenilor de teatru — istorici, critici, esteticieni, regizori, actori, scenografi. Este o activitate **unică** de revenire permanentă la opera marelui nostru dramaturg, modalitatea **activă** de a descoperi noi teritorii, de a produce noi viziuni asupra unei **opere deschise**, stimulînd cercetarea critică și estetică, determinînd regizorii, mai ales pe cei tineri, să caute permanent relații revelatoare pentru universul comic, dar și cel tragic, al geniului dramaturgiei române.

Deși vremea, cu totul improprie deplasărilor, a determinat destule absențe, prezențele la această ediție au fost stimulatoare atît în ceea ce privește sesiunea de comunicări pe tema „Publicistica lui Caragiale" cît și pentru dezbaterile prilejuite de prezentarea unor spectacole.

Vineri 30 ianuarie — întîlnirea la cinematograful „30 Decembrie", în cadrul zilelor filmului „Caragiale", unde s-a prezentat „O scrisoare pierdută" prefațată cu distincție de secretarul literar al Teatrului Național, Al. Firescu, a deschis seria manifestărilor Caragiale. Seara — spectacol prezentat de Teatrul Național din Craiova cu „O noapte furtunoasă", în regia lui Mircea Cornișteanu.

În general, spectacolele prezentate la această ediție au oferit un argument serios pentru discuțiile de duminică, în cadrul colocviului de dramaturgie condus de Valentin Silvestru.

Am văzut, după spectacolul lui Cornișteanu, monologul „1 Aprilie" (premieră), prezentat de Teatrul de stat Brăila, în regia lui Gh. Miletineanu, „O noapte furtunoasă" (Teatrul „Mihai Eminescu" din Botoșani, în regia Ancăi Ovanez-Doroșenco), „Începem", lectura făcută de actorii teatrului gazdă, un recital muzical pe **versurile** lui Caragiale, susținut de Tudor Gheorghe și „D-ale Carnavalului", prezentat de Teatrul „Bacovia" din Bacău, în regia aceluiași Mircea Cornișteanu. (Foarte buni N. Roșianu, în Pampon, și Florin Gheuca, în Crăcănel).

S-a remarcat în cadrul discuțiilor asupra spectacolelor conduse de neobositul Valentin Silvestru, faptul că regizorul tînăr consideră întîlnirea cu Caragiale hotărîtoare, lumea sa „mi-mind sentimentele cu fervoare", fiind o „umanitate primitivă care poate deveni primejdioasă" (Mircea Cornișteanu). Spectacolul de la Botoșani a întîlnit adeziunea majorității participanților la discuții. Desfășurat în două compartimente suprapuse, în scenă se dezvoltă armonios un sistem de relații interogînd textul lui Caragiale, Spiridon, interpretat admirabil de Geo Popa și Rică Venturiano din care Constantin Măru face un rol desăvîrșit.

Interesant, din punctul de vedere al „viziunii simultane", cum aprecia profesorul Ștefan Cazimir, a cărui comunicare („Ipostaze ale eu-lui în proza lui Caragiale") susciteașe un viu interes, a apărut monologul „1 Aprilie", în care regizorul Gh. Miletineanu realizează o zonă dramatică la granița între comic și tragic. La discuții, criticul Victor Parhon, sub rezerva privind unele scăderi în joc, observă insolitul, în spectacologia caragialeană, al spectacolului-premieră „1 Aprilie".

Recitalul lui Tudor Gheorghe a prezentat cîteva din versurile lui Caragiale (fabule, parodii, etc.), care, nu o dată, au surprins spectatorii. Este o modalitate spectacologică interesantă pe care Societatea o va dezvolta, așa cum remarca în finalul manifestărilor, Valentin Silvestru, prezentînd publicului venit să vadă, împreună cu noi „D'ale carnavalului" (Teatrul „Bacovia" din Bacău), scopurile și perspectivele unui grup de pasionați și specialiști care dau viață Societății culturale „Caragiale".

Emoționantă această întîlnire finală în care secretarul literar al Teatrului Național din Craiova, Al. Firescu, a înmînat, în prezența directorului teatrului, Al. Dincă, și a vicepreședintelui Societății „Caragiale", V. Silvestru, diploma de onoare a Asociației Caragiale, maestrului Jean Georgescu, regizorul celebrelor ecranizări Caragiale, o prezență efectivă și afectivă în tot timpul manifestărilor.

În ciuda unei „vieți sincopate" a spectacolelor Caragiale, este tot mai atrăgătoare, spune Valentin Silvestru, ideea permanentizării „integralei Caragiale" în repertoriul teatrelor noastre, în scopul unei exegeze cît mai complete, revelatoare de noi sensuri ale **„ideii de Caragiale"** care animă, de la an la an, tot mai mulți specialiști și un public mereu altul.

Participanți la aceste manifestări, Valentin Silvestru, Ion Zamfirescu, Romulus Diaconescu, Alexa Visarion (a cărui mărturie de creație privind scenariul scris la „Năpasta", film pe care îl va realiza în curînd, a impresionat puternic participanții la simpozion), Mircea Cornișteanu, I. D. Sîrbu, Theodor Mănescu, Virgil Munteanu, Mircea Săndulescu, Ion Cazaban, Cristian Ghenea, Doina Modola, Patrel Berceanu și alții — au relevat sub forma comunicărilor sau a discuțiilor, interesul acordat unei opere inepuizabile.

Prilej de largă deschidere spre public au fost întîlnirile de la liceele „N. Bălcescu" și de filologie-istorie, Mircea Săndulescu captivînd un public tînăr prin sinceritate. Onorantă prezența Snejinei Nicolova, secretara literară a teatrului din Vidin, care a realizat o impresionantă teză de doctorat despre Caragiale.

Zilele „I. L. Caragiale" reprezintă, cu satisfacțiile și insatisfacțiile lor, manifestarea cea mai prestigioasă, în lumea teatrală, alături de exegeza teoretică, a interesului lumii noastre teatrale pentru unul din cele mai complexe fenomene dramaturgice universale — Caragiale.

Marian Popescu

NUMELE POETULUI

Liviu Antonesei

După debutul de anul trecut al lui Nichita Danilov („Fîntîni carteziene", Ed. „Junimea") și cel al lui Valeriu Stancu (excepționala sa carte, „Înfrîngerea somnului", a apărut de curînd la Ed. Cartea Românească"), alți tineri poeți ieșeni așteaptă să-și vadă tipărite cărțile, plimbate adesea cam pe la acelaș soi de oameni de la o editură la alta... În mod normal și Lucian Vasiliu și Tamara Pintilie și Steliana Delia Beiu și Liviu Antonesei sau Liviu Cangiopol (ca să nu mai vorbesc de Petru Aruștei) ar fi trebuit să debuteze pînă acum la Editura „Junimea", din Iași, numai că redactorii numitei edituri (fiindcă director nu mai are) preferă, se pare, să publice opera unui „geniu bine înțeles", Haralambie Țugui, decît să riște cu autori care nu sînt geniali cu certitudine.

Liviu Antonesei scrie și publică poezie, proză fantastică, eseuri, și tot ce am citit semnat de el pînă acum mă face să cred că va fi unul dintre autorii importanți de mîine, teoreticlan ferm și substanțial al fenomenului literar în totalitate înțeles și asumat ca știință instruind „de lucrurile esențiale". Transcriu din „Fragmente despre poezie (2) — Scrisoare lui Mihai Ursachi" : „Poetul, astăzi — nu-i așa ? — trebuie să interiorizeze depășirea dihotomiei tradițional-modern și să înțeleagă că timpul său este unul al post-modernității, timp al sintezelor și întîlnirilor neașteptate, ucigaș al deosebirilor altădată tranșante și imaginat-definitive. (...) Nu mai există poet lucrînd în pură inconștiență. Poetul — mă refer la cel veritabil și puternic — își este propriul lui teoretician. Și — poate — fiecare poem își expune, subteran, propria sa teorie. Căci, rămîne de văzut încă, poetul vorbește poezia sau el este vorbit de ea ?...".

Nu întîmplător Liviu Antonesei își concepe eseul despre poezie ca pe o epistolă adresată acestui mare spirit care este Mihai Ursachi, autor al unei opere exemplare, tînărul poet, perfect autonom stilistic, profesînd ca și magistrul său, o artă revendicîndu-se de la aceleași principii generale, reactualizate doar de Poe, artă profund spirituală, magică, privilegiată ca manifestare într-un „prezent continuu".

Discursul poetic prețios și limpid (amintindu-ne de Paul Emanuel), aparent lipsit de dramatism, învăluie tragismul existențial, sugerind, peste fragmentarismul unei experiențe, viziunea izbăvitoare, ascensională, pură, emanată de raza logosului integrator. Poezia „fără evenimente" pe care o scrie Liviu Antonesei aspiră spre perfecțiune formală, volumul său „Căutarea căutării" reunind numai poeme memorabile, unele de numai cîteva cuvinte („Cartea-nstelată / Singura, s-a rătăcit — / În lume odată" — **În căutarea poemului haiku** (7), altele, ample și copleșitoare „invocații" : Dimineața devreme într-o țară de ceață / căutîndu-mi chipul și semnele nopții. / Tu care ești și-n spaimă mă arunci ! / cînd săgetările Tale ard nu pot ști / cine sînt eu nici dacă mai sînt eu / acela prins în plasa Ta de pălanjen / ducînd către singurul drum drumul / din umbră clădit drumul sfîșiat din el însuși / Tu care ești ! Eu care nu sînt ! / Drumul drumețul — călătorul de spaimă [...] Cine sînt eu care. Îți văd chipul? / spune-mi cine sînt și lasă peste / flăcări mantia înghețată Sfîșietorule / care mă afli și-n spaimă mă arunci !.

Care poet român de azi citind cartea lui Liviu Antonesei, ca „membru in juriu", nu s-ar simți jenat trebuind **să judece, să decidă** dacă ea merită să fie publicată ? Categoric, concursurile de debut ale editurilor noastre sînt o invenție sinistră.

Cezar Ivănescu

P. S.

În cele două texte publicate de noi în numărul trecut al revistei „Luceafărul" la rubrica Numele Poetului, *s-au strecurat mai multe greșeli neintenționate, drept care aducem cuvenita emendare :*

1. În articol, coloana a 2-a, r. 24, în loc de laptele, *se va citi* lapte.

2. În P.S. coloana 1-a, r. 5, după Mircea Cărtărescu *se va adăuga* și alții, *r. 16, în loc de* Cenaclul de luni *se va citi* Cenaclul de Luni, *r. 19,* după cristalizare, *se adaugă* și totodată cel mai puternic eșalon, *r. 35, se elimină* fizice, *r. 36, se elimină* istorice, *r. 46, 47, 48, se elimină de la* trăim *pînă la* potrivă, *r. 58 se elimină paranteza, r. 79, 80, 81, 82, 83 se elimină de la* cit privește *pînă la capăt, r. 118, 119,* vient *se va citi* vint, *coloana a 2-a, rîndul 63, după matematică se adaugă* și.

Cerem iertare cititorilor noștri pentru aceste greșeli comise de noi din neatenție obligați fiind să comprimăm de mai multe ori un P.S. înfiorător de lung.

I-am ruga de asemenea pe colegii noștri de la revista „Steaua" să nu se supere dacă le semnalăm că în poemul nostru „Doina" („Steaua", nr. 1, 1981, pag. 9), strofa a 4-a, versul al 3-lea, se repetă, strofa devenind astfel și ea cu surate ei, de cinci versuri.

C.I.

Lucian O. Ionescu : „Iarnă"

Fantasticul, dimensiune a „prozei scurte" românești (III)

Urmare din pag. 1

pe la Moara cu noroc și ai copilului ei. Sursa imaginilor fantastice stă în însăși capacitatea realului palpabil de a prolifera într-o asemenea direcție, biciuind închipuirea personajului cu fantasme macabre și, fireste, amenințătoare. „Singur în miez de noapte și aruncat, ca din senin, peste un trup mort — notează prozatorul —, Pintea nu putea să creadă decît că e Necuratul la mijloc și nimic nu era mai aproape de mintea lui decît gîndul să se ridice și să o ia la fugă încotro îl duc picioarele. Dar ridicîndu-se pe jumătate și privind îngrozit împrejurul său, el simți că nu poate să lase trupul aici, îl cuprinse în brațe și se depărtă cu pași grăbiți, ca și cînd s-ar ști urmărit de cineva. Și în adevăr, el era urmărit". Și mai imaginativ, Lae are vedenii de o concretețe halucinatorie" : „Acum îi vedea parcă pe oamenii cu fețele acoperite ivindu-se pe marginea pădurii, iar peste puțin cocoșii parcă începeau să se miște. Și cu cît noaptea înainta, cu atît mai fioroasă îi părea fața copilului, pe care, ce-i drept, nu o vedea, dar, **după loc și împrejurări (s.n),** și-o închipuia cu atît mai viu. În cele din urmă, el plecă spre Moara cu noroc, iuțindu-și din ce în ce pasul. La depărtare de cîteva sute de pași, el începu să fugă. Vedea oarecum în dosul său cum copilul se ridică, se lungește, își întinde brațele ca să-l apuce și pornește cu pași mari după el ; și cu cît fugea mai tare copilul, fără de a-și schimba pasul, cu atît mai mult se apropia". Niciodată, poate, pînă la Slavici, în nuvelistica românească fantasticul nu produce asemenea „breșe" de un dinamism faptic extraordinar în structurile eminamente realiste ale epicului. În fine, cu privire la Creangă să observăm că, acaparată pînă la fascinație de **miraculozitatea** realistă a „basmelor nuvelistice", exegeza critică s-a arătat mai puțin interesată de contaminările suigeneris ale fantasticului din nuvela **Moș Nichifor Coțcariul**. De luăm bine seama, ajungem la constatarea că, de data aceasta, avem a face cu un fenomen de inversare a termenilor în virtutea cărora elementul fantastic se instalează în interiorul tramei narative. „Basme nuvelistice" precum, **Povestea lui Harap-Alb, Ivan Turbincă** ș.a. acceptă procesul de „alterare" a fantasticității originare prin apel la detaliul realist, revelator prin coeficientul de spiritualitate umană intim cotidiană, tulburător prin domesticitatea lui inefabilă. Situație contrastantă, în **Moș Nichifor Coțcariul** anecdota realistă este aceea care, pe nesimțite, se desface parcă de propriile-i rădăcini și datorită „solomoniilor" practicate cu șireată, amuzantă dibăcie de mucalitul erou, totul pare a se constitui într-o „suprarealitate" capabilă a „fura" pe tînăra tovarășă de drum a lui moș Nichifor, „gipinesica" Malca, și a o „vrăji" în așa fel încît acesta să ajungă să trăiască aventura paradisiacă prin care trece asemenea unei autentice eroini de basm. Elementarismul mitic-fabulos al agentului „vrăjitoresc" minuit de Moș Nichifor dezarmează, paradoxal, tocmai prin nebănuita lui forță de persuasiune :

— Văleu ! și unde-i balaureul, moș Nichifor ?

— D-apoi mai știu ei, gipinesica ? Pădurea-i mare, el știe unde s-o fi înfundat. Unii spun că, după ce a mîncat foarte mulți oameni și a ros toată coaja copacilor din codru, ar fi crăpat chiar aici, în locul acesta. De la unii am auzit spunînd că i-ar fi dat lapte de vacă neagră și cu aceasta l-ar fi făcut să se ridice iar la cer, de unde a căzut. Mai știu eu pe cine să cred ?... Că oamenii vorbesc vrute și nevrute. Noroc numai că eu unul știu solomonii și nu mă prea tem nici de balauri. Pot să prind șarpele din culcuș, cum ai prinde dumneata un pui de găină din pătul !"

Moș Nichifor Coțcariul este inegalabilul **basm apocrif** al nuvelisticii românești.

Nu încape, însă, îndoială că asemenea performanțe, vădind extrem de subtile nuanțări ale fantasticului în planul ontologiei artistice, precum cele identificate în capodoperele nuvelistice **O făclie de Paște, Moara cu noroc** și **Moș Nichifor Coțcariul**, în cele din urmă, probează prezența unui revelator proces de asumare esteticește conștientizată a conceptului. Așa încît, de aici și pînă la asimilarea lui din perspectiva elaborației nuvelistice eminamente fantastică nu mai este de făcut decît un singur pas. Și totuși, înainte de a intra în miezul problemei, mai este necesar să poposim, fie și pe scurt, asupra unui fenomen cu totul semnificativ pentru exacta înțelegere a condiției fantasticului în cadrul prozei românești. Este vorba, desigur, de propensiunea afișată spre specia narativă a ceea ce s-a numit **basmul cult**. În această privință, saltul de la practica incidentală, eficient mitizantă din unghi folcloric, a generației Negruzzi, Alecsandri, la practica înscrierii deliberate în însuși miezul creator al genului merită o atenție specială. În același timp, nu mai puțin simptomatică este distanța parcursă de la ipostaza de „culegători" (în sensul savant al cuvîntului) ai basmului popular, așa cum o întîlnim la Odobescu și Hașdeu, și aceea de creatori autentici în sfera genului, aparținînd prozatorilor din următoarea generație. Cum bine se știe, la această acțiune inedită de întemeiere a basmului cult românesc, prozatorilor de profesie Caragiale, Creangă și Slavici li se alătură cei doi mari poeți ai epocii, Mihai Eminescu și Alexandru Macedonski, altminteri, ei înșiși nuveliști de primă mărime. Nu stă în intenția prezentului eseu de a glosa „în extenso" pe marginea speciei „nuvelistice" inedite care este basmul cult. Nu ne hazardăm nici măcar pe pista disocierilor critice detaliate vizînd formele tipice de rezolvare epică a fantasticului. Mai mult sau mai puțin explicit, exegezele speciale consacrate fie problemei respective luate în sine, fie operei întregi a scriitorilor în discuție au făcut, adesea, lumină deplină, propunînd unghiuri de percepție nu numai tentante ci și convingătoare. În ce ne privește, ne limităm doar la un număr restrîns de considerații al căror unic scop este de a sugera faptul că basmul cult constituie „exercițiul" artistic revelator sub ale cărui auspicii, într-o direcție esențială, se produce translația spre nuvela fantastică propriu-zisă. Aici identificăm în bună măsură sursa specificității autohtone de care beneficiază în chip plenar nuvela fantastică românească. Astfel prezentindu-se lucrurile, nu e, desigur, întîmplător că întemeietorii basmului nostru cult sînt, totodată, întemeietorii prozei noastre scurte de structură eminamente fantastică.

CARTEA DE DEBUT

Trandafiri nebărbieriți

Am experimentat tot felul de titluri pentru însemnările de față, dar nici unul dintre ele nu a exprimat în mod mulțumitor natura cărții *) lui Liviu Ioan Stoiciu. Astfel că am recurs la „...nebărbieriți, trandafirii..." o metaforă frumoasă și caracteristică, scoasă din **La fanion**. Ea sugerează o poezie neprelucrată, spontană, tot atît de convingătoare precum un om tînăr, puternic, generos, cu suflet mare, dar care disprețuiește feluritele trucuri civilizate de îmbunătățire a aparențelor și se prezintă la o întîlnire de amor, neglijent îmbrăcat, neras, netuns, nu tocmai curat, cu unghiile netăiate, spunînd tot ce îi trece prin minte, în cuvintele sale rău frazate învălmășindu-se neghiobiile, platitudinile, gafele, dar și imaginile poetice autentice, proaspete vorbe de iubire, pe care un amorez obișnuit nu le găsește niciodată în viață. Drumul unei asemenea poezii nu este ușor. Întocmai cum li se întîmplă celor din categoria reală, pe care am amintit-o, ea este întîmpinată cu ironii fățișe sau subtile, este tratată drept o ciudățenie bună doar pentru a stîrni un amuzament trecător. Trebuie multă răbdare și destul noroc pentru ca cititorii să o aleagă, renunțînd să-i mai ceară poetului dovezi asupra îndeminării sale artizanale. Argumentul cel mai apropiat este însăși evoluția de poet a lui Liviu Ioan Stoiciu. Dintr-o postfață scrisă în stil buf aflăm că între data primei apariții în presă și cea a debutului editorial se află o perioadă de treisprezece ani. Poetul are actualmente treizeci și unu de ani, o vîrstă la care numeroși autori de versuri fără merite artistice ieșite din comun au la activ numeroase volume.

Considerațiile de mai sus nu sînt de prisos și nici nu țin de sociologia literaturii. Aceasta fiindcă, înainte de a fi o entitate literară de sine stătătoare, **La fanion** (doar auzit, acest titlu pare un cuvînt franțuzesc, eventual poreclă unei hangițe dintr-o veselă epocă mai îndepărtată) reprezintă, într-un mod aproape didactic, categoria poeziei „care se scrie singură", oferind imaginea unei lave incandescente, ce tinde spre forme de nimeni cunoscute, putîndu-se solidifica în volume armonioase, dar și în simoli bolovani anonimi. Nu este cazul să recapitulăm principiile promovate de adepții spontaneității în poezie. Să ne întrebăm, deci, ce variantă de poezie spontană practică impetuosul nostru suprarealist din Focșani.

Din postfața intitulată **În sfîrșit, din mica mea biografie (la invitația editurii)** aflăm că autorul a avut o existență plină de aventuri materiale, schimbînd numeroase îndeletniciri și medii sociale. Acest aspect explică dezinvoltura sa în fața ideii de poezie, familiaritatea cu care intră printre cuvinte, bătîndu-le pe umăr, făcînuu-le cu ochiul, chiar gîdilîndu-le, fără pic de sfială sau de ezitare, de parcă ar fi întîiul om care scrie versuri.

Explicația acestei atitudini se află într-o intuiție fundamentală, pe care poetul pare să o fi avut și ale cărei expresii lirice au darul de a înviora în chip miraculos destule dintre versurile din **La fanion**, făcîndu-le să trepideze de secreta bucurie a originalității. Văzînd atîtea dintre fețele realității extralingvistice, Liviu Ioan Stoiciu va fi simțit că poezia este, în cele din urmă, un joc, sublim, dar joc. De aici îndepărtarea sa de postura de oficiant al unui ritual (postură de pe urma căreia s-au consolidat destule cariere poetice), de aici galopul său nărăvaș, haotic, prin cîmpiile poeziei. Realitatea, va fi simțit el, este mai ceva decît poezia, să scriu deci cu realitate, nu cu vorbe, să renunț din capul locului la trucuri, la tehnică. Nu este primul care a încercat așa ceva.

Rezultatul efortului său este un riu de cuvinte, pe care plutesc lebede vii, pisici moarte și multe altele. Lectura este interesantă, în primul rînd, datorită simplului fapt al parcurgerii unui text eterogen prin natura lui. Dar, apoi, se ivește și plăcerea compozită a constatării că, adesea, alăturările nu sînt doar șocante, ci și suave, capabile să fluidifice textul. Uneori, este drept, efectele poeziei lui Liviu Ioan Stoiciu nu sînt propriu-zis artistice, ținînd mai degrabă de umorul negru, ca în majoritatea poeziilor suprarealiste.

Cît privește modul practic în care se desfășoară poezia lui Liviu Ioan Stoiciu, sînt puține de spus. Este vorba despre un „suprarealism redus", în sensul că elementele lexicale la care recurge poetul sînt limitate, o vagă recuzită ceferistă fiind întrebuințată în mod obsesiv, dar fără a da impresia unui balast epic. Volumul este constituit din poezii doar aparent de sine stătătoare. De fapt, **La fanion** este un singur poem. Paginile lui ar trebui, eventual, aranjate pe o „mașină de citit", în genul celei proiectate de Agostino Remelli, astfel încît, după ultima pagină, în fața cititorului să apară numaidecît prima și așa mai departe, într-un nesfîrșit joc circular. Citatul, pe care îl propunem, este un simplu eșantion : .....mă și mir : poftim, ce simplu, zic : pe perete, în / interior, la mine, la hotel, unde / te uiți tu, fix, fata picherului, a / și începuț să ruleze un vis, imediat ce / am deschis gura : na, așa / au ieșit, unul după altul, animale / fantastice, cuvintele, de legătură, să pronunțe și / să mă repet : « domnule, aveți în ochi o ramură / ginditoare...» și să și facă să crezi tu, / practicantul, că o fi o / lege a poeziei tot lucrul trăznit..."

Voicu Bugariu

*) **Liviu Ioan Stoiciu : „La fanion", versuri, Editura „Albatros", 1980.**

ȚARA DE MÎINE

Urmare din pag. 1

cu mai mare răspundere pentru ziua de azi și cea de mîine, a uneia dintre bogățiile de care țara aceasta n-a dus lipsă niciodată : administrarea cu inspirație, respect, competență a zestrei de hărnicie a oamenilor, a dragostei pentru firul de grîu și firul de iarbă, pentru curățenia locurilor și a sufletelor, a apelor și păstrarea pură și demnă a altitudinilor sufletești care să țină mereu trează ideea că țara stă pe umerii oamenilor ei, e moștenită și trebuie transmisă cu demnitate, ca spor de bogăție și frumusețe sub toate aspectele. Sînt lucruri la care mă gîndesc intens, și, ca scriitor, nu pot decît să simt ceea ce aș numi creșterea cu atît mai mult a răspunderii față de adevărul oamenilor acestei țări, față de adevărul sufletelor lor și muncii lor, aspirațiilor lor, față de lupta lor, conștientă sau nu, cu ceea ce îi poate deforma, ne poate deforma. Avem aici o datorie de urmași într-o literatură care a luminat cultura românească cu mari pagini iscate din viața țăranului. Sub aspectul condițiilor istorice, nu mai e același țăranul, hrisovul scris de el și despre el s-a înnoit radical. A rămas și trebuie însă să rămînă el cu ceea ce a avut mai bun, și una din frumusețile sufletului lui, conștiinței lui, este dragostea pentru pămîntul țării pe care l-a vrut întotdeauna roditor, o dragoste în care nu și-a găsit niciodată loc sentimentul pustiului și paraginii. Dar țărani sau nu — și mulți dintre noi, scriitorii, sîntem fii de țărani, sau fii de fii de țărani, sau strănepoți de țărani —, cum altfel ne imaginăm țara, călători prin orașe, locuitori ai orașelor, decît tot ca un lan mănos lucrat de oameni harnici... ? Poate e cea mai apropiată, frecventă intruchipare a imaginii țării, indiferent unde ne-am afla. O putem, prin scrisul nostru, nu transmite doar timpului de mîine. O putem rotunji în dimensiunea ei reală de azi, asumîndu-ne partea ce ne incumbă această nouă revoluție agrară, revoluție în a concepe felul de a munci pe ogoare, felul de a concepe această muncă, felul de a-i măsura rezultatele, a le transpune în unități ale economicului, dar și ale eticului, la un nivel superior.

„Aspirăm la o artă ca sărbătoare a spiritului"

Urmare din pag a 3-a

3. Experiența de pînă acum arată că e o temă pentru toate vîrstele. Un artist veritabil poate actualiza în straturile profunde ale afectivității sale cunoștințe altfel venite decît prin experiența nemijlocită. Eugen Barbu n-a cunoscut perioada din care se inspiră romanul său decît din cărți (vezi bibliografia de la sfîrșitul ultimului volum) și, totuși, impresia generală e de viață autentică. Deși personal am valorificat pînă acum doar impresiile venite din mediul care m-a format, nu împărtășesc prejudecățile comune contra experienței mediate. Dacă scriitorul nu face pură istoriografie — parafrazîndu-l pe Guga, deceniul cinci e întîmplător — dacă îl interesează permanențe ale condiției umane și sociale, ce importanță mai au vesmintele în care îmbraci o operă sau maniera artistică ? Am descoperit în fanteziile lui Platon Pardău mai multă observație decît în multe scrieri cu pretenții pe tema „obsedantului deceniu".

4. Experientele romanești ale secolului nostru au lăsat să se întrevadă de ce posibilități extraordinare dispune proza, atît ca modalități de cunoaștere artistică, cît și ca virtuozitate tehnică. Prozatorii care au debutat în deceniul recent încheiat, nu au realizat foarte mult nici într-un domeniu, nici în altul. Ambițiile noastre nu au cunoscut, cu puține excepții, realizări notabile. Mulți s-au limitat la experiența adolescentină, la viața navetiștilor, la surprinderea unor fapte pasagere și irepetabile, aducînd în pagini un limbaj frust și prea adesea convențional, zicîndu-i autentic, necizelat. Unele conversații sînt stupide, tribulațiile banale, fiindcă definesc eroi insignifianți. Fireste, nu e o caracteristică. Sînt deja nume care vor fi, cred, în scurtă vreme, personalități de prim rang în literatura actuală și mă gîndesc la aceia care năzuiesc spre construcții de amploare, spre parabole bine orchestrate, spre romane de formație, spre narațiuni în simultaneitate, spre modalități de reliefare diverse, de la realismul cel mai crud pînă la literatura de tip fantast. Interesant, este că se încearcă depășirea tematicii și modalităților de expresie tradiționale către teritoriul specific romanului secolului XX. Din păcate, cum s-a mai remarcat de altfel, nu-și are o critică de susținere și, mai ales, de încurajare, multe cărți notabile trăind într-un anonimat perfect, sau comentate în grabă de semnatari fără audiență, dispuși să laude sau să devină **exigenți**, în funcție de **plasarea** pe care o are comentatul și de multe alte criterii extraliterare.

Examenul maturității pe care-l vom da în acest deceniu va dovedi în ce măsură putem constitui o oglindă a societății — scopul major al artei dintotdeauna — o imagine adevărată, dincolo de vălul banalităților. Dispunem, desigur, și de dispoziția societății de a se privi în oglindă. Această dialectică ne va hotărî destinul literar.

5. Ca substanță, „Vocile nopții" constituie o extraordinară deschidere spre realitatea imediată, dar, se poate spune, sub o viziune cam unilaterală și, oricum, încorsetată în epuizate cadre kafkiene. Așa cum așteptăm zilnic să se limpezească orizontul încărcat, deocamdată, al planetei noastre, aspirăm și la o artă ca sărbătoare a spiritului, senină, depozitar al celor mai frumoase gesturi umane, care să te îmbie la viață și speranță. Literatura satirică poate fi și ea o șansă a multor prozatori, nu fiindcă e căutată cu atîta asiduitate, ci și fiindcă apariția sa ar însemna și un autocontrol pentru contemporani, o dovadă că sîntem, într-adevăr, ființele superioare care știm să cultivăm ironia, autoironia, pentru a deveni completi.

Deceniul abordării realiste

Urmare din pag a 3-a

rică (E. Uricaru) pînă la meditația asupra realității contemporane (G. Adameșteanu, A. Papilian) sau la viziunea fabuloasă (M. Săndulescu). Cei mai mulți dintre ei sînt încă în faza experimentelor sau a căutării unei formule proprii și nu cred că putem vorbi deocamdată de o tematică anume a scriitorilor tineri, ci mai degrabă de o serie de particularități individuale. Temele lor de interes nu sînt prin urmare altele decît cele ale literaturii române în general.

5. E prea devreme, cred, pentru a prognostica formula viitorului pornind de la literatura ultimului deceniu. De exemplu, acum 20 de ani, în 1961, cînd literatura română era încă solid înscrisă pe linia realismului socialist, cine ar fi avut intuiția, judecînd după literatura scrisă în anii cincizeci să prezică prozele fantastice, prozele onirice sau parabolice de la sfîrșitul deceniului 1960—70? Sînt convins că un rol deloc neglijabil vor juca în perioada următoare traducerile din literatura universală ce se vor edita la noi. Oricît ar părea de tendențioasă și inoportună afirmația mea, în funcție de apariția în românește a unor opere fundamentale din literatura universală, am avut pe rînd kafkieni și borgesieni, **nouvelle vague**-iști și dostoievskieni, în prezent, după cîte pot aprecia, au cuvîntul mai activ „sud-americanii" noștri și se pregătesc, cu concursul unor critici erudiți și optimiști, autorii de „romane totale". Vreo două au și apărut anul trecut.

Sînt convins că, împreună cu experimentele literare absolut necesare, care au făcut și fac parte integrantă din literatura română (de ce onirismul ar fi mai străin de spiritul literelor noastre decît realismul socialist sau „sud-americanismul"?), rămîne în continuare de observat pentru viitor direcția realistă în proză. Cred că aici trebuie urmărită cristalizarea punctelor de vedere, completată cu diversificarea și rafinarea mijloacelor expresive. Indiferent de formula literară, cred că deceniul următor va fi deceniul unei abordări realiste, curajoase, lucide și cinstite a problemelor multiple, diverse și complexe ale contemporaneității.

„Vă mai amintiți de «Eclipsa de soare»?"

Urmare din pag a 3-a

Bineînțeles, există și alte preocupări. Eu nu mă consider un scriitor tînăr, nu fiindcă am publicat un număr de cărți. Pur și simplu nu aparțin generației Gabrielei Adameșteanu, de pildă. Am citit de curînd o carte, **Întocmirea chipurilor**, de Nicolae Lupu, și nu știu dacă e tînăr autorul, sau virstnic. În această carte se vorbește despre colectivizare, dar cum ? Nu apar nici activiști, nici „lămuritori", totul se petrece pe marginea dintre real și fantastic, satul apare cum era el, cu magiile și realitățile lui crude. Unirea vine ca o necesitate de la sine înțeleasă, exodul spre oraș ca o explozie a civilizației, dorită și înfricoșătoare în același timp. E drept că uneori atmosfera e borgesiană (ca să nu mai pomenesc și de Marquez), dar nu găsim atmosferă borgesiană și la Bănulescu, Bălăiță ? La urma urmelor nu e nimic rău în asta. Și apoi, vorba unui personaj, tot de „geantă" latină sîntem, tot temperamente solare sîntem.

În romanele de așa-zisă actualitate sînt atît de mulți directori, miniștri, colonei și tot felul de șefi, încît ai putea avea impresia că lumea celor mici a murit. Explicațiile pot fi juste, bunăoară nevoia scriitorului de a pleda pentru... etică. Mă rog, n-o fi chiar așa. Dar să admitem. Personal prefer proza despre lumea anonimă. E o preferință sentimentală, poate, căci îmi amintește de cărțile mele din tinerețe. Mi se pare că sîntem prea „serioși", ori prea „posomoriți". Un pic de umor nu ne-ar strica. O carte este o carte, ea nu răstoarnă lumea și nici nu e o cărămidă în zidul turnului francez de televiziune.

Am, desigur, și eu o preocupare, dar o fac publică după multe ezitări. Mă gîndesc la noua populație a orașului, cea provenită de la sate. Cum asimilează ea valorile orașului ? „Tranziția de la civilizația folclorică la urbanism ca mod de viață" nu e lină. Apoi, nu va veni oare vremea să ne ocupăm de lumea „țărănească" din nou ? Oricum, de lumea celor „mici", căci ei sînt mulțimea. Se scriu destule cărți de dragul de a plăcea unui critic. Și scriitorul, ca un elev sîrguincios, aleargă deîndată să-și primească nota maximă în carnet.

5. Alexandru Paleologu ar pune probabil altfel întrebarea : reprezintă deceniul 8 o stare „aurorală" a prozei ? Nu ! În deceniul 8 au publicat cărți scriitori foarte serioși : Preda, Lăncrănjan, Bănulescu, Mazilu, D. R. Popescu, Buzura, Eugen Barbu, Paul Georgescu, Romulus Guga, Dumitru Popescu, Sălcudeanu, Fănuș Neagu. Dar ei au împlinit (unii au dat nitel înapoi) ceea ce începuseră în deceniul precedent, sau chiar în „obsedantul deceniu". Lăncrănjan a deschis „procesul" anilor '50 în deceniul 7, vă mai amintiți de „Eclipsa de soare" ? Dar, de fapt, procesul a început prin repudierea proletcultismului, la drept vorbind.

Ca să revin, socot că proza deceniului 8 prelungește deceniul 7. Sigur, vorbind de perfecționarea uneltelor literare, toate cărțile bune aduc un „cît" de cîștig. Dar despre literatură deschizătoare de drumuri, în deceniul 8, eu n-aș putea vorbi. Era anticipată și întemeiată și tematic și estetic de anii '60.

În loc de REVISTA REVISTELOR

● Emoționantă prezența cu un articol în paginile presei literare pentru a doua oară în ultimii cinci ani a harnicului eseist Mircea Dinescu, redactorul nostru. Fericite zile pentru întreaga suflare scriitoricească contemporană. Prima contribuție de două pagini dactilo s-a tipărit în anul de grație 1978, luna lui februarie în **Luceafărul**. A doua în **România literară** 1981, 26 ale lunii februarie. Gestul ne bucură pentru că sporește cu un titlu bibliografia publicistică a unui student la o facultate de ziaristică. În rest nu putem spune decît că ieșirea sa în arenă clarifică definitiv și irevocabil mult discutata problemă a destinului criticii literare românești. Productivitatea, de mirare, a cunoscutului eseist este de un articol la opt sute de zile. Începutul e greu. Este cazul să insiste.

atelier literar

poșta redacției

TH. CARNERA : Dacă trecem peste faptul că Homer ar fi fost orb (și probabil vom trece !...), nu putem trece cu nici un chip peste acela că, din cînd în cînd (oricît de rar !...) era omenește obligat să plătească și el dajdie lui Morfeu !... Pariul dv. e într-adevăr cu totul benign — bunul Homer a pățit-o, oho !, mai grav (și mai des !) cu niște celebri compatrioți și contemporani !... (Ba chiar, o dată — dar asta rămîne între noi ! — cu prea bunul Vlahuță însuși !...). Unde mai puneți că : 1) volumul cu pricina nici nu ne-a trecut prin mîini măcar (ceea ce, bineînțeles, n-ar fi înlăturat cu totul riscurile), 2) o perlă ascunsă într-o grămadă de pietriș riscă să nu fie observată (desigur, și din cauza... vitezei și a... traficului intens !...), mai ales că 3) bunul Homer ia „sub lupă" primele 3, 4, 5, 7 piese și numai dacă se simte încurajat de niscai „semne", trece la 8, 9, 10 și mai încolo... — dacă nu se simte încurajat, sesizat, intrigat, amuzat, scandalizat, etc. de nimic-nimic, atunci aruncă totul, după prima numărătoare, și se spală liniștit pe mîini... (Citeodată, cînd grămada e foarte mare, mai face, pe lîngă operația descrisă mai sus, și, un sondaj suplimentar, pe sărite, „de grație", reprimîndu-și cu mult stoicism toate rămășițele pornirilor desigur ancestrale spre violență, ocară, misticism calendaristic, antropofagie, etc.). Nu trebuie însă înlăturată nici eventualitatea 5) ca piesa în cauză să nu-i fi plăcut, pur și simplu, bunu'ul Homer, indiferent de semnătură și ambalaj, etc. S-au mai văzut cazuri !... De unde s-a ivit și necesitatea imperioasă de a trage concluzia că „marile spirite se întîlnesc", dar nu întotdeauna !..., că, adică, **de gustibus...** Din mormanul de ipoteze și explicații de mai sus, sînteți rugat să alegeți tot ce-ar putea să compenseze greutatea pariului pierdut. Și s-auzim de bine, și mersi !

GH GOIȚI : Nu există decît o soluție : să vă adresați Administrației, ori P.T.T.R.-ului.

V. SOARE : Cîteva pagini mai calme, de blînde ecouri madrigalești, pe un ton mai firesc, mai puțin „literar" ca de obicei : „Interior". „Rău de seară", „Recidiva".

TIR : Paginile sînt foarte bune, de o remarcabilă tensiune și exactitate — să sperăm că

Lucian O. Ionescu : „Natură statică"

vor merge așa pînă la capăt ! Bine faceți că nu puneți prea tare la inimă neajunsurile administrativ-literare. Dar nici să vă dați bătut nu e cazul !

EMADELA : Pare să fie ceva (încă nu e cu totul lămurit) mai ales în „Modestă rugă". Dar nu pot trage încă toate concluziile.

MARIA BARBU : Încă tulburi și niței înnodate, dar toate se înscriu, fără îndoială, în zonele poeziei, cu promisiuni din cele bune.

ETK 38 : Lucruri mai bune, parcă, în ansamblu. Mai ales : „Urcior", „Vîntul", „Copacii", „Lupa", „Ochiul".

EM. BĂLȚIANU : Nu sînt noutăți ; ceva, în „Sprijină-te de ceva", „Hainele noi".

T. ȘERBAN : Cîteva pagini mai aproape de reușită : „Dorințele", „Cuvintele", „Dincolo de barieră".

I. MOCANU : N-am prea înțeles ce legătură ar putea fi între rubrica noastră și scrisorile pe care ni le-ați trimis în ultima vreme. După cît se pare, ați pățit un necaz (cum se întîmplă, de la Adam încoace, cu majoritatea muritorilor !...), dar nu vedem motivul pentru care trebuie să „umpleți tîrgul" cu povești și scrisori sub nivelul demnității umane și să dați lucrurilor o înfățișare de melodramă ieftină. Sperăm că veți găsi înțelepciunea de a reda întîmplării însemnătatea minoră, de „fapt divers", pe care o merită, și că vă veți concentra atenția și energiile asupra a ceea ce poate constitui într-adevăr, un ideal al vieții : proiectele dv. literare. În acest sens, ar trebui să vă gîndiți cu toată seriozitatea la perspectiva continuării studiilor — fără de care șansele planurilor dv. rămîn sub semnul întrebării. (Versurile recent trimise nu depășesc nici ele, din păcate, nivelul modest obișnuit).

C. COJOCAR : Versurile sînt modeste, convenționale, dar povestirea e bine așezată, solidă, chiar în formula ei oarecum neobișnuită, indirectă (și pe alocuri folcloric-idilizantă). Una din piese ne-o puteți trimite, așa, pentru o părere. Dar soluția e, firește, colaborarea directă cu un teatru și consultarea revistei de specialitate.

CORNELIU VASILE : Nu e rău deloc, mai ales în „Singe rău", deși se simte o anumită lipsă de experiență în materie de construcție, de punere în pagină, etc. Dar „baza de pornire" de care vorbiți, există, fără doar și poate.

D. DIAMANT : „Biruitoarea", „Profunda elegie", „Din iubire".

Geo Dumitrescu

N. R. — Manuscrisele nu se înapoiază.

Autumnal

Nu plouă,
Deși păsări duc în ciocuri
Rouă,
Toată lumea pe cer
Se perindă în cicluri.
Frunza uscată se-ngroapă în apă
Și crapă,
Eu, pelerinul
Cu rufe spălate, curate,
Arunc din copaie
Seninul.

RAMONA ȚENȚ

Taurul

Iată-l și pe Taur
Maur,
Cu copite-n mil și plaur
Și cu coarne de balaur.
Minotaur sau Apis.

Dintr-un vis ținînd hlamidă,
Încrustat în piramidă,
Sau spectacol de coridă.

Taurul gonind pe cîmp,
Sau în labirintul strîmb,
Taurul cel sfînt
De aur, boul soarelui, chentaur.

Taur
Maur
Tauris,
Minotaur sau Apis,
Taur
Maur
Mort în glas
Și cu coarne de Atlas.

VINTILĂ CRIMATU

Luciditate

Am căutat în vremea noroioasă
sori, planete, sateliți
și alte citrice
am lăsat tot
pe sub zăpezi chircite
gustul pădurii
foșnetul ploii
memoria robustă, credincioasă...
Bucuria regăsirii
nu avea sens. Ne reîntoarcem
flăminzi.

LORENA PAVĂLAN

Lucian O. Ionescu : „Gălbenele

Pasagerul clandestin

Mă ingrijesc numai de mine
dințele măseaua de minte
mîinile albe albe alese
nimic nu mă dezleagă
nimic nu mă atinge
în curgerea melodioasă
și cîte tragedii planează
peste viața prietenilor
aripi de corbi întinse
pinze de păianjen
respiră bătăi și iubiri
flori albe însingerate
femeia adoră bărbatul
și îl urmează sclavă
eu pasager clandestin
din mers mă agăț
de pinza de păianjen
la întuneric un loc
să se elibereze pindesc.

VIORICA IONESCU

Pulbere fină

Pulbere fină
Vino-mi în grădină
Să aduni din soare
Fire de mărgăritare

Cînd te voi privi
Mă vei polei.
Cînd te voi uita
Mă vei minia.

Pulbere aurie
Albă, sidefie
Vino de-ncălzește
Suflet cald posomorît
Și sărută-mă cu soare
Pînă cînd va fi răcoare.

BIANCA CRUCIU

Păsări de noapte

Plăsmuirile beznei
sînt păsări de noapte
cu penaj scurt,
țipător colorat,
oprite din zbor
pe caldarîmul rece,
cu coapsele goale,
cu sini opulenți,
luminate de faruri
de păsări de pradă,
ce țin în pliscuri bancnote,
zburînd lîngă bordură...

GABRIEL DOROBANȚU

Actorie

Cred că natura
a rînduit bine multe din lucrurile
care ne înconjoară.
Bunăoară, lumina,
lumina care trebuie
să ne vină întotdeauna din față
dacă vrem să lăsăm ceva
în urmă ;
fie chiar și
numai o umbră.
Altfel,
fața ne-ar fi întunecată
de umbra propriei existențe
și noi am trece grăbiți
lăsînd în spate lumina,
lumina care ne-ar prelungi
nemurirea
cu o clipă.

ANA GRIGORE

Însemnări despre proză (IV)

Urmare din pag. 1

tate, **realism**, termen care cuprinde însă, la rîndu-i, o mare varietate de „încrengături". În mod paradoxal, îndepărtarea alarmantă de realitate s-a produs în creația noastră contemporană tocmai în majoritatea romanelor „realiste", pline de un conformism dulceag, falsificator al autenticului și probind uneori, lipsa talentului artistic al autorului. Puține excepții sînt de menționat care să fi rupt plasa acestui persistent conformism mediocru și comod, iar între ele **Intrusul** lui Marin Preda și **Orgolii** de Augustin Buzura. În ultimii ani, asistăm însă la o puternică ofensivă a realului în numele demnității omului pentru dreptul la adevăr al societății noastre. Aflate sub specia „romanului realist, cărțile apărute în ultimii ani au pus la o seamă de dezbateri, în funcție atît de subiect cît, mai ales de „tonalitatea" vocii auctoriale, de maniera în care scriitorii abordează complexele fețe ale realului, selectînd în funcție de programul estetic o anume configurație a lucrurilor cotidiene. Credem că putem distinge din bogata producție editorială a anului cîteva direcții sugerate de cărțile apărute, unele marcînd o dată în literatura noastră sau în opera creatorilor lor, denumite de noi (discutabil, bineînțeles) : **realismul radical** (Augustin Buzura, Gabriel Gafița), **neorealismul picaresc** (C. Turturică, Domnica Girneață, Anatolie Panis), **realismul minor** — ca program tematic, nu valoric — (Gabriela Adameșteanu, **„Dăruiește-ți o zi de vacanță"** ; Nicolae Cristache, **„Magazinul de mărunțișuri"** ; Ioana Orlea, **„Un bărbat în rîndul lumii"**, Monica Săvulescu, **„Pragul de sus"**, Daniel Drăgan : **„Oceanul"** ; Valentin Șerbu **„Inocentul"** ; Justin Moraru **„Vina"**, Mihai Georgescu, **„Inspectorul de teren"**), **realism poetic și pitoresc** (Nicolae Damian, **„Macul galben"** ; Dan Claudiu Tănăsescu **„O zi fără anotimp"**, Apostol Gurău, **„Începutul verii astronomice"**, Silvia Zabarcencu **„Grinduri"**, Ilarion Ciobanu **„Un tar la pensie"**), **realismul psihologic** (Bujor Nedelcovici, **„Zile de nisip"**, Dana Dumitriu **„Sărbătorile răbdării"**, Ileana Vulpescu, **„Arta conversației"**, Tia Șerbănescu **„Mai multe inele"**, B. Elvin **„Hotarul imaginar"**, etc.).

1. **Realismul radical.** În mod surprinzător, realitatea imediată, nefardată, — ba chiar urîtă în replică la literaturizarea „poetică", — a trecut programatic în poezia tînără a „generației în blugi", prin inserția agresivă a lucrurilor umile și comune, ca în colajele pop-art sau pictura hiperrealistă. (În trecere observ cu mai multă sau mai puțină plăcere, că termenul „generație în blugi", furtunos contestat de Dinu Flămînd și de alții, fu utilizarea sa în premieră într-o masă rotundă din **Luceafărul**, 29, dec. 1979, este astăzi folosit cu dezinvoltură de Eugen Simion — **România literară** nr. 3/1981, fără ca să protesteze cineva, de unde se vede că un lucru bun scris de un tînăr este făcut să circule spre folosul tuturor ca în creația populară anonimă și colectivă. Observația, în ceea ce privește opiniile despre limbajul poeziei tinere, (vezi articolul meu „Trei debuturi poetice", **Flacăra**, 5.I.1980), este valabilă atît pentru Laurențiu Ulici cît și pentru alt critic prestigios, „persoană importantă, becher", dezinvolți și ei cu ideile tinerilor. Dar să luăm totul ca o glumă literară, mai puțin gustată de subsemnatul și, lăsînd gluma la o parte, să ne întoarcem la literatură. Aceeași tendință de radicalizare a scriiturii realiste se poate observa în proza colegilor de generație, „tinerii furioși ai realismului prozaic" (Mircea Nedelciu, Gabriel Gafița, Constantin Stan) sfîșiind cu mînie cliseele idiliste anterioare sau la un grup mai tînăr din ceea ce am numit altădată „Generația lui Saturn", adept al unui realism programatic, mînînd adesea aceleași clișee sociale prin arma acidă a ironiei (Tudor Octavian, D-tru Dinulescu, Marian Popa, Ion Coja). Eroii acestei literaturi a adevărurilor cotidiene dure sînt în general tinerii autori practicînd o „filmare" pe viu a realității ca într-un „ciné-verité" literar, renunțării la culoarea exuberantă corespunzîndu-i tratarea imaginilor într-un alb-negru amintind „furia" insurgentă a britanicilor, nu pateticul neorealism italian. Riscurile acestui „program" cenușiu și brut, fără culoarea asoirației și a reveriei, răspunzînd unei stări de „mîine" a adevărului, este de a da o impresie de sărăcie a viziunii artistice și a lumii create ce plictisește repede un cititor trăitor în mijlocul ei. Același risc pîndește și poezia de tendință „hiperrealistă" indiferent de valoarea poetilor ei. Sinteza acestei literaturi a „miniei" a fost să se producă în romanul unui scriitor aparținînd aceleiași valoroase generații născută sub semnul saturnian al războiului, Augustin Buzura, prozator de o exemplară seriozitate profesională, implicînd responsabilitatea și datoria socială a scrisului. Cu **Vocile nopții** putem vorbi despre împunerea definitivă în proza noastră a unui nou val al realismului, un realism radical și încrîncenat, cu toate cuceririle estetice și etice ale acestei proze, dar și cu limitele asumate ale viziunii „demistificatoare", lumina căzînd cu cruzime doar asupra unei fețe a realității, unde motto-ul din Dante nu este întîmplător. Dacă majoritatea romanelor noastre realiste importante au vorbit despre nașterea unei lumi politice sau au oglindit scufundarea vechilor structuri sociale, acest „realism radical" observă și participă la nașterea unei noi lumi sociale, proces în care scriitorul și cititorul de azi sînt nu numai martori, ci și implicați direct. Cu mai puțină forță, dar cu aceeași încrîncenare care împinge descrierea cotidiană spre sarcasm, lipsa de tragic a înfrîngerilor existenței banale, fără nimic spectaculos și obligată mereu să se adapteze structurilor sociale, formează substanța romanului lui Gabriel Gafița **Iarna e o altă țară**. Făcînd parte dintr-o seamă de tineri prozatori afirmați în ultimii ani, (Mircea Nedelciu, Constantin Stan, Gabriela Adameșteanu și alții) adepții unui realism fără iluzii, „prozaic" chiar, dar de o proză rafinată în aparența ei lipsă de pretenții, căci autorii sînt toți excelenți cunoscători în profunzime ai retoricii romanului vechi și modern, programul lor fiind o obîlnue estetică și existențială, Gabriel Gafița scrie în numele „furiei" tinereții împotriva compromisului prea ușor acceptat (întors împotriva și a autorilor înșiși) încercînd să-l atragă pe cititor în capcana unei oglinzi unde să se recunoască pe sine sub descrierea eroilor (realizată adesea cu accente autobiografice). Și dacă se creează un sentiment de stinghereală, ceea ce supără, cum ar fi spus Virginia Woolf e mai degrabă veridicitatea decît lipsa de imaginație a autorilor și îngustimea unghiului abordării romanești.

Neorealismul picaresc. Anul ce a trecut a impus la noi un gen de proză ocolit în general fie din prejudecăți estetice provinciale, despre „literatura-verité", fie din dificultatea de a aborda adevărurile dure ale unei realități puțin vizibile în publicații și romane, dar foarte vii în conștiința oamenilor care se izbesc de ea la tot pasul : o lume cinică a prostiei și parvenirii, formată la adăpostul unei false situații idilice, prezente în paginile conformismului gregar. Merită subliniat curajul editorial și atenția cu care Mircea Sănțimbreanu a intîmpinat și propulsat această inedită specie a romanului realist, care, dacă ar fi fost ficțiune, s-ar fi numit eventual „naturalist" și poate, cum soune editorul însuși, „n-ar fi văzut lumina tiparului" : **Filozof de închiriat** de C. Turturică și **Pe drum de seară** de Domnica Girneață la care se mai poate adăuga **Două treimi din viață** a lui Anatolie Panis. S-a format astfel și cu sprijinul Editurii Albatros o literatură a adevărului cotidian, pornită din existența autorilor și povestind

Lucian O. Ionescu : „Delta"

(cu remarcabil talent) însăși existența picarescă a acestora, — fără a fi ceea ce se cheamă un jurnal, nici o autobiografie romantată, și aducînd cu ea acea criză a unor valori morale semnalată întotdeauna de proza amar picarescă, căreia eroii-povestitori i se împotrivesc, exorcizînd-o, prin scris (printr-un scris de o intensitate extraordinară care prinde în magia confesiunii directe, penitente chiar, conștiința oricărui cititor, sensibil la dramatic și tragic, nu la melodramă) ; o literatură izvorîtă din observarea realității considerate drept cel mai senzațional și incredibil creator. C. Turturică aduce mărturia, documentară aproape, a unui intelectual trăitor în mediul dur al șantierului de construcții, înregistrînd întreaga mizerie mărunță a unei pături de paraziți ce face ravagii denaturînd atît munca oamenilor, cît și calitatea ei. Domnica Girneață trece dincolo de pitorescul psihologiilor și de spectaculosul întîmplărilor, printr-o dureroasă analiză a propriului suflet care atinge uneori insuportabila sinceritate a marilor prozatori, creînd o atmosferă a mizeriei umane și a sărăciei lumii copilăriei din satul său moldovenesc, demnă de paginile lui Zaharia Stancu. Cartea lui Anatolie Panis povestește în același cantivant ritm picaresc, avatarurile eroului (toate cărțile sînt scrise la persoana I-a) prin cele mai diverse medii, apropiindu-se, prin lumea ziarului și a relațiilor autor-editor și printr-o mai atenuată notă autobiografică, de cartea lui Gafița. Dincolo de deosebiri și asemănări literare, cărțile acestei direcții a romanului realist au însă comună adînca nefericire a autorilor, sublimată însă în valoarea cărților al căror succes reprezintă o înduioșătoare revanșă asupra propriilor înfrîngeri.

Fraţii sau fiii dumneavoastră

Urmare din pag. 1

poporului, fiind mîndră de izbînzile ei, fiind conștientă, totodată, că mai are încă multe datorii de împlinit, drept pentru care se va strădui și de acum încolo, cu mai mult patos, mai multă dăruire, să fie la înălțimea acestor obligații, situîndu-se astfel pe linia celor mai fecunde și mai glorioase tradiții ale culturii și literaturii române.

Revenind la agricultură, la satul de ieri și de azi, aș dori să vă spun, ca pe o mărturisire, că am închinat țăranului nu o pagină de proză, ci cărți întregi, lucru pe care îl voi face și de acum încolo, mai bine poate și cu mai mult spor.

Aș dori, de asemenea, să vă spun, tot ca pe o mărturisire, că m-am bucurat ca nimeni altul cînd am văzut o holdă frumoasă și deasă ca peria sau un lan de porumb, de cucuruz — cum se zice pe la noi — sau o tarla întinsă de floarea-soarelui. M-am bucurat, într-un cuvînt, ori de cîte ori am văzut pămîntul zîmbind în soare, multumindu-i omului pentru muncă și pentru iubire. Iar atunci cînd am văzut locuri părăduite, cînd am văzut cucuruzul rămînînd în seama nimănui pe cîmp, cînd am văzut holdele care răsar din scuturăturile combinelor, ori cînd am văzut legumele înnegrindu-se de negrijă, m-am înnegurat și m-am întristat eu însumi, mai mult și mai tare decît dacă s-ar fi dărîmat casa în care locuiesc.

Există, cred, toate condițiile ca fenomene de acest fel, de delăsare sau de proastă organizare din domeniul agriculturii și din alte domenii să devină cu adevărat rarități, simple ciudățenii. Una din aceste condiții decurge din faptul că în fruntea partidului și în fruntea țării se află un fiu de țăran, un om de nădejde și de mare frumusețe morală, un bărbat care a cunoscut devreme silniciile vieții, devenind de tînăr luptător și revoluționar, devenind în cele din urmă un conducător politic cum puțini a avut această țară, fiind cunoscut și renumit în întreaga lume, fiind stimat și iubit de noi toți, pe drept și pe merit, fiindcă tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a preocupat și se preocupă în permanență de binele și viitorul poporului român. Aș aminti aici, alături de alte merite importante ale domniei-sale, meritul de a fi scos în evidență în nenumărate rînduri, cu patos sau cu durere, rolul pe care l-a avut țărănimea în istoria României, în afirmarea și apărarea independenței noastre, în păstrarea numeroaselor și bogatelor noastre tradiții Aș aminti, de asemenea, în legătură directă cu împrejurarea în care ne aflăm de inițiativele luate de tovarășul Nicolae Ceaușescu pentru îmbunătățirea activității din acest domeniu, ca și din alte domenii, dealtfel. Să-i urmăm, așadar, îndemnurile, să muncim mai mult și mai bine, spre binele nostru, al tuturor, spre binele țării, despre care îmi îngăduiam să spun la începutul acestui cuvînt că am iubit-o și o iubesc mai mult și mai tare decît îmi iubesc viața, cum o iubiți, dealtfel, și dumneavoastră, cum o vor iubi și urmașii urmașilor noștri, pînă în veac.

***) Cuvîntul tovarășului Ion Lăncrănjan rostit la Congresul consiliilor de conducere ale unităților agricole socialiste, al întregii țărănimi, al consiliilor oamenilor muncii din industria alimentară, silvicultură și gospodărirea apelor.**

Prospeţimea unei metafore

Urmare din pag. 1

păsările / Cu rădăcini în aer). Într-un animism fără limite și perpetuu „Trec nori giganți din miezul pietrei / în inima lemnului. Tresar / Semințele. Plesnesc spiralele / Melcilor. // Crestele roșii ale cocoșilor" ; poetul are o revelație : „visele se aud". Acum, cînd prea puțini poeți mai pot să ne emoționeze cu versuri de dragoste, lui Romulus Cojocaru i-au reușit cîteva poeme de reală prospețime : „Mai tînăr ca astăzi / Niciodată nu m-ai văzut, / Niciodată. / Din umeri îmi cresc arbori vultori, / Pe pieptul meu se bat taurii, cerbii. / Prinde-mi pasărea care zboară din / Ochii mei, soarele-i suflarea / Rupe-i capul și îmbată-te cu / Sîngele ei — cu tulburarea / Ființei mele".

Sensibilitatea acestui poet este una de tip expresionist, transferul de energie și metamorfozările de la o stare la alta și chiar de la un regn la altul nu se explică decît prin expresionismul său frust : „Acum suntem frumoși ; pînă la ziuă / Vom trece în piatră. / Ne vom privi cu ochi de piatră" sau „Din toate părțile se-arătau ochi / Melancolici", ori această geneză, localizată vag într-un tărîm necunoscut : „De undeva, de dincolo venim și noi, / Fără mîini, fără picioare, fără / Ochi și fără de inimă — venim cu vulturi / În loc de mîini, cu leoparzi în loc / De ochi, cu ciute în loc de inimi ; / Venim înfășurați în țipete, în ode". În starea limită de care vorbeam la început poetul a ajuns ca un țăran bătrîn să albă (ceea ce se întîmplă mai rar) compasiune chiar pentru sentimente : „Tristețea trece în / Urma păsărilor, fără ochi și Fără inimă — săraca tristețe".

Un perpetuu exod al ființei, dintr-o stare în altă stare, pare determinat de vîntul destinului ce mînă individ și colectivități întregi din viață spre viață sau spre moarte, poetul intuind și exprimînd indeosebi mișcarea și drumul lor nesfîrșit : „Plecam și n-am ingenunchiat, / Să avem noroc pe drum — / Fiindcă norocul nostru ești tu, / Fiindcă tu, într-o uitare, / Mi-ai zis : „Cheamă păsările / Adună-ți turmele și fii gata / De drum, fii cu ochi în patru / Să nu lipsească nici o vietate ; / Drumul e lung și pînă la capăt / Trecem prin mii și mii de tărîmuri /.../ Înaintea plecării / Iată-ne mergînd și mergînd".

Dar în drumul acesta etern al Ființei poetul caută suportul acela rar, cîtimea și scînteia ce întreține viața : „Să fim fericiți, ziceai. Să fim / Fericiți repetam / Și am văzut cum păsările / Îți slujeau la albitul zilei".

Romulus Cojocaru proiectează ființa umană în întreaga fire, ce ne inconjoară, intuiția sa adîncind relația de nezdruncinat dintre regnuri : „Numeam păsările zi, / Fiindcă aveau pene colorate / În alb și negru. / Numeam zilele păsări, / Fiindcă treceau ca păsările / În zbor peste noi, / Pe noi păsările / Și zilele ne numeau / Pietre și apă, / Fiindcă veneam din ele — / Pietrele și apa / Cînd venea vorba despre ele însele — Se numeau păsări. Oameni și zile // Pînă la urmă ne-am zis : / Sîntem și noi / Cîte puțin din toate".

Simplitatea și prospețimea unor metafore, ce asigură modernitate expresiei poetice în cartea lui Romulus Cojocaru, ne-au bucurat.

O Romă incendiată

Urmare din pag. a 8-a

pede rănile și, pînă în toamnă, datorită ritmului de lucru impus de directorul Ealiv, prieten cu Gerstenberg, căruia noi îi ziceam Atilla, producția ei era mai mare decît cea dinainte de bombardament...".

Două milioane de litri de benzină fuseseră luate în rezervoarele quadrimotoarelor lui Tidalwave, pentru ca reușita operațiunii să priveze de benzina Ploieștiului mașina de război germană. Benzina aceasta le-a fost multora dintre echipajele din pintecele „vacilor borțoase" mai fatală decît tirul antiaerienei fasciste. Ea a curs din rezervoarele ciuruite, transformînd în ruguri zburătoare multe din aparatele lovite, arzîndu-i de vii pe mulți dintre temerarii aviatori care porniseră în zori, din Benghazi, cu firava speranță a reîntoarcerii la bază. Dar numai benzina aceea putea fi chezășia întoarcerii pentru cei scăpați din infern.

„Brewery Wagon", pilotat de John Palm, s-a prăbușit nu departe de comuna Mavrodin, lîngă un mic aeroport-școală, la care lucra ca instructor de zbor pilotul Justin Gheorghiu. Văzînd avionul prăbușindu-se, acesta s-a aruncat într-o mașină și a pornit cu toată viteza în direcția sinistrului. Cînd a ajuns acolo, o trupă germană îi ținea la respect pe cei ciliva supraviețuitori ameninținîndu-i cu armele, gata să recurgă la o lichidare sumară a americanilor răniți. Justin Gheorghiu a apărut în spatele lor, și-a scos pistolul și i-a somat pe nemții tentați de o răzbunare imediată: „Domnilor, oamenii aceștia au căzut pe teritoriul României, deci sînt prizonierii noștri. Vă somez să respectați regulile stabilite" Justin Gheorghiu era un bărbat cu fața smeadă, cu o dantură puternică, de fiară tînără, gata să sară, dacă ar fi fost nevoie, și să muște. Determinarea din glasul lui, pistolul automat cu piedica ridicată, fermitatea ordinului rostit într-o germană impecabilă i-au făcut pe agresori să ezite. În fața acestora, John Palm, care avea un picior zdrobit, își ținea turioiul cu ambele mîini, zimbindu-i tînărului pilot român. Nemții și-au coborît armele. Totuși, unul dintre ei a scos un briceag și, apropiindu-se le Palm i-a retezat cureaua ceasului de la mînă. Mulțumit de captură le-a făcut celorlalți camarazi ai lui semn să se retragă. Palm, împreună cu ceilalți opt coechipieri ai săi au rămas în paza lui Justin Gheorghiu. „Și, cînd te gîndești — i-a spus acesta lui Gheorghiu, aflînd că și el era tot pilot —, că azi dimineață, înainte de decolare, primind comanda acestui avion am aruncat în el cu pietre, ca să nu-mi poarte ghinion... Voi, piloții români aveți un astfel de obicei?"

PREZENȚE SCRIITORICEȘTI

Stimate și iubite tovarășe Kacso Sandor,

Cu prilejul celei de a 80-a aniversări a zilei dumneavoastră de naștere conducerea Uniunii Scriitorilor vă transmite un mesaj tovărășesc și colegial de sincere felicitări, calde urări de sănătate, viață lungă, cît mai multe bucurii și succese în activitatea dumneavoastră literară pusă în slujba culturii umanist revoluționare din România Socialistă.

La mulți ani !

Președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România GEORGE MACOVESCU

Cartea nescrisă a satului

Urmare din pag. 1

turii ; în „legile pămîntului" — perpetuînd o doctrină de viață socială fără egal ; în rostirile înțelepte ale gîndului din vorba spusă — sintetizînd o filozofie a vieții, pe care n-o întîlnim pe aiurea. În cuprinsul acestor variabile ce definesc o etnie creatoare de valori s-a scris cartea noastră cea mare, de către poporul cel mare al satelor care a creat nu pentru a risipi, ci pentru a conserva datina, obiceiul, tradiția, graiul, mitul, legenda și povestea care, întocmai ca și sufletul părinților, s-au transcris din bunistrăbuni către nepoți și mai departe. Avea tot dreptul marele Iorga să înlăture din ființa noastră spirituală complexul psihologic moștenit din veacurile de dominație hulpava ale altora, care răsturnînd tabla de valori, vedeau în statornicii lucrători ai pămîntului, în creatorii de vise baladești și de porți ferecate într-o „civilizație a lemnului", doar niște inculți și primitivi, care nu se pot ridica la eticheta înălțimilor aerate de o spuză de cultură. În această viață veche a neamului și-a scris satul cartea sa de cultură, arătînd lumii, cum spunea G. Călinescu, că prin toate ale noastre „noi sîntem vechi, nu primitivi", cum ne-au etichetat „civilizatorii" de ocazie.

Satul românesc, în structurile lui cele mai adînci, acelea care nu se dezvăluie oricui, căci solicită un fond aperceptiv anume, nu a fost un loc al nimănui, lipsit de personalitate și de noblețea actului creator. Nicăieri, poate ca în acest sat, nu s-a ajuns la o atît de înaltă etică a vieții și a muncii, a dorinței de mai bine și a dragostei de om, de omenia lui, transpuse în sacrificii, în pilde și în povețe dătătoare de seamă. Căci omul de la sat a dat seamă de tot ce face în fața semenului său, fiu al obștei, al satului și al lumii. E adevărat că omul acesta al satului a fost umilit, batjocorit și lovit în omenia lui, a fost îndepărtat sistematic de la litera cărții scrise, deși aceasta din urmă nu se putea scrie în afara vieții lui, dar a știut să rabde și să se revanșeze atunci cînd sorocul lucrurilor era împlinit, nu oricum și oricînd. De aceea a biruit și a definit prin ființa satului său veacuri de cultură, o cultură neconceptualizată, dar sănătoasă, ca pămîntul din care s-a ridicat. A înțeles acest lucru și Cantemir și Hașdeu și Eminescu și Iorga și Blaga și Brâncuși și Enescu și Pârvan. Acest lucru nu l-au putut și nu-l pot înțelege sociologii de moment care, cu ani în urmă, și-au îndreptat cercetările deformante spre tradițiile culturii sătești, fără să aibă instrumentele necesare. Era o epocă a imperativelor dogmatico-exclusiviste cînd „specialiștii", în folclor, azi lovinescolatri și anticălinescieni, considerau că trebuie să dispară „mistica cețoasă a unei simbolistici bolnăvicioase și tendințele negative care, în cazul lui Lucian Blaga, pretinde să ilustreze specificul național al creației românești, folosindu-se de un așa-zis mit folcloric, îmbibat de mister", și, continua ilustra cercetătoare a culturii noastre populare, „cele mai înapoiate obiceiuri nu sînt numai interesante pentru studiul unor manifestări cu caracter arhaic, ci reprezintă o primejdie socială față de care folcloristul nu poate rămîne indiferent și cu regrete după descîntece și vircolaci, ca filozoful fascist Mircea Eliade". Dintr-o asemenea imagine caricaturală și întunecată s-au desprins căutările ulterioare uniformizate și neștiințifice care uitau că descîntecul nu era o năzbîtie țărănească, întrucît îl citează încă „divinul Platon". Cînd se va scrie cartea despre civilizația și cultura noastră rurală va trebui să începem cu cartea nescrisă a satului de ieri și de azi, care ne așteaptă.

La țară nu sînt edituri, dar „Luna cărții la sate" e mărturia de azi a dorinței satului de a se regăsi în cartea scrisă, căci setea de cultură e o sete de viață proprie. Aspirația de astăzi a țăranului spre o viață mai demnă nu trebuie înțeleasă ca renunțare la ceea ce a clădit ieri, ci ca împlinire pe mai departe a tezaurului său spiritual moștenit, ridicat la nevoile și cerințele febrile ale lumii actuale. Astfel se cere înțeleasă pătrunderea cărții la sat, întîlnindu-se cu viața, cu oamenii, cu nestrămutatele lor ginduri de mai bine.

m a p a m o n d

DIN LIRICA SOVIETICĂ
EVGHENI VINOKUROV

CU OCHII MEI

Mă voi stinge cu totul. Serios şi irevocabil.
Voi muri cu-adevărat.
Nu mă voi preschimba în ierburi, flori sau gîndăcei.
Nimic din mine nu va mai rămîne...
Şi nu voi lua parte
La circuitul naturii.
Nu-mi fac iluzii.
Rămăşiţele pămînteşti nu-mi vor mai aparţine.
Toţi poeţii mint ! Fără milă trebuie să fii.
„Nimic" — iată
Ce se va afla sub movila de la Vagankovo.
Tu vei veni, sprijinită în umbrelă,
Te vei opri deasupra colinei
Sub care zace „Nimeni", apoi îţi vei şterge lacrimile...
Dar băiatul care mi-a citit poemul
Va privi lumea cu ochii mei.

***

Te-ai îmbufnat şi astăzi,
Cum ades se-ntîmplă
De vin mai tîrziu
Decît s-ar cuveni.
În bucătărie, supărată, faci tărăboi,
Năpraznic se trîntesc uşile
Dulăpiorului,
Unde, o pîine zace-ntr-un coş.

Atunci îmi pun paltonul,
Cobor din nou scările,
Ca trecînd pe sub zăpada aburindă,
Să-mi pot aduna, în sfîrşit, gîndurile.
Oare nu sînt tot eu acelaşi
Care la cinci ani comunicam cu vanitate
Într-o curte, că demult îl citisem
În întregime pe Karl Marx ?
Şi, oare, nu sînt eu acelaşi adolescent
Care, spălîndu-şi sîngele după o încăierare
Eu fiind singur, iar ei opt ! —
Am înţeles brusc, ce e de fapt, lumea reală ?

***

Într-o curte din Moscova
Un băiat muşcă din pepene,
De parcă ar cînta la o muzicuţă roşie.
Spre el se îndreaptă un alt băiat
Şi-l roagă să-l lase şi pe el să muşte.
Primul mormăie ceva şi-l refuză clătinînd din cap.

Atunci al doilea îl loveşte.
Amîndoi încăierîndu-se, se tăvălesc pe pămînt...
Cîndva aş vrea să scriu o carte,
Unde-ar fi vorba despre timp.
Despre un timp care nu există.
În care trecutul şi viitorul
Sînt un neîntrerupt prezent.
Eu cred că toţi oamenii — care-s în viaţă
Au fost sau vor fi — trăiesc acum.
Aş fi vrut să golesc tema timpului pînă la fund,
Aşa cum se goleşte cu lingura gamela soldăţească.

Oare n-oi fi eu unul dintre acei băieţi ?
Dacă veşnicia ar avea un birou al lucrurilor pierdute
Atunci ai putea găsi acolo galoşul lui Savonarola,
Obiala lui Shakespeare, ochelarii lui Homer.

În româneşte de
George Sânpetrean

Din lirica cehă
KAMIL MARIK

● Kamil Mařík s-a născut la 2 iunie 1946 la Nová Včelnice. Absolvent al Facultăţii de pedagogie din Ceské Bodejovice. În anul 1974 publică prima sa culegere de poezii intitulată : „Dar iată...". Apoi, în 1978, poemul „Marele concert" (Lyra Pragensis). Versurile de faţă fac parte din ultimul său volum „Renaştere" apărut în 1980, în editura Mlada Fronta.

Secetă

Zăduf. N-a mai plouat de săptămîni în şir
şi nici măcar saliva nu ne mai ascultă.
De-o zi şi-o noapte cu mine însumi sînt
şi iată se cuvine să răspund.
L-a explicat vreodată cineva pe om în întregime ?
Butoiul plin nu lasă privirea să răzbată
a poate o băşică de aer,
ecoul timpului care s-a dus.
Savanţii nu constată, cred,
scăderea singelui în vine.
Vulturii ne ciugulesc mereu ficaţii
şi totuşi noi trăim. Ba chiar mai mult
decît pe vremea cînd arta încă nu era pe lume.
Zăduf. Urmele drumurilor noastre
se pierd în vînt, iar noi nu sîntem siguri
dacă aceasta-i arta mingiierii noastre,
pe care cu trufie o aruncăm în talgerul balanţei.
Ispititoare năluciri ale fecioarelor imaculate
se bulucesc în faţa noastră —
Braţul Dumneavoastră, Domnule,...
Deodată, însă, noi nu mai sîntem acolo şi dăm vina
pe vulturi, pe ficaţi, sau pe prostată...

Nunta poeziei cu poeţii

În marea gară a lumii
poezia caută
zdrenţe
pentru voalul ei de mireasă.

Se pregăteşte de nuntă cu poeţii
dar nu-i în stare să aleagă.
Iar între timp nerăbdătorii
miri,
în aşteptarea ospăţului de nuntă
repetă la trompetă acordurile înălţării

Şi-aşa mereu...
Ici-colo poezia
îşi roteşte privirile buimace
şi caută întruna
zdrenţe
pentru voalul de nuntă.

În româneşte de
Jean Grosu

Gheorghe Ionescu :
„Natură moartă cu oală galbenă"

De la traducerea poeziei la poezia traducerii

MIHAI EMINESCU

I.

Iăsăm în urma noastră (dacă şi cînd) doar atît : Verbul. Nu agregate impresionante, ce peste ciţiva ani vor face fala muzeului tehnic „Dimitrie Leonida" ; nici amintirea tot mai îndepărtată a faptei, aşa uşor de răstălmăcit în funcţie de bătaia vîntului şi de interesele clipei. Rostul unui popor se concentrează în Rostirea secolelor sale de risipă, tot aşa cum tălăzuirea generaţiilor apei capătă îndreptăţire odată cu urcarea din străfunduri a pepitei. În vuietul secular se petrece desăvîrşirea înceată a Unicatului, la ivirea căruia nu există sărbătoare spirituală pe potrivă. M-am întrebat uneori de ce, pentru mine şi nu numai, creaţiile eminesciene sînt mai plauzibile decît El, autorul, înfăptuitorul ; fără îndoială, pentru că în oricare din poeme am sentimentul că asist la marele ospăţ (Banchet sau Kermessă) al limbii române. Cea care se sărbătoreşte aici e însăşi Limba, îmbătîndu-se de perfecţiunea-i ; cît despre poet — acesta fiind demult identificat cu fiinţa şipotului oferit setei tuturor —, ştim acum că „N-a fost om acel ce cade, ci a veacului gîndire / A trăit în el...".

Dacă-i aşa, dacă Eminescu înseamnă rostul şi rostirea noastră, atunci el nu poate fi echivalat, la modul absolut, în nici o altă limbă ; ce se poate transmite, nepedepsit, este haloul, atmosfera, ce spune poetul, dar prea puţin din cum spune, pentru că — n-o să obosim niciodată susţinînd aceasta — secretul spusei sale e ferecat în alambicul milenar de distilare a celor mai fine esenţe ale românismului. În momentele-i de virf, lirismul unui popor se confundă cu însăşi fiinţa lui naţională, iar poetul devine expresia vie a acestui adevăr. Nimeni, niciodată, nu va putea echivala fie şi numai aceste şoapte : „Iar ochiu mîndrul întunecat al pădurii de argint / Vezi izvoare zdrumicate peste pietre licurind ; / Ele trec cu harnici unde şi suspină-n flori molatic, / Cînd coboară-n ropot dulce din tăpşanul prăvălatic, / Ele sar în bulgări fluizi peste prundul din răstoace, / În cuibar rotind de ape, peste care luna zace". Am ales, anume, versuri mai puţin comentate, ca să se vădească cum, în orice loc se realizează chintesenţa eminesciană, id est românească, supremaţia spusei ; nimeni n-o să traducă aidoma aceste versuri, alte limbi avînd propriul lor sistem de frumuseţe — mă tem, la fel de închis în propria-i perfecţiune. Spre deosebire de o limbă ca spaniola, deschisă marilor suprafeţe continentale prin istorie şi geografie, şansa şi drama limbii române se joacă între severele-i hotare. Drama, pentru că marile voci lirice răzbat greu şi deformat înafară. Iar şansa, pentru că, neavînd a se bizui pe răspîndire „orizontală", le rămîne acestora să se adîncească mereu, profitabil, în straturile afunde ale limbii, ori să ţîşnească în sus spre limpezimea siderală a conceptului.

Ajungem astfel la cea de a doua încercare de tălmăcire a lui Eminescu în spaniolă — versiunea lui Omar Lara, **Poezii/Poemas**, Ed. Minerva, 1980, violent şi nedrept incriminată de Darie Novăceanu în numărul 6, din 5 februarie 1981, al „României literare" —, întrucît prima încercare, din 1958, beneficiind de semnătura prestigioasă a lui Rafael Alberti şi Maria Teresa Leon, a rămas fără urmări în spaţiul de limbă spaniolă şi a dezamăgit în cel de limbă română. Recunoaştem : din motivele mai sus amănunţite nu vom fi mulţumiţi niciodată de transpunerile din Eminescu în alte limbi ; de aici însă pînă la a desfiinţa o versiune nu numai foarte corectă, dar cu momente fericite de înălţare pînă în preajma originalului, şi cu altele de scăderi uşor de îndreptat la o mai atentă confruntare, este o distanţă pe care o parcurge doar cel îndemnat de porniri de diktat în domeniul traducerilor, sau orbit de reavoinţă. Altfel nu ne putem explica nici inoperanta metodă folosită în discreditarea operei şi a autorului, nici — cu atît mai puţin — concluziile la care ajunge D.N. pornind de la premise false.

Despre ce e vorba ? Profesional vorbind, este alarmant şi profund incorect să retraduci în limba-bază (română, în cazul nostru) orice versiune realizată în alte limbi. La acest „tratament" vă asigur că nu ar rezista nici cele mai izbutite echivalenţe din istoria traducerilor. Imaginaţi-vă ce ar însemna, de pildă, retraducerea **literală** în franceză a uimitoarelor versiuni argheziene — modele încă neîntrecute — după La Fontaine sau Baudelaire. Sau excelenta versiune Romulus Vulpescu din Villon. Şi alte nenumărate exemple ne vin spontan în minte. Deşi par de domeniul evidenţei, iată că trebuie (ne obligă D.N.) să replantăm jaloane demult acceptate în cîmpul traducerii. Odată „metoda" stabilită, concluziile nu ne mai miră ; ele postulează 1) necunoaşterea de către O.L. a propriei limbi materne (enormitatea în sine nu-l face pe D.N. să clipească măcar), şi 2) ridicarea în slăvi din partea criticii universitare a traducătorului şi a strădaniei sale. Dacă la prima obiecţie se poate răspunde cu uşurinţă că îl vom învăţa noi cei de aici limba maternă pe O.L. din sentimente creştineşti, cea de a doua ne cufundă într-un abis de perplexitate: ce să însemne critică universitară ? să fie critica emanînd de la centrele de învăţămînt superior, în speţă Catedra de limba spaniolă a Universităţii din Bucureşti ? Atunci îi se refuză orice pertinenţă unor specialişti de talia lui Paul Al. Georgescu, Domniţa Dumitrescu, Andrei Ionescu şi mulţi alţii, care şi-au cîştigat un drept la stima publicului. Să fie opiniile celor trecuţi printr-o universitate ? greu de crezut, pentru că s-ar vedea măturaţi cu un gest mai toţi traducătorii avizaţi ai zilelor noastre. Renunţăm la a înţelege ceva, cu atît mai mult cu cît sîntem solicitaţi de subiecte mai atrăgătoare. Nu înainte de a constata cu stringere de inimă că în traducerile din şi în alte limbi (franceză, italiană, engleză, rusă) nu asistăm la asemenea polemici stîrnite din senin ; că truditorii lor îşi văd de treabă fără a se stînjeni sau a se adula; că, în fine, nu-şi dispută „spaţiul vital" cu mijloace precare... Şi asta ne dă de gîndit.

Mihai Cantuniari

REPERE

Poezie caraibiană

„Alizeele neuitării" *) face parte dintr-un proiect cultural semnificativ, de tălmăcire în româneşte a poeziei popoarelor de culoare, proiect deopotrivă îndrăznet şi serios, care introduce cititorul într-o lume poetică specifică, marcată de simboluri şi tradiţii. Antologia ambiţionează „să urmărească drumul şi destinul uman şi artistic al negrilor africani purtaţi de vitregiile timpurilor pe tărîmuri străine, încercînd să discearnă în creaţiile lor poetice neuitarea Africii, dar şi conturarea unei specificităţi caraibiene" — spune Sinziana Dragoş în documentata prefaţă pe care o semnează. Poeme venind din Barbados, Cuba, Guadelupa, Republica Cooperatistă Guyana, Guyana, Haiti, Hondurasul Britanic, Jamaica, Martinica, St. Lucia, St. Vincent, Trinidad-Tobago descoperă o lume exotică şi tulburătoare, în care abundă miturile şi ritualurile, viaţa sub semnul tărmurilor şi al imensităţii oceanului, „privind legănarea arbuştilor de bambus", în care tresare amintirea Africii negre, o lume contorsionată şi problematică, cu o istorie frămîntată în viltoarea ofensivei coloniale, perpetuînd valorile culturii creole întrepătrunsă cu semne europene, asiatice şi amerindiene.

Imaginile fertilităţii, ale vegetalului, ritmurile tamburului de tam-tam, motivul şi chemarea mării „în surde cîntece de scoici, spre neuitare", peisaje tulburătoare şi adîncimi sufleteşti, năluciri sub lumina tropicelor, sub „zodiile speranţei", sentimente şi convingeri, cultul strămoşilor, toate acestea se developează treptat alcătuind un teritoriu poetic distinct. Este aproape imposibil să scrii despre o antologie, adică despre eşantioane din opera a şaizeci şi şapte de poeţi, în acest caz, fiecare avînd tonul, vocea lui particulară şi din toate aceste voci distincte se alcătuieşte specificitatea unei spiritualităţi.

„Alizeele neuitării" confirmă însă încă o dată (să ne amintim volumul **„O şoaptă care cheamă vîntul"**, antologie de poezie africană) un traducător. Descoperim în această frumoasă carte, ilustrată de Victor Maşek, **poezie adevărată**, frămîntată şi neliniştită, echivalenţe îndelung căutate şi fericit găsite : „Captiv spumegă-n cuşca de piatră / lucioasă şi rece // iar apele murmură / a insulelor îndoială" (Edward Brathwaite — „În zadar leopardul") ; „S-a ofilit semnul iubirii mele — crinii — / ce-n ţintirim cu suflet singerînd / i-ai semănat în tainele ţărinii / dar ai văzut că mor şi ei pe rînd" (Walter Mac Arthur Lawrence — „Zădărnicie").

Am putea decupa zeci de eşantioane de poezie tulburătoare, de mare frumuseţe : unele stăpînite de acea „melancolie lacomă la pîndă" (Maureen Prince), altele „ca un apostrof negru al chinului sufocîndu-se" (Dennis Scott), din lumea „trecătoarelor năluci" în care „alizee legăna-vor libera nemărginire" (M. G. Smith), din acel cîntec omenesc de dragoste, de viaţă şi de moarte : „Să mă duci în zori pe-nalte culmi de munţi, / în zori cînd nu am să mai fiu / ...Să mă duci în zori pe-nalte culmi / acolo sus să domnesc iarăşi / în măreţie falnică / unde nicicînd n-a murit — / sus pe-nalte culmi de munţi" (Basil McFarlane — „Înălţare").

Peisajul, decorul poate cuprinde preeria, savana, deşertul, laguna, plantaţia roditoare, piroga cea iute, eucaliptul şi abanosul, dar de peste tot răsare imaginea fierbinte a poeziei creole, insularul caraibian, sub stăpînirea soarelui şi a alizeelor, sau aşa cum spune un poet din Haiti, Jean François Brière în poemul său **„Suflet negru"** : „Erai muzică, erai dans / dar în linia buzelor tale / în unduirile trupului tău / se simte negrul şarpe al durerii."

Cleopatra Lorinţiu

*) **„Alizeele neuitării" — antologie de poezie caraibiană — Editura Univers, Bucureşti, 1980. Antologare şi traducere de Gheorghe Dragoş ; cuvînt înainte şi note de Sinziana Dragoş.**

ATUNCI, TOT ÎNTR-UN AUGUST... (XXII)

SPECTACOLUL LUMII văzut de Ioan Grigorescu

O Romă incendiată

Bombardamentul asupra Ploieştiului dură de mai bine de o jumătate de oră. Un timp de cel puţin douăsprezece ori mai îndelungat decît cel stabilit la Benghazi unde, pentru distrugerea simultană a tuturor celor şapte obiective prevăzute în plan se calculase a fi suficiente numai... două minute şi cincisprezece secunde ! Dar, încă o dată se adeverea că socoteala de acasă nu se potriveşte cu cea din „tîrg". În cele şapte obiective se selecţionaseră 40 de puncte vitale pentru rafinăriile Ploieştiului. Dintre acestea au fost atinse mai puţin de jumătate. Deşi piloţii şi bombardierii lui Tidalwave primiseră indicaţie fermă să nu lovească oraşul, ci numai instalaţiile-cheie ale obiectivelor, multe bombe au căzut peste cartierele învecinate cu rafinăriile, făcînd numeroase victime în rîndul populaţiei civile. În locul unei distrugeri complete şi definitive a capacităţilor de rafinare au fost lovite rezervoare de combustibili, staţii de pompare, rampe de încărcare, provocîndu-se pagube relativ minore, care au putut fi curînd recuperate. Obiectivul cel mai grav afectat a fost Red Target — rafinăria „Steaua Română" de la Cîmpina — bombardat de Scorpionii cerului. Aceasta nu şi-a mai putut relua lucrul pînă la sfîrşitul războiului. Dar, despre bilanţul final al operaţiunii Tidalwave, ceva mai tîrziu...

Acum, lupta pentru Ploieşti era pe sfîrşite. La sol, în jurul oraşului, sau pe traseele drumului de întoarcere spre bază zăceau epavele fumegînde ale bombardierelor prăbuşite, iar în preajma lor, zeci de cadavre carbonizate. Mulţi dintre cei ce scăpaseră cu viaţă după ce aparatele lor fuseseră distruse îşi căutau un adăpost încercînd să dea ascultare recomandării conform careia, în cazul doborîrii, să încerce a-i contacta pe ţăranii români, oameni simpli şi ospitalieri, ferindu-se să cadă în mîinile nemţilor. În cele mai frecvente cazuri lucrurile s-au confirmat din plin.

La rampa de încărcare a „Vegăi" era de serviciu în duminica aceea dispecerul Jean Georgescu, un bărbat tuciuriu, spilcuit ca un cavaler tomnatic, cu mustaţă discret cănită, cu salopeta proaspăt călcată pe ecusonul căreia, într-un cerc roşu, tăiat de un dreptunghi galben, pe fondul unui triunghi albastru se albiseră de atîta spălat în benzină cuvintele-reclamă : „Uleiul Vega unge axa pămîntului". Era un om cu lecturi, care îl diviniza pe Geo Bogza, ştiind pe de rost pagini întregi din reportajele acestuia despre lumea petrolului. Mai tîrziu, avea să-mi povestească : „Pînă în acea zi, cuvintele lui Bogza despre Ploieşti, pe care scriitorul îl asemăna cu o Romă veşnic incendiată, mi s-au părut o simplă metaforă literară, cam exagerată, ca orice metaforă. Atunci însă vedeam Ploieştiul ca zece Rome încendiate de o mie de Neroni nebuni. Stăteam într-una din cele şase cabine de tablă argintie căţărate deasupra garniturilor de cale ferată care îşi aşteptau rîndul la încărcare. Livram benzină de cea mai înaltă cifră octanică, pentru avioane. Cînd am văzut bombardierele năpustindu-se direct spre mine, la o înălţime care nu depăşea mult cabinele de pe parapeţii metalici, am coborît în goană pe scara dintre şinele de cale ferată şi m-am lipit de pămînt, sub o cisternă pe care tocmai o umplusem ochi... Abia cînd totul a trecut, mi-am dat seama că îmi găsisem adăpost sub cazanul cu smoală încinsă din mijlocul iadului. Am văzut un avion în fruntea unui stol întreg, apropiindu-se în flăcări, făcînd un viraj în faţa coşurilor înalte şi prăbuşindu-se undeva, pe un ogor de porumb de dincolo de gardul rafinăriei. Am fugit cu mai mulţi într-acolo, sperînd să mai găsim pe careva dintre aviatorii americani în viaţă. Aparatul rupt în bucăţi continua să ardă. Nouă morţi zăceau în jurul epavei împrăştiată pe pămîntul răscolit ca de o gheară de fier. I-am acoperit cu tulpini verzi de porumb, ca să nu-i biziie muştele... Apoi ne-am întors la rafinăria care ardea ca un rug... Fuselajul unui avion pe care scria „Carioca" sau aşa ceva (era vorba de „Jose Carioca", pilotat de Nicholas Stampolis, avînd la bord zece băieţi tineri aflaţi la prima lor misiune de bombardament. Copilotul Liberatorului — după cum aveam să aflu de la Dugan şi Stewart — era Ivan Canfield, în vîrstă de 19 ani. n.n.), străpunsese de la un capăt la altul zidurile centralei electrice şi se prăbuşise, fără aripi, lîngă gardul de nord al rafinăriei. Un alt avion, pe care scria „Pudgy" — vezi, mi-am notat toate în carnetul ăsta vechi — a căzut chiar în spatele rafinăriei, pe ogoarele ţăranilor din Ploieştiori. Doi aviatori au fost salvaţi din flăcări şi duşi la circiuma din sat, unde, ca să-şi biruie durerile, li s-a dat să bea o damigeană de ţuică... S-au făcut criţă ! Mai erau cîteva avioane prăbuşite, dar nu le-am notat numele. Păcat de băieţii ăia. Toţi erau tineri şi poate că nici nu ştiau pentru ce muriseră. „Vega" şi-a refăcut re-

Continuare în pag. a 7-a

REVISTA STRĂINĂ

● **NEW EUROPE**, revistă internaţională ce apare la Luxembourg sub conducerea poetului Mimmo Morina, include adeseori în paginile sale grupaje din lirica românească sau recenzii asupra unor volume de versuri semnate de autori români (nr. 30/1980 : **Zodia leului** de Dan Laurenţiu, nr. 31/32/1980 : **Sărbători itinerante** de Marin Sorescu). În numărul 28/1979 semnalăm patru poeme de Nina Cassian, în versiune italiană : Înotul **(Il nuoto)**, Dialog **(Dialogo)**, Îţi mulţumesc **(Ti ringrazio)** şi Dans **(Danza)** ; tot în limba italiană sînt publicate în nr. 31/32/1980 trei poeme de Tudor Arghezi : Niciodată toamna... **(Forse mai l'autunno...)**, Restituiri **(Restituzioni)**, Cîntec **(Canto)**. Versiunea italiană a ambelor grupaje, însoţite de cite o prezentare a autorilor, aparţine lui Geo Vasile, cunoscut ca traducător, mai ales din paginile revistei „Luceafărul".

● **ÎNTRE ANIVERSĂRILE UNESCO** din acest an se numără şi cea dedicată lui F.M. Dostoievski, de la a cărui **moarte s-au împlinit 100 de ani.** Acest centenar este marcat în întreaga lume de apariţia unor volume cuprinzînd opere ale marelui scriitor precum şi studii care valorifică scrierile sale. Dar **principala lucrare ce se realizează** în acest domeniu este, desigur, editarea operelor complete ale lui Dostoievski, întreprindere uriaşă la care lucrează în prezent, renumiţi oameni de litere sovietici. Din cele 30 de volume prevăzute să apară, au fost tipărite deja 21. Particularităţile acestei ediţii constau în faptul că ea cuprinde toate textele ajunse pînă la noi, fie că au fost tipărite sau nu. Astfel, cele 30 de volume vor cuprinde tot ce a fost scris de mîna lui Dostoievski, inclusiv chitanţele pentru diferite cheltuieli gospodăreşti. **La baza** fiecărei ediţii se află **un principiu ştiinţific unitar.** Pentru fiecare perioadă din viaţa şi creaţia scriitorului, în paralel cu textele „canonice" sînt publicate şi toate variantele şi interpretările lor. Pentru prima oară, o ediţie Dostoievski este adnotată cu ample comentarii ştiinţifice. Ele dezvăluie istoria elaborării fiecărei opere, elementele de viaţă şi sursele literare. Este vorba, de fapt, de o adevărată monografie scrisă de cei mai importanţi cercetători ai creaţiei dostoievskiene. Operele complete ale lui Dostoievski apar la editura leningrădeană „Nauka", editură care tipăreşte, în prezent, şi o serie de culegeri ştiinţifice dedicate marelui clasic al literaturii ruse.

● **„PE REGIZOR** îl formează literatura, mai ales dacă autorul se numeşte Tolstoi sau Şolohov" — declară într-un recent interviu actorul şi regizorul sovietic Serghei Bondarciuk. Cunoscutul regizor, care a împlinit de curînd 60 de ani, a realizat cinci filme : „Soarta unui om", „Ei au luptat pentru patrie" după Şolohov, „Război şi pace", după Tolstoi, „Waterloo" (coproducţie) şi „Stepa" după Cehov. În prezent Bondarciuk se pregăteşte să turneze un nou film, dedicat scriitorului american John Reed pe un scenariu scris de el împreună cu Valentin Ejov, după volumele „Mexicul răsculat" şi „Zece zile care au zguduit lumea".

● **ORAŞULUI TALLIN** — Capitala R.S.S. Estone — i-a fost decernată Medalia de aur a Europei. Această distincţie a fost acordată de un prestigios juriu internaţional, sub egida Fondului special al oraşului Hamburg, pentru realizări în conservarea arhitecturii medievale a oraşului vechi, construit începînd cu secolul al XIII-lea. Într-adevăr „Construit în secolul XIII" nu este o afirmaţie hazardată dacă un număr de 58 de străzi şi 6 pieţe au rămas practic neschimbate din 1262 şi în dreptul comunal s-au stabilit condiţiile de construcţie. Oraşul vechi, însumînd 110 hectare, a fost declarat în 1966 zonă ocrotită de stat.

● **LA BEIJING** a apărut o nouă revistă dedicată în întregime prozei chineze actuale. În primul său număr, publicaţia inserează un text al reputatului scriitor Mao Dun, în care se arată că sub egida Asociaţiei scriitorilor din China, Comitetul de redacţie al „Literaturii poporului" a organizat un concurs naţional al celor mai bune nuvele. Pentru prima selecţie a lucrărilor care vor fi prezentate juriului, redacţia a hotărît să tipărească o nouă revistă care să publice în fiecare număr cele mai valoroase nuvele apărute în ziarele şi revistele chineze.

● **SCULPTORUL** german Wilhelm Lehmbruck, de la a cărui naştere s-au împlinit o sută de ani, este o figură tragică a artei moderne. Dispariţia sa, ca şi a pictorilor August Macke şi Franz Marc, colegi de generaţie, se înscrie printre marile pierderi ale artei moderne cauzate de primul război mondial. Wilhelm Lehmbruck nu a căzut pe cîmpul de bătaie, dar decizia de a-şi curma singur viaţa este o consecinţă directă a ororilor războiului şi suferinţelor cauzate de acesta, suferinţe pe care le-a cunoscut în toată amploarea lor, lucrînd ca infirmier într-un spital militar. În oraşul natal Duisburg, un muzeu special omagiază personalitatea şi opera artistului.

● **MUZICOLOGUL** şi organistul Bernard Gavoty, denumit şi biograful marilor muzicieni, autor al unor albume intitulate „Les Grands Interprètes" precum şi al unui eseu consacrat marelui organist Louis Vierne şi a unei importante biografii a lui Chopin, — apare în editura Juillard cu un prim volum al unei mari biografii a „prinţului muzicii secolului XIX, Liszt". Volumul cuprinde perioada de la 1811 la 1848 şi este subintitulat „Le Virtuose" — supremul omagiu pe care autorul îl aduce marelui compozitor a cărui creaţie continuă să farmece şi azi auditoriul.

SPORT

Creangă de pelin muiată-n buburuze

Sosește primăvara-n arcuri — voi zei bogați de sub pămînt, ce plină de neastîmpăr vă e ființa ruptă-n cîntec cu fierul plugului.

Toate drumurile care, peste iarnă, au dormit în Palatul din capul boului ies la iveală și se așternu cumînți sub suhaturi de lună. Hei, cîte va păți spinarea lor !

Azi începe fotbalul. De-acum înainte zilele se vor lega ca o mișună de povești. Era și timpul, că iarna asta ne sfîntește numele cu venin, de mai bine de patru luni.

Cînd se deschid stadioanele, noi, cei ce umblăm cu sfîrcul crengii de pelin muiat în buburuze, ne începem cu glasul mînării. „Cine ești dumneata" ?, m-a luat la rost o doamnă la ușa cărela sunasem din greșeală. „Doamnă, m-am fandosit eu, am sunat ca să vă anunț că toți vînzătorii de gheață au murit." „Ești puțin cam tralala". „Săru' mîna, la fel susține și-un bun prieten al meu care s-a supărat pe mine că n-am înserat în ultima carte un articol în care susțineam că de cînd mă tot joc cu copiii am dat în mintea florilor. Cum să-l pun în carte dacă nu mai știu de el ! ?"

Eu, cînd vorbesc la uși străine, mă măsor nepotrivit ; cum ar zice ăi bătrîni, mă cuprind într-o 180 de santime și nimic mai mult.

Începe fotbalul. Și să-l prind eu pe caisul ăla din golful pe care-l face Piața Romană în dreptul Academiei de științe economice că nu rodește must roșu pe ramuri ! Îi smulg ciuful. Cînd vine luna martie tăiați beregata unui copac și gustați-i sîngele. Maică, ce zaiafet de mirosuri. Umplu bardaca și-o dau pe gît. Mi se luminează oasele cu măduvă de paltin, iar mintea mi se înconvoaie sub gîndul că mormane de gărgăuni joacă-n capul scării de la cramă, pune-le-aș cofa-n spinare. Dar să mă șterg la gură cu nițel borangic de mesteacăn și să-mi lunec lișițele pe apa Jiului, la Petroșani, unde Baia Mare a demonstrat din nou că e roasă de viciul înfrîngerii sau că brodează lemne pentru mănăstirea diviziei B.

Nu ocărăsc.

Nu blestem.

Astăzi. Mai tîrziu nu mă prind.

În ziua cînd începe fotbalul strălucesc ca un vas de faianță și sînt gata s-o pornesc la vînătoare de sitari cu plasa de prins fluturi. Începe fotbalul, și sopranele de coloratură din Giulești și Lacu-Tei cer coridor liber. Roiuri de ochi albaștri, roiuri de ochi tuciurii.

Fănuș Neagu

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef :
Nicolae Dan Fruntelată,
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Dobre Marian